

Проект „Фантастично читалище“

Сборник от научно-фантастични произведения

Списание „Космос“

1980 г.

София, 2013

Библиография

[Прякото доказателство](#)

Фантастичен разказ. Автор Владимир Шчербаков. Преведе от руски Цвета Пеева. Библиотека „Космос“ № 1/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 1 от 1980 г.

[Жената, която дойде от нищото](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Жорж Лангелан. Преведе Албена Стамболова. Библиотека „Космос“ № 2/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 2 от 1980 г.

[Протегната ръка](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Артър Селингз. Библиотека „Космос“ № 4/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 4 от 1980 г.

[Утре няма да бъдем тук](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Едмънд Хамилтън. Преведе Емануел Икономов. Библиотека „Космос“ № 5/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 5 от 1980 г.

[В един пролетен ден](#)

Фантастичен разказ. Автор Уршула Легуин. Преведе от руски Цвета Чичовска. Библиотека „Космос“ № 6/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 6 от 1980 г.

[Открити](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Айзък Азимов. Преведе Здравка Калайджиева. Библиотека „Космос“ № 7/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 7 от 1980 г.

[Другата страна на небето](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Артър Кларк. Преведе от английски Емил Зидаров. Библиотека „Космос“ № 8/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 8 от 1980 г.

[Зад последния предел](#)

Научно-фантастичен разказ. Автор Ерик Франк Ръсел. Преведе от английски Здравка Калайджиева. Библиотека „Космос“ № 9/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 9 от 1980 г.

[Ураган](#)

Научно-фантастична повест. Автор Игор Росоховатски. Преведе Маргарита Златарова. Библиотека „Космос“ № 10/1980. Приложение към списание „Космос“, брой 10 от 1980 г.

Прякото доказателство

Фантастичен разказ

Владимир Шчербаков

Разказът „Пряко доказателство“ на съветския писател-фантаст Владимир Шчербаков е награден на Международния конкурс на писателите-фантасти от социалистическите страни, състоял се във Варшава през 1968 година.

Първи разговор за насрещното време

Понякога с паметта ви стават странни неща. Сякаш започва да се проявява странен негатив. Неочаквано отново виждам огъня, в който хлапетата горят есенни листа, и ясно чувам отдавна забравени гласове, а затворя ли очи – измръзналите ми ръце усещат топлината.

...Събирахме по пясъчните сипеи жълти камъни и ги разбивахме – в тях има прозрачни кристали. Търсехме желязо, злато, диаманти. И намирахме. После говорехме за ракети, за звездите и планетите, за машината на времето, без да подозираме, че и ние самите сме пътешественици във времето.

Всички ние сме пристигнали от онова време, когато острите треви не нараняват

пръстите, а краката не се страхуват от камъни и пиявици. Нашето време има само една посока – напред! Опитайте да се върнете назад дори за минута – нищо няма да излезе.

Времето прилича на пътнически влак: през прозореца се мяркат дървета, къщи, хора... Тракат колелата и влакът, изсвирвайки от време на време, ни отнася все напред, напред, напред...

Но защо никога не забравяме началото на това пътуване? Защо някои спомени не само не избледняват, а, напротив, стават сякаш по-ярки и силни? Като че ли насреща ни се носи друг влак, който в някакъв миг най-сетне се изравнява с нашия и се понася назад, към нашето минало, и като че ли в този влак пътува някой много приличащ на нас, нашето

второ „аз“, и с него ни свързват тънки нишки на паметта.

... Само преди две години аз се присмивах на Сафонов, защото светът с едно-единствено време ми изглеждаше прост и непокатим.

Една вечер за първи път сериозно се замислих за насрещното време.

Не вярвах много на приказките за инвариантност и ковариантност. Но мисълта за съществуването на друг свят, пронизващ невидимо нашия свят така, че всяка тревичка, всяка песъчинка си има двойник, чийто живот тече в обратна посока, неочаквано ми се стори поетична, макар и малко странна.

Седяхме с Валка до отворения прозорец. Уличните лампи отдавна бяха угасени, и на светлото пепеляво небе засвети синкава звезда. Разговорът ни някак замря. Наблюдавахме мълчаливо как иззад съседната сграда изпълзява кръглата луна. Листата на тополата тихо шумоляха и топлият вечерен полъх довяваше зеленото им шумолене до нашия прозорец.

– Значи,.. според теб, човек може да се срещне с бъдещето си? – запитах аз.

– Да, може. Но само веднъж.

– Както два насрещни влака?

– Да, както два влака.

Ако Валка не ми беше приятел, навярно щях да му повярвам много по-рано. Но нали някога заедно с него тичахме по лекции и заедно решавахме криволинейни интеграли, ето защо се отнесох към идеята му като към своя собствена – скептично. Та какви ли не идеи не витаят в главата на всеки един от нас? А в случая, всъщност, идеята не беше дори и нова. За насрещното време вече бе доста писано – едва ли не с благословията на самия Дирак.

Сега разбирам, че все пак е имало нещо ново: експериментално да се докаже съществуването на този друг свят. Ако мислено проследим нашето пътуване във времето, срещата с двойника ни би трябвало да се състои нейде по средата на пътя. В този кратък миг пред нас ще са открил миналото и бъдещето ни, но ще успеем ли да го уловим, почувствуваме, осъзнаем?

– Грешеш, Влах – казах аз, – насрещното време е само една легенда, нищо повече. Дори и да съществува такъв свят, за нас той ще остане завинаги невидим и неосезаем.

Той замълча. Жал ми стана за мечтата, която той не можеше да защити. Искаше ми се да ме накара да повярвам в нея... ако ще би да измисли нещо.

– Представяш ли си – запитах, – как би звучала една мелодия, записана в обратен

ред? Струва ми се, че „обратно записаната музика“ ще е какафония.

– Същото биха казали и ония, от другия свят, ако биха... нали разбираш?... Хрумването ти е интересно! – Той се оживи. – Обратен запис – това е идея! Ще се наложи само да преправим магнитната глава, тогава ще може всичко да се възпроизведе. Ти нали имаш магнетофон?

Измъкнах магнетофона си и хвърлих поглед към часовника. Показваше един без четвърт. Спеше ми се вече. Разбрах какво го бе така развълнувало. Нали бяхме спорили за симетрията и квантовия обмен. Искаше му се да улови радиосигнали от нашите двойници. Но тяхната реч или музика щяха да бъдат за нас безсмислен шум, нали всички звукове ще са в обратен ред? И освен това как щяхме да ги различим от случайните паразитни и други странични шумове при неизбежните пропуски и заглъхване на сигналите? Дори и да е възможно да чуем техните сигнали.

Но може все пак да опитаме да запишем сигналите и после да пуснем обратно лентата. И ако ни се удаде да чуем поне една музикална фраза или част от разговор па било на руски, английски, турски, японски... Стига само да чуем! Ето какво прочетох в очите на Валка.

Той и вярваше, и не вярваше. Лицето му бе много сериозно, косата бе паднала на челото му, една вена на дясната му ръка се бе издула и потрепваше. Удивително е, че тази проста мисъл не бе хрумнала, както изглежда на никого досега. Той нагласи магнетофона и натисна клавишите, настроил бе приемника на някакъв вибриращ звук. В черния квадрат на прозореца плаваха червени и сини светлинки, после прозорецът се залюля, дърветата засенчиха звездите. Усетих под главата си възглавницата. Той се извърна към мен и нещо каза.

– Да, да, Влах, записвай – отвърнах напосоки. – светлината не ми пречи.

В сънищата човек мисли с образи. За мен миналото е моят Синегорск и слънцето в зелената трева. Бъдещето е като далечния облак на хоризонта. Нашето бъдеще е нечие минало. Всичко е ясно и просто.

Валка трябва да е седял цяла нощ, лампата в стаята да е светила и затова, навярно, в съня ми нощта се превърна в лятна вечер, когато вятърът вдига облачета прах от пътя и те се стелят чак до нашата къща, а там ме чака мама, която, излиза че съвсем не е умряла много отдавна, а е жива и здрава. Тя шета около старата дървена маса, подрежда чашите за чай, а при

прозореца стои и се усмихва дългокрако момиче с големи уста.

И още една вечер.,но съвсем друга. Септември е. Далечни звънки гласове. Изсвирва локомотив. На масата писмо. Мъча се да отгатна от кого е писмото и не мога. Искам да си спомня, да се сетя... Нима съм забравил?!

Някой ме побутва по рамото: „Ставай, стара мършо, ставай, имам да ти кажа нещо.“

– Какво стана? – питам.

– Сега ще видиш. Ставай, че ще закъснееш за работа.

Той поставя лентата с най-сполучливия запис. Чух смес от барабан и тромбон.

– Не е това. Това е обикновен запис. Роуз, съвременна пиеса за джазов оркестър. След това е, слушай нататък.

Звукът беше много слаб. Жена каза нещо – съвсем тихо, гласът почти се разтвори в тишината. Замрях. Но последва пак някаква мешавица. Шум, свистене, прашене...

Така отлита мечтата...

Сутринта, когато за първи път чухме обратните радиосигнали, ние съставихме точна програма на „изследванията“. Впрочем, излишно беше. Втората вечер приличаше на първата. Сафонов така бе задимил стаята,

че едва виждах ръцете му, кръговете на магнетофонната лента и купчината касети, а той все говореше, говореше, и аз не знам дали му помагах или му пречех. Много от записите бяха празни – шум и в едната, и в другата посока. Изтривахме тези записи и записвахме отново. А после прослушвахме пак лентите. Две-три смислени думи още не означават, че сме чули нашите двойници. Понякога и от случайно съчетание на звукове може да се получи дума или мелодия. Наистина, извънредно рядко. Но на кое по-лесно ще повярваш – че съществува свят насрещно време, или че от шума случайно се е образувала подходяща комбинация от звуци?

Не уловихме повече никакъв друг звук, Етерът мълчеше. Може би радиоприемникът ни беше слаб, а може паразитните шумове и предаванията на радиостанциите да заглушават сигнала – отде да знаем. Пък и къде ли се намираше тоя насрещен свят – далеч или наблизо?

Няколко дена Влах работи до сутринта. Идваше, включваше приемника и почваше да търси сигналите, също като радиоиграта „лов на лисици“.

В края на краищата така объркахме лентите, че не знаехме на кои беше записът

с оная, единствената уловена фраза през първата вечер.

Влах занесе приемника ни в института и нещо го пооправи. Сега вече добре различаваме паразитните шумове, дори и шума от електроните в лампите, който приличаше на триене на сухи грахови зърна.

В тихите ясни вечери продължавахме да слушаме станалите вече толкова привични звуци. Но това бяха мъртви звуци – като шепота на далечни морски вълни в празни раковини.

А сутрин, на работа, дремех на бюрото, подпрял с ръце глава, докато лактите ми от тежест не се раздалечаваха встрани.

– Добро утро – ми каза веднъж чевръстата Верочка, като ме видя как да дремя на бюрото. Тя изобщо се държеше с мен така, сякаш бях неин състудент, а не ръководител на тема.

Кой знае защо ѝ разправих всичко.

– Странна история – рече тя. – Двама млади безделници, от които единият би трябвало отдавна да е защитил дисертацията си, или да се е оженил, вместо да вършат нещо по-полезно, се занимават с глупости. Впрочем, поведението ви не е чак толкова странно. По-скоро обикновена история.

Тя дори не се позаинтересува какви сигнали бяхме уловили оная вечер. И щом тя така реагира, какво ли би каза тогава някой друг на нейно място?

За мен винаги са били загадка оная многобройна порода хора, които точно знаят кога трябва и как не трябва да се живее. И дори какви книги да четат.

А аз очаквах, че тя ще ни разбере. Тя знаеше дори за чудото на Джинс. Ако поставим в пещ съд с вода и водата вместо да заври, замръзне – ей това е чудото на Джинс. Той пръв изчислил каква е вероятността молекулите на водата – поради чиста случайност – да загубят енергията си, а пещта, обратно, още по-силно да се нагрее.

Прекрасно разбирах, че вероятност да се случи това чудо съвсем не е равна на нула, но от друга страна пък тя се изразява числено с толкова много нули след запетаята, че един нормален човек никога не би се съобразявал с нея.

– А щом си готов да повярваш в чудото на Джинс – продължи Верочка, – ако искаш, аз мога да изчисля каква е вероятността от случайния шум да се образуват една или две смислени думи?

– Първо, шумът винаги е случаен, ако трябва да се изразяваме точно – отвърнах ѝ аз. – Второ, ти няма да я изчислиш, а

машината, ти ще съставиш само алгоритъма и програмата, и то по формулите, които аз ще напиша. Трето, работата не е толкова проста. Това не е чудото на Джинс. Нали и ти не мислиш, че е случайност? Тогава какво е? Сигнал? Но ти и това отричаш. Друго какво може да е?

– Нищо. Отде взехте лентата? Ах, взели сте я от някого... А проверихте ли я, преди да записвате сигналите?

– Май че не – казах неуверено, удивен, че ме поучават в съвсем елементарни неща.

– Ето ти и отговорът на загадката – продължи тя, – и защо да търсим друго обяснение, а не приемем най-простото, че на лентата е останала част от стар запис. Може да не е задействувал изтриващият механизъм или преждевременно да са спрели магнетофона... колкото щеш причини.

Замислих се. Тя беше права. Как не се сетихме за това най-просто обяснение! Изведнъж всичко ми се проясни. Практичната Верочка ни постави на място. А на времето аз ѝ помагах да напише дипломната си работа и тя понякога се съгласяваше да я водя на кино – когато още не беше се омъжила.

Погледнах я и очите ѝ по-красноречиво от всякакви думи изразяваха, че тя отлично разбира хода на мислите ми.

Наскоро след това помолих Сафонов да не ме безпокои повече. Омръзнаха ми налудничавите му нощни бдения. Сред купчината касети успях да намеря (чудото на Джинс е възможно!) лентата с оная, единствената фраза, дадох му и радиоприемника си, и магнетофона.

– Взимай ги – казах му, – и щом искаш, продължавай да записваш. Пък когато успееш да запишеш истински сигнали, ще ти ги подаря.

Той разбра какво означава това. Не, разбира се, че нощните му занимания ми пречеха да спя, а че бях престанал вече да вярвам. А дали вярвах преди? Навярно, да. Във всеки случай тогава, когато направихме първия запис. Първи и последен...

Верочка все пак състави алгоритъма, но нищо не излезе – машината, изглежда, не е разполагала с особено богата памет.

Двете писма

Между двете писма, за които ще ви разкажа сега, има някаква едва уловима връзка. Това ми стана ясно много по-късно, когато си изясних и причинната връзка между събитията, последвали едно подир друго, също като годишните времена.

За първото писмо, струва ми се, вече споменах. То пристигна от Синегорск в един септемврийски ден. Писмото беше от Олга, обикновено писмо от десетина фрази. Не бях я забравил, но не й отговорих веднага. Защото не знаех какво да й пиша. И защото главата ми беше заета тогава с други неща. А като отмина доста време, вече ми беше някак неудобно да й пиша след толкова дълго мълчание. Изнизаха се цели две години, често си мислех за нея, но така и не й отговорих. На няколко пъти сядах да й пиша, но писмата излизаха доста глупави (по-късно разбрах, че така е трябвало да бъде). Скъсах неизпратените писма и се успокоих. Кога беше? Май преди четири, а може би преди шест години.

Очаквала ли е тя, надявала ли се е да й отговоря? След две, три, четири години? Не знам, тогава поне ми се струваше, че не. По-късно разбрах, че съм грешил. Никога не е късно да отговориш, стига писмото ти да бъде искрено и честно.

Второто писмо беше от Валка. Получих го месец и половина след събитията, за които ви разправих. То съдържаше само няколко реда, типични за стила на Валка:

„Внезапен вихър ме отвя на юг. Хвърлих котва в Батуми. Карам отпуската си. Живея безгрижно в джунглите на почивната станция

„Буревестник“. Парализирал съм се от жегата. Снощи за първи път в живота си видях как се връза в нощното небе едър болид – феноменално зрелище. Подробности с телеграма. Ще бъдеш ли на 14-и в Москва? Имам важни новини за теб.

Стискам копитото ти. Росинант или иначе казано Влах.“

Защо ли бе написал писмото? Мисля, че е искал да ме подготви. Фразата „Имам за теб важни новини“ свързах не без основание с дългите ни и безуспешни занимания. Но нима и в почивната станция е правил записи с магнетофона?

Той се върна в Москва на четиринадесети.

* * *

– Йоносферата там е идеално прозрачна – уверяваше ме той, – къде ще намериш по-добро място от Батуми? И колкото щеш работно време. Работих цял месец и никой не ми пречеше.

– Може светът с насрещно време да е по-близо до Батуми, отколкото до Москва? – подхвърлих аз. – Или може за радиовълните Черно море да представлява огромен рефлексор?

– Подиграваш се? Слушай тогава.

Той натисна клавишите и моят магнетофон (леле какъв жалък вид имаше сега!) ми намигна със зеленото си око на

настройката. Записът наистина беше необичаен. Ето го:

„Валя... Чуваш ли ме? Обаждам ти се от Синегорск... Скоро ще си дойдем. Да, с Олга. Благодаря... Посрещни ни...“

– Значи, смяташ да заминеш за Синегорск, а? – запита ме той.

– Не. Всичко отдавна е свършило.

Не се учудих, че ми задава подобен въпрос. От записа звучеше моят глас. Това беше явно някакво недоразумение. В Синегорск няма радиотелефон, значи, моят глас не би могъл да прозвучи оттам в етера и радиоприемникът да го улови.

– Няма сега, но ще има – упорстваше той.

– Едва ли. Та населението му е само десет хиляди. Той не е никакъв град, само едно название.

– Но разбери най-после, това е телефонен разговор от нашето бъдеще! А за тях то е миналото и настоящето.

Разбрах. Но честна дума, няхах никакво намерение да замина за Синегорск: стотици километри път и заради какво? Да, добре си спомнях улиците му, които опираха накрая в долове, поляни и млади горички. Дървените му къщи и пламналата неочаквано любов. А после – Москва и университетът. И всичко до Москва за мен бе останало сякаш на някакъв друг континент.

Объркахме се в хипотези.

Сетне ни навалиха нови грижи. Влах замина в командировка за три месеца. Аз се разболях сериозно. В болницата посрещнах и синята прозрачна пролет.

Но често си мислех за Синегорск. Помнех го така добре, сякаш го виждах...

... През лятото в доловете расте висока трева. В блатата, образували се от разливането на реката, шумолят тръстики. От тях правехме копия. Тревата по хълма е по-ниска, изпъстрена е тук-там с глухарчета, синец и цикория. Затова склоновете му на някои места са сини, на други – жълти. И колко топла е земята там! Ако легнеш на хълбок, стръкчетата гъделичкат лицето ти, раздвижени от летящите скакалци, мухи и бръмбари. Скатът на хълма оттук изглежда равен, плосък и не може да се разбере къде е върхът, къде – подножието. През зелените стръкчета се вижда горичката и небето над нея светлее ту сиво, ту розово от слънцето. И ти се струва, че земята леко се люлее, също като кораб.

Пролетна интермедия

Веднъж Верочка ме навести в болницата. Заприказвахме за разни неща, за работата. Забелязах, че разговарям с нея вече по-

непринудено. Тук, в болницата от прочетените стари книги и лични наблюдения бях извел формулата на обикновения човек. И в тази формула имаше всичко: любов и мечта, възвишеност и дребнавост, порив и търпение. У всекиго има нещо от това, макар и в различни пропорции. Или, може би, животът е такъв, че ни кара да проявяваме ту едно, ту друго свойство?

– А какво става с насрещното време? – запита тя накрая.

– Не знам.

– Жалко. На мен много ми хареса.

– А на мен ми е скучно. Особено откакто попаднах тук. Донеси ми някои книги от моето бюро – Слоукъм, Колдуел, Фосет, Мелвил, Лондон, всичките донеси. За благодарност ще ти разправа после за времето. Не, чакай. Сега ще ти разправа. Времето е огромен кашалот, който си похапва от вселената и изплюва костите.

Дадох ѝ телефона на Валка (телефонът в болницата пак не работеше) и той пристигна още на другия ден.

– За дълго ли си тук? – запита той.

– За около месец. Ти къде беше?

– Край Волга. Поставях там антени.

– Радари ли?

– Не, представи си, радиотелескопи.

– Измършавял си като вълк. Добре би ти дошла на теб една такава почивка. Спокоен живот. Да лежиш само и да си мислиш. А ако искаш, можеш и просто да си лежиш. Само, че Влах, аз вече едва издържам, разбираш ли? Да се въргалям така в леглото дни наред, а хората наоколо си ходят, където щат. Донеси ми панталоните и пуловера.

– Защо ти са...

– Панталоните и пуловера, чуваш ли! – срязах го аз. – Тук взеха всичките ми дрехи. Ето ти ключът от моята стая.

Гледах го как си отива и мислех. Ами ако той излезе прав? Ако наистина замина за Синегорск? Чувствувах, че така ще стане. Независимо от моето решение.

През тези няколко седмици, докато лежах в болницата, ме спохождаха странни мисли. Вечер гледах късчето черно звездно небе между завесите и светът ми изглеждаше празен сандък, който можех да напълня с разноцветни кубчета с надписи по тях: „време“, „живот“, „тъга“, „щастие“, „човек“ – и с всички останали думи, които знаех.

И както и да подреждах кубчетата, в сандъка оставаше още много празно място – той беше просто бездънен.

Най-сетне ми омръзна да съзерцавам звездите и да размишлявам за разума и вселената. Потънах в книгите, които ми бе

донесла Верочка. Повечето от тях бях вече чел. Те от доста време се търкаляха на бюрото ми, сякаш са изчаквали удобния случай, отново да ми разкажат за Полинезия, Галапагоските острови и двата полюса – Северния и Южния. Разбрах, че всичките Нансеновци, Магелановци, Колумбовци, Лазаревци, Амундсеновци – дори и тези, които са странствували из ледените пустини – в края на краищата са се надявали да открият вълшебната страна.

И книгите ми дотегнаха.

Клончето от разцъфнал храст, което бяха донесли на съседа ми, ми припомни, че е вече пролет. Прииска ми се още по-силно да изляза навън, и Сафонов най-последно ми донесе дрехите.

Така, прилично облечен, можех да изляза на двора. Изпратих Валка до портата. Според мен, не беше вече студено, земята миришеше на пролет. Струваше ми се, че плавам в яносиния от голите клони въздух. Топлите жълти лъчи, които изпращаше слънцето от небето, стоплиха дланите ми. Обзе ме необичайно чувство само за миг и изчезна: дали не съм се срещнал със своя двойник, не е ли изминал половината път от живота ми? Не, едва ли, иначе би трябвало изведнъж да прозира бъдещето си – навярно не е настъпило още времето.

Неочаквано това отново ми се струваше възможно: два свята се носят във времето един срещу друг и за всеки човек, за всяко дърво и тревичка, за всяко създание рано или късно, когато дойде неговият миг, те ще се срещнат и ще се слоят.

Сливането ще трае само миг, но ще бъде пълно: двата обекта от противоположните едно на друго пространства ще се слоят в един обект. И после стремително ще се разделят за да не се срещнат никога вече. И точно тогава, навярно, може да се надзърне в бъдещето, стига да си подготвен за това. Никак не ми се искаше да се прибирам в стаята! Не ми се излизаше и на шосето. Върнах се назад, заобиколих зданието на болницата и се прехвърлих през оградата в съседния парк.

Прескачайки калните локви, се натъкнах на две хлапета. Те стояха до една тънка бреза и едното от тях с обикновено малко ножче сръза кората ѝ, потече сок.

Нещо ме прихвана.

Взех им ножчето и се покатерих нагоре по дървото. Но колкото и да се стараех, никакъв сок не потичаше, само напразно изпонарязах брезата. „Също като два насрещни влака...“ – кой знае защо пак се сетих. Аз още не можех да надзърна в бъдещето, и не можех „да се върна в миналото“.

Навярно от чистия въздух главата ми се замая и дърветата се завъртяха пред очите ми. След минута, когато вече можех да стоя на краката си, без да се държа за брезата, долових някаква промяна. Може би просто се бе стъмнило, но паркът се бе променил. Дърветата бяха станали сиви и въздухът бе замрял.

Обувките ми се бяха съвсем намокрили, по подметките ми полепваха кафяви борови иглички и миналогодишна шума.

Излизането ми не мина гратис: простудих се и ме задържаха в болницата.

Няколко дена преди да ме изпишат, дойде една моя позната, чието име няма да назовавам. Тя също ми донесе нещо и дълго ми говори. Има приятен глас и миловидно лице, и ми беше приятно да я слушам, макар да знаех, че това, което ми казва не е истина.

Последните дни, когато гледах познатата звезда в черния процеп между завесите, се питах: ще замина ли за Синегорск?

* * *

Веднъж поисках да узная какво са мислили преди хиляди години древните пророци за пространството и времето, предали в митовете и легендите схващането си за света. Защо, според Брама, през осем и половина милиарда години вселената отново се съзжда? Къде са източниците на тази

удивително странна за онова време представа за безкрайните цикли на съзидане и разрушаване? Никак не е лесно да се отговори на подобни въпроси.

...Имало е само пространство, се казва в скандинавската сага, не е имало нито пясък, нито море, нито студени вълни, нито небе над нас. В северната част на пространството бил разположен източникът на вечния студ – страната Нифелхайм. Вълните на топлия извор Урда, разположен на юг, се срещали със студените потоци на Нифелхайм. И от смесването им се зародила праматерията. От нея произлязъл и светът.

Материя от празно пространство. Основният смисъл на сагата сякаш е предугадил резултатите от съвременните изследвания. Клифърд и Айнщайн са мечтаели да създадат теория, която накратко се свежда до следното: в света няма нищо освен празно изкривено пространство. Частиците вещество са онези участъци на пространството, където то е най-изкривено. А преместването на частиците прилича на движението на вълните по повърхността на езеро.

Вълните на Урда и Нифелхайм постепенно станаха математическа реалност.

А времето? Възможно ли е за насрещното време да са се досещали още халдейците и древните египтяни?

Опитах се да си представя епизода, описан в една стара книга, която ми попадна по някакво чудо през ония дни.

Фараонът Хеопс запитал жреца, който владеел небесните тайни:

– Вярно ли е, че ти можеш да накараш отрязаната глава отново да зарасне към раменете?

– Да, повелителю, стига да е угодно на боговете – отвърнал жрецът.

Той бил участвувал в изработването на плана за Великата пирамида и определил къде точно да се постави входът, че и от най-вътрешната точка да се вижда свещената звезда.

– Да доведат един роб – заповядал Хеопс на върховния писар.

– О, повелителю – възразил жрецът, – великото строителство още не е завършило и нека животът дори на един-единствен роб да не зависи от моето изкуство.

Хеопс го погледнал удивен.

– А ти какво предлагаш?

– Да донесат гъска или пеликан, но аз трябва сам да ги изберат, за да бъде според волята на боговете.

– Нима ти винаги можеш да предугадиш каква е волята на боговете? – запитал Хеопс

и едва забележима усмивка докоснала устните му.

Жрецът мълчал. Той добре знаел, че няма равен на него в цялата долина на Нил и далеч извън пределите ѝ. Само с докосване на пръстите си, леки, като струни, той можел да разкрие душата на предметите и животните, можел да чете мисли и знаел древни слова, дошли според легендата от свещената звезда.

– Добре – казал фараонът, – съгласен съм, но ако не сполучиш, очаква те участта на птицата.

Обезглавили гъската и оставили тялото ѝ в единия край на стаята, а главата – в другия.

* * *

– Можеш да започваш – казал Хеопс.

Тялото и главата на птицата бързо запълзели един към друг и се съединили, изчезнали и кървавите петна по перата, сякаш нищо не е било. Гъската се изправила на краката си и тревожно закрякала.

Най-интересното в тази история беше обяснението, което жрецът на небесните тайни дал на фараона.

Според него, замисълът на боговете бил такъв, че с никакви усилия смъртните да не могат да разрушат всеобщата хармония и равновесие: всяко тяхно действие се повтаря от небето в обратен ред и по този начин

общият резултат се свежда до нула. И така, вместо птица с отрязана глава там се появява цяла птица, която със съгласието на боговете може да се размени с убитата.

– Глупости – рече Валка, когато му го разправих. – Значи той е избрал такава гъска, на която е дошло времето да се срещне със своята двойница. И после, според теб, ги е разменил? Не, твоето обяснение...

– Не забравяй, Влах, че те са знаели премъдростта на хилядолетията, днес частично, безвъзвратно изчезнала, частично изопачена и само малка част от нея е послужила за основа на съвременната цивилизация.

– Ако искаш да се научиш като астролозите да узнаеш волята на боговете, би трябвало да се родиш в друго време, по-подходящо за такива упражнения.

– Че те не са вярвали в боговете! За повечето от тях боговете са словесна формула, нищо повече. Или осветени от времето предания.

– Прекалено оптимистично.

– Съвсем не. Спомни си, че дори много по-късно, в просветена Елада Аристотел е бил обвинен в богохулство и осъден от ареопага на смърт, но успял да се спаси, като избягал на остров Евбея. Диагор, който отричал съществуването на боговете е бил принуден,

след като го осъдили на смърт, да живее в изгнание. Съчиненията на Протагор са били публично изгорени, а самият той изпратен на заточение. Продик, който твърдял, че боговете се семо олицетворение на природните сили, бил екзекутиран... Е? Кой след това би се осмелил открито да го каже? На кого не е мил животът?

Валка махна неопределено с ръка.

– Добре де. Мен това не ме вълнува особено. Кажете по-добре: ще заминеш ли за Синегорск?

– Засега не зная.

Синегорск

Мина година и нещо – и всичко се промени. Една есенна привечер, когато слънцето пълзеше по покривите на далечните сгради, а по тъмносивата лента на реката трептяха дълги сенки, си спомних пак за Синегорск. Но съвсем не както преди. Аз вече не се съмнявах, че ще замина.

Отляво на височинката, шумоляха есенните листа на дърветата. Над хоризонта висяха жълтите краища на облаците и небето там беше нажежено и плътно, но над главата ми горе вече се беше разсипала синя пепел. По повърхността на реката, извираща нейде от розовия залез, пламваха и гаснеха златни отблясъци. Тогава, на границата на

отивация си есенен ден, светът ми се стори широк и светъл, а листата и тревата изведнъж запламтяха с чисти и ярки пламъци.

Веднага не се досетих откъде идва тази необяснима светлина.

От залязващото слънце бе останал червен полукръг. То скоро щеше да се скрия там, където отвъд горите, отвъд реките, беше Синегорск. Кой знае дали лъчите му не бяха пробрили канал между миналото и бъдещето? Вярвахме ли наистина, че всеки от нас, рано или късно трябва да се срещне с другия свят?... И че потокът фотони може да облекчи квантовия обмен? Ние вече знаехме, че заобикалящият ни свят съвсем не е толкова прост, колкото ни изглежда. Лъжлива памет, така, според мен, се нарича това. Аз сякаш отново преживях нещо, което е било някога отдавна.

Вдигнах нагоре ръце – те като че ли докоснаха прохладното небе. Прииска ми се да задържа слънцето и още дълго да гледам и слушам как диша зелената земя. Но може ли да се задържи слънцето? Странна минута...

Навярно нещо отдавна ме е теглило към Синегорск, просто не съм искал да си го

призная. Трябва да побързам, мислех аз. Мога да се стегна набързо. Нима не са достатъчни три дена? Ще замина, ще се махна от всичко, което ми е дотегнало, от безполезното и досадно лутане. А там бъдещето ще покаже... Влак е бил прав, разбира се, че ще му се обадя оттам.

В този момент аз наистина знаех, или може би, предчувствувах какво ще се случи после, сякаш се бяха слели настоящето, миналото и бъдещето. Знаех какво ще кажа на Олга. Знаех, че ще се върна с нея. Знаех с кой влак ще замина и в ушите ми вече потракваха колелата. Знаех каква ще е срещата ни, когато, поел първата глътка чист въздух, скоча на почти празния перон. Старите борове навярно все още разправят оная история, началото на която бях слушал като дете. Представих си всичко точно така, както и всъщност после стана.

Ясно се чу изсвирване, провлачено, като северна песен.

Отначало вървах бавно, после все побързо и по-бързо. И ми се струваше – представях си – че някой друг, приличащ на мен, върви към горещото изгряващо слънце и протяга към него ръце.

Жената, която дойде от нищото

Научно-фантастичен разказ

Жорж Лангелан

По-късно на всички се стори естествено, че се ровя в личните работи на Бернар. Имах двойно право, тъй като бях неговият единствен роднина и освен това отговарях за наблюдението и сигурността на района. Преместих се във вилата му на брега на езерото. Бях убеден, че всичко е плод на случайност, но още щом стъпих в трапезарията на Берни, усетих, че той също носи отговорност за станалото. Когато едно куче иска да зарие кокал, то изкопава дупка, скрива го вътре и натрупва отгоре пръст, ако човек желае да попречи на другите да се доберат до тайните му книжа, той изгаря листата и разпилява пепелта. В камината имаше пепел. Много пепел. Дори да я бях събрал, пак нямаше нищо да си изясня, тъй като брат ми очевидно я беше стъпкал. И въпреки това, на дъното на купчината един лист не беше изгорял. Успях да прочета тези думи, написани на машина: „... ин часа и петнайсет минути утре. Обичам ви“. Катастрофата беше станала в един и трийсет, което е много далече от един и

петнайсет! Берни е имал любовно приключение...

– Хайде, драги, на работа! Търси жената! – измърморих на себе си и запалих лулата.

Не успях да намеря жената. но затова пък открих нещо, което напомняше за снимка. Една празна рамка върху телевизора ме подсети: „нейната“ рамка.

Почти веднага забелязах и микрофона, включен към телевизора. Пуснах го и произнесох няколко думи. Гласът ми излезе усилен през високоговорителя на приемника. Не беше включен към никакъв друг апарат.

На бюрото на Берни, под куп техническа документация, намерих четири листа, на всеки от които беше писано на машина с главни букви. Бернар ли е получавал тези послания или пък сам ги е изпращал? Три от тях бяха свързани, но четвъртото ме обърка. Беше по-късо, само три думи: „Щастлива ли сте?“. Ето какво прочетох на останалите:

„Тогава какво точно знаете за мене?“

„Бих искал да дойда при вас.“

„Ако предположим, че ви вярвам, какво искате да направя?“

Постепенно намерих отговорите на тези въпроси. Честно казано, ако не беше жена ми, още щях да съм доникъде. В началото не повярвах на нейната изповед, но доказателствата ѝ бяха неопровержими и когато накрая възстанових цялата история, съвсем престанах да се съмнявам. На дори и да направя официален доклад, никой няма да ми повярва, най-много да ме изпратят в най-близката психиатрия. А ето и самата история.

Брат ми Бернар, както всички признаваха, беше мозъкът на семейството. В продължение на години той събираше дипломи и свидетелства също както някои колекционират пеперуди и пощенски марки. Когато брат ми се установи в Рей Фолс, аз много се зарадвах. Доктор Бернар Е. Марсден. Беше назначен на отговорна длъжност в Институти за ядрени изследвания.

Бернар живееше на брега на езерото, до водопадите, в малка и удобна вила. Една възрастна жена от околността идваше всяка сутрин да му приготвя закуска и да почиства къщата. Берни беше наследил солидното телосложение на Марсденовци, както и сините им очи.

Ето какво се беше случило:

Една вечер, след продължителна работа над формулите за електронния мозък, Берни се протегна и реши да ляга. От опит знаеше, че не успее ли да изличи от паметта си цифрите, няма да мигне цяла нощ. Отказа се от разходката до брега на езерото и включи телевизора. На светещия екран се появиха двама мъже, но картината беше неясна. След като повъртя малко копчетата за регулиране на звука и образа, той реши, че местната предавателна станция не е в ред и изключи телевизора.

Няколко дни по-късно, след като привърши работата си, Берни отново пусна телевизора. В продължение на една минута се чуваше неясен мъжки глас, а когато екранът светна, той едва успя да различи няколко бегли човешки сенки.

„Вероятно има повреда“, реши Берни и тъкмо когато се канеше да изключи апарата, на екрана съвсем ясно се появи една ръка, която сякаш опипом търсеше нещо. В следващия миг тя беше сменена от главата на много възрастен мъж, който кимна, обърна се назад, за да каже нещо, което Берни не разбра, и изчезна. „Плъзна се като риба в аквариум“, помисли си той. Неопределени шумове, бягащи сенки и това беше всичко.

Берни погледна часовника си и взе вечерния вестник. Повторението на новините в двадесет и три и трийсет и пет беше последната телевизионна емисия. Невъзможно е да е продължила до един часа през нощта. Може би местният предавател експериментира в цветни образи. Да, в такъв случай неясната картина и лошият звук ставаха обясними. На другия ден той телефонира на Дик Роуландс, инженер в телевизионната станция.

– Не, Берни. Не провеждаме експеримент. Навярно сте уловили някоя емисия от много далече. Каква е антената ви?

– Вътрешна.

– Тогава случаят става извънредно интересен. Ако се повтори, можете пак да ми се обадите. Ще дойда веднага.

След два дни Берни различи на екрана същите смътни сенки на хора, които произнасяха едва доловими гърлени звуци.

– Телевизорът ви не е повреден, Берни – съобщи му на другия ден Дик Роуландс, след като прегледа апарата. – Кой знае защо понякога обикновени приемници улавят емисии от много далече.

– И откъде може да е това предаване? Япония? Австралия?

– Според мене, не чак оттам. Успяхте ли да разпознаете езика, на който говорят?

– Не.

* * *

Когато зае от мене портативния телевизор, Берни се убеди, че явлението, което наблюдава, е съвсем необикновено. След последното „Лека нощ“ той включи и втория телевизор и сенките се появиха върху екраните.

И щом погледна към тях, Берни подскочи. Та това бяха същите хора, само че разпределени върху двата екрана. Сега възможността да е уловил далечна емисия беше изключена освен ако програмите са две. Когато сенките изчезнаха и звукът постепенно се превърна в обичайното жужене, той затвори апарата и запали лулата си.

През следващите дни Берни продължи наблюденията си. Скоро забеляза, че звукът се усилва. Успя да долови ясно странен глас, също като кудкудякане. Внезапно екранът стана по-светъл и той различи двама мъже. Очевидно бяха японци. Единият от тях *.....

След това японецът се престори, че поднася към устата си въображаема чаша. Обикновено съвпадение, помисли си Берни и хвърли поглед към чашата с мляко до себе си. Бръкна в джоба си за кибрит и малкият човечец от екрана пхна ръката си в своя, а

когато Берни намери кибрита и понечи да запали лулата си, другият повтори движението с несъществуваща лула. При тази малка пантомима вторият японец се разсмя и каза нещо. Появиха се трима-четирима души, облечени в прости бели роби, и впериха очи в Берни.

Чашата мляко, лулата, начинът, по който го гледаха и говореха за него, всичко означаваше само едно: беше се намесил в някакъв фантастичен експеримент. Без съмнение, пред него стояха инженери, японци, които бяха открили начин да превръщат обикновения приемник в предавател. Но хипотезата не беше достатъчно обяснение. Без да сваля очи от екрана, той бавно развърза вратовръзката си. Мъжът срещу него се усмихна и се престори, че прави същото. Нямаше никакво съмнение.

– Чувате ли ме? – запита Берни и потръпна от звука на собствения си глас.

Всички го гледаха втренчено, после някой каза нещо много бързо и един възрастен човек с очила пристъпи към центъра на екрана:

– Говорите ли английски? – Гласът му беше съвсем ясен.

– Да – промълви Берни свръхвъзбуден. – Чувате ли ме?

Всички заговориха едновременно, а този, който беше имитирал движенията на Берни, се обърна към възрастния и поклати глава. Спорът им продължи още няколко секунди, след това човекът се обърна към Берни и каза:

– Почакайте, ако обичате... разбирате ли? Да?

– Искате да почакам? – учуди се Берни и се посочи с пръст.

Всички потвърдиха с кимане на глава.

Не чака дълго. Пред втренчения му поглед се появи облечено в бяла рокля младо и доста хубаво момиче, което пристъпи напред и отхвърли на една страна дългите си коси. То се приближи толкова много, че слабите му ръце сякаш докоснаха екрана. Положително беше чуло разговора, защото на свой ред втренчи очи в Берни. Мъжете се тълпяха около нея и продължаваха да разговарят. Тя изчака търпеливо да спрат и с очи, вперени в Берни заговори на отличен английски:

– Извинявайте, говорители английски?

– Да. Вие чувате ли ме? Къде сте? Къде се намирате?

Тя го погледна с помръкнало лице и отново всички заговориха едновременно.

– Изглежда, че вие ни чувате, а ние не можем. Разбирате ли?

– Да – кимна Берни. Втурна се към бюрото си, грабна лист и молив и написа с главни букви: „Може ли да прочетете това? Къде се намирате?“

– Да. Четем много добре – трепна момичето, когато той поднесе листа към екрана. – Ние... – Гласът ѝ се загуби във възбуденото кудкудякане на останалите. Тя обърна очи към Берни и каза просто: – Ще ви отговорим, когато му дойде времето. Сега ни кажете вие кой сте и къде се намирате.

Берни кимна в знак на съгласие, донесе припряно една малка масичка и пишещата си машина и ги постави пред телевизора. Сложи лист на машината и написа с главни букви: „Наричам се Бернар Марсден. Намирам се в дома си, в Рей Фолс. Кой сте вие? Къде се намирате?“

Повдигна листа на височината на екрана. Като се наведе напред, момичето прочете написаното и го преведе.

– Къде е Рей Фолс? – попита тя след няколко секунди. – Не се ли намира там Центърът за ядрени изследвания?

Берни кимна и посочи с пръст последния въпрос на листа.

– Почакайте, трябва да попитам – отвърна тя и се обърна към другите.

„Вие пленница ли сте?“ – написа нервно Берни, докато тя се съветваше.

Момичето върли поглед към листа и се усмихна:

– Не. Тези мъже са учени. Благодарение на тях успяхме да се свържем с вас. Трудно ми е да ви обясня къде сме, защото всъщност, ние не сме никъде.

Берни скочи на крака и написа яростно:

„Готов съм да повярвам и в най-невероятния експеримент, но не желая да си правите шеги с мен. Кажете на тези хора да открият картите си, ако искат моето съдействие. Повтарям: кой сте и къде се намирате?“

Той държа листа пред екрана, докато тя преведе думите му. Те си размениха няколко думи и момичето съобщи на Берни:

– Трябва да се посъветват, преди да ви отговорят. Ще почакате ли няколко минути?

Берни потвърди с глава и тя продължи:

– През това време мога да ви кажа името си, господин Марсден. – Тя хвърли поглед назад. – Казвам се Мери Сеймур и съм от Хъл, в Йоркшир.

Прекъсна я приближаването на останалите. Най-възрастният от тях, този с очилата, говори известно време. Най-последя се обърна към Берни с усмивка:

– Най-напред искат да ви уверят, че не се шегуват. Те ще се опитат да ви обяснят, но това никак не е лесно и трябва да бъдете

търпелив. Ние не живеем във вашия свят... Но, господин Марсден, кълна ви се, че казвам истината и ви моля да ме изслушате... От ваша гледна точка, ние сме мъртви. Не, не сме духове. Моля ви, имайте търпение!

Берни сви рамене със съмнение. Мъжете се скупчиха и сякаш отново започнаха да се съветват. Говореха много разпалено.

– Твърдят, че ако не ги изслушате докрай, ще изоставят вашия екран и ще опитат с някой друг.

„Съгласен съм. Ще ви изслушан докрай“, написа Берни колкото може по-бързо.

– Благодаря ви... докъде бях стигнала?... Ах да! Мъжете, които виждате около мене, са японци. Неколцина убити точно в центъра на атомната експлозия по непредпазливост, която стана в 2085 година. И аз, ако се изразя на вашия език, бях убита при същите обстоятелства.

„Лъжете“, надраска Берни върху един от използваните вече листове.

– За бога! – възкликна умолително момичето. – Тук има само един-единствен човек, който е в състояние да ви обясни. Това е професор Кизоки. Лично аз не разбирам абсолютно нищо от наука, но ще се постарая да превода каквото мога. Най-напред, той настоява да ви кажа, че ние не сме убити, защото сме се намирали в самия

център на атомното разпадане. Верижната реакция, която е предизвикало това разпадане, е протекла невъобразимо бързо. Вие разбирате за какво става дума. Скоростта е била по-голяма от тази на светлината.

„Каква била скоростта?“, натрака Берни, разтърсен от смях.

Тя попита нещо, изчака отговора на професора и се обърна към Берни.

– Трудно е да си представите, но за да ви стане ясно, професорът казва, че разпадането на материята свършва още преди да е започнало. Изслушайте ме, моля ви! Професорът съжالياва, че не намира друг начин да ви обясни скоростта.

Берни кимна няколко пъти с глава и тя продължи:

– Резултатите от този процес са също така невъобразимо сложни. Представете си, че от света на четирите измерения ние сме преминали в свят с пет измерения. Можете ли да разберете това?

Берни написа бързо на машината:

„Теоретически това е възможно, но аз не ви вярвам. Можете ли да го докажете?“

– Мисля, че могат да ви дадат доказателство – отвърна момичето.

„Вие вярвате ли?“, продължи Берни, докато тя слушаше професора.

– Да, защото това е единственото приемливо обяснение.

„Откъде мога да зная, че не се намирате в някакво студио и в момента не правите най-големия номер в живота си?“

– Не, господин Марсден. Уверявам ви, че ви виждам за първи път. Но слушайте ме внимателно, професорът твърди, че ще докаже истината чрез абсурд. Например, вие лесно бихте могли да проверите дали той е съществувал реално. Той ви уверява, че е бил много известен сред научните кръгове. И след като проверите всичко това, самият факт, че разговаряте с нас чрез телевизора си, ще се превърне е още по-убедително доказателство.

„А вие, мис Сеймур, мога ли да намеря някъде ваша снимка или да се осведомя върху вашия живот?“

– Разбира се. Имам леля, която още живее е Хъл. Сигурна съм, че тя пази една моя снимка.

„Откъде знаете, че тя е още жива?“

– Често я виждам. Трябва да ви кажа, че ние се местим от едно място на друго много бързо и без никакво затруднение,

„Появявали ли сте се на екрана на нейния телевизор?“

– За първи път се появявам върху екран. Професорът направи безуспешни опити с

много телевизори, но благоприятните условия не винаги съвпадат. Ние интегрираме образа си от поток електрони, но това може да стане само ако няма програма и апаратът е включен. Излагаме се на голяма опасност, ако се появим едновременно с телевизионния образ. И както се досещате, хората нямат навик да оставят телевизорите си включени, когато няма нищо за гледане. Просто вие сте първият, на когото успяхме да привлечем вниманието.

„Ако ви повярвам (забележете, че още не съм), какво искате да направя?“

– Да ни свържете с някои учени, с които професорът иска да говори.

„Много ли сте на брой? Срецнахте ли и други във вашето положение?“

– Да, има много други, с които не можем да влезем във връзка. Същества, дошли от други светове.

„Как изглеждат те?“

– Наистина, не бих могла да ви кажа... Форми, черти на лицето, всичко това няма смисъл в нашето... нашето измерение. Невъзможно е да обясня.

Внезапно образът върху екрана затрептя. Със звуци на тропет и чембало се появи часовникът на общината в Рей Фолс. Берни сепната погледна часовника си и изтича към

прозореча. Ниско долу, отразена от гладките води на езерото, затрептя тънка розова ивица, предвестник на новия ден.

Берни реши, поне засега, да запази видението само за себе си. Бодърствува през цялата следваща нощ, но върху екрана не се избистри никакъв образ. Това продължи една седмица. Седнал пред прациятия си телевизор, Берни напразно очакваше появата на Мери Сеймур. Чувствуваше се изигран. Дори предаването да беше от някое студио, все пак, направено е невероятно научно откритие. Но той се съмняваше, че някой би могъл да изиграе ролята на Мери, лицето ѝ излъчваше затрогваща искреност и неподправена печал. Нима се беше влюбил в едно лице, в една мимолетна сянка от телевизионния екран? Съществуваше ли Мери, или не? Беше го уверила, че не е дух, а от думите ѝ се разбираше, че не е вече и човешко същество.

Един ден, по време на закуска, Берни взе решение: ще провери историята на Мери Сеймур. Поиска отпуск и замина за Хъл.

Когато след три седмици се върна в Рей Фолс, Берни беше убеден, че Мери Сеймур наистина е съществувала.

Първото име от телефонния указател на Хъл беше Ан Сеймур. Удобно ли е да я навести? На драго сърце. Старата жена

потвърди всичко, което той знаеше вече и когато си тръгна от Хъл, Берни отнесе доказателство, за което дори не беше мечтал – снимката на Мери Сеймур, двадесетгодишна – несъмнено същото момиче, което беше разговаряла с него през телевизионния екран.

Още преди да разопакова багажа, Берни седна на бюрото, за да подреди бележките си. Никакво съмнение не го задържаше вече. Ще напише пълен доклад, възможно документиран най-подробно и ще го представи на професор Холмс, генералния директор на Института. Не се съмняваше, че Холмс ще му повярва, но дори и да го посъветва да не публикува доклада, Берни беше решил, че докладът ще излезе, ако ще и в местния вестник. Загледа се в снимката на Мери Сеймур. Внезапно стана, измъкна една рамка от етажерката, изхлузи старата снимка и помести тази на Мери. Вместо на етажерката той постави рамката върху телевизора. Погледни часовника си, включи апарата и още преди да се появи образът, разбра по свистенето на гумите, сирените на полицията и револверните изстрели, че предават поредния полицейски филм. Намали звука и се върна на бюрото си.

* * *

Изглежда беше работил дълго време, без да вдига глава, защото когато погледна към екрана, съзря Мери, която му говореше нещо.

– Мери – промълви той на един дъх...

Скочи и пусна докрай звука.

– ...е искаме.

„Повторете“, написа той бързо.

– Ние знаем, че пишете доклад за нас, но ви молим да се откажете от намерението си.

„Мери, сега зная, че всичко това е вярно. Къде са другите?“

– Не искат да се появяват на вашия екран: мъчително е и... двама от тях бяха убити последния път.

„Вие много ли страдахте?“

– Не, но обещавайте ми да не пишете този доклад!

„Защо?“

– Беше взето такова решение. Дори и да е възможно връщането ни на Земята, ние не искаме. Повечето дори не желаят да влизат във връзка с... с хората от Земята.

Берни повдигна към очите ѝ листа, на който беше написал „Защо?“

– Човешките същества... са лоши.

Той свали снимката на Мери от телевизора и ѝ я показа.

– Да, зная. Тава бях аз – отвърна усмихнато тя.

– Мери, вие навсякъде ли ме следихте?

– Не ви чувам, Берни.

Той написа въпроса на машината и повдигна листа.

– Да, ние се движим безпрепятствено навсякъде. Аз бях в Хъл, когато вие пристигнахте.

„Мери, щастлива ли сте?“

– То е толкова различно... толкова различно. Щастлива съм, Берни, но вие не можете да разберете такова щастие.

„Как живеете? Какво правите?“

– Как да ви обясня? Всички малки радости и прости неща, които имат смисъл във вашия живот, тук стават напълно безсмислени. Например ние нямаме форма. Съществуваме, просто.

„Но тогава как се виждате един друг?“

– Не можем да се видим. Ние знаем, че сме тук: така дори е много по-добре. Но как да ви обясня? Като ме гледате, вие виждате само лицето ми. А тук, когато се срещаме помежду си – и дори без да се срещаме, – ние просто знаем кой какъв е. Искам да кажа, че ако всичките ви познания за някого станат видими, вие ще го видите от всички страни едновременно, включително и отвътре.

„Можете ли да четете мислите на другите?“

– Не, не съм казала това, въпреки че ние нямаме нужда да четем мислите им... Просто ги познаваме.

„Тогава как общувате помежду си?“

– Не се нуждаем от общуване. Знаем, че... Не, безсмислено е, не можете да разберете.

„Бих могъл да опитам.“

– Да, Берни, но... неспособна съм да ви обясня.

„Можете ли да ме виждате както тях и да разбирате мислите ми по същия начин?“

– Не, защото вие имате само три измерения. Но ние можем да се разхождаме сред вас, да ви гледаме, да ви слушаме.

„Защо не ме чувате в момента?“

– За да се появя пред вас, трябва да вмъкна, или да кажем, да вкарам атомите си в кинескопа на телевизора ви.

„Какво знаете за мене, Мери?“

– Мисля, че зная всичко, Берни. Отдавна съм около вас, най-вече откакто посетихте леля ми в Хъл.

Той се смути и след кратко колебание написа:

„Предполагам знаете, че ви обичам?“

– Да, Берни. В известен смисъл го знаех преди вас.

„Виждате ли в бъдещето?“

– Да, но не по начина, по който вие го разбирате.

– Има само един начин.“

– О, не – засмя се тя. – Но вие и това не можете да разберете.

„Но означавам ли нещо за вас?“

– Да, и ако трябва да бъда искрена, според вашите... вашите разбирания, мисля, че аз... аз също ви обичам, Берни.

„Искам да дойда при вас там!“

– Това не би имало никакъв смисъл за вас, Берни. Уверявам ви, че е невъзможно да докоснете нещо, което за вас не притежава материална реалност. Но много се забавих, трябва да ви напусна. Късно ли е? Тук нямаме чувство за времето.

Берни потвърди с глава и ѝ показа часовника.

– О, закъсняла съм! Лека нощ, Берни! Довиждане.

Тя му изпрати въздушна целувка и се плъзна въвн от екрана, който продължи да премигва с бялата си светлина. Никакъв звук не наруши тишината.

През останалата част на нощта Берни остана буден над работата си. Разсъждава много и написа много. Завърши и едно писмо от три машинописни страници за Мери Сеймур.

На другия ден, вместо да продължи доклада си, той купи микрофон. Включи го пред телевизора така, че като говори пред

него, гласът му да излиза усилен през високоговорителя, написа и обяснение: надяваше се, че по този начин Мери ще го чува и няма вече нужда от досадното писане на машина. Подреди старателно листа и писмото пред екрана на телевизора и късно през нощта, след края на програмата, включи апарата.

Дочу гласа на Мери от кухнята, където тъкмо приготвяше вечерята си.

– Берни, моля ви, не използвайте веднага микрофона! Боя се, че може да има същите последици както появата на телевизионната картина. Не можете да си представите колко е опасно.

Берни затръшна вратата на хладилника и се втурна да изключи микрофона.

– Берни, чува се, чува се чудесно. Различих съвсем ясно шума от вратата, при това без да усетя никаква болка. Кажете нещо, но тихо.

Разтреперан като лист Берни промълви:

– Мери, обичам ви.

– Благодаря ви, Берни. Знам го вече. Знам всичко, което сте написали, защото, щом приема другия си „образ“, аз оставам до вас и виждам всичко, което правите.

– Надничали сте през рамото ми, докато съм писал писмото?

– Не, не точна това. Бях едновременно в пръстите ви, в хартията, на която пишехте... Как да ви обясня?

– Това, което е важно за мене, Мери, е, че, вие ме обичате... и ние непременно трябва да намерим изход от това положение.

– Какъв изход?

– Но, скъпа, най-после вие не сте дух. Вие сте жива, дори много жива! Доказателство за това е, че се появявате върху телевизионния екран и разговаряте с мене. А след като сте жива, значи има и надежда.

– Но каква надежда, Берни?

– Не зная, но ако атомната експлозия е причина за сегашното ви състояние, трябва да намерим начин да извършим обратната операция. Ето защо аз ще напиша доклад, за да привлека на наша страна най-способните хора...

– Берни, ужасно сте мил, но това е абсолютно невъзможно – изхълца Мери с насълзени очи.

– Все има някакъв изход... начин да ви спасим!

– Но ние не искаме да се спасяваме, Берни. Най-вече останалите не искат... Берни, ако откриете на някого нашата тайна, няма да ме видите никога вече!

– Как може да говорите така?

– Имате право на избор, Берни. Ако тайната остане наша, ще дойда пак утре вечер. Ако ли не, ще включите телевизора си напразно.

– Не, не си отивайте още!

Но Мери се усмихна и ведрото ѝ лице се стопи в светлината.

Тя не се появи на другата вечер, нито на следващата. На третия ден, точно след последната емисия, Мери застана на екрана с печално лице, към което притискаше нещо подобно на шал.

– Мери, какво се е случило? Погледнете ме! – възкликна Берни и се прилепи към екрана.

– Берни, скъпи мой, не трябваше да идвам... Професорът се опасява, че ако продължавам да се появявам върху екрана, ще се разпадна на атоми.

– Как се случи това! Покажете ми лицето си!

– Предпочитам да ме запомните такава, каквата съм на снимката. Трябва да тръгвам, Берни. Разбирате ме, нали? И помнете, че ви обичам и съм близо до вас.

– Но, Мери, почакайте, как ще се виждате занаяд?

– Аз ще бъда до вас, Берни. Ако се забавя още малко, раздялата ни ще бъде

окончателна. И помнете, аз не съм мъртва! Довиждане моя... Довиждане, Берни!

Берни притисна лицето си към екрана, тя пристъпи съвсем близо, докосна с устни стъклото и изчезна.

През следващите седмици Берни занемари работата си в Института. Професор Холмс не пропусна тази небрежност, извика го в кабинета си и го запита дали има неприятности.

– И да, и не, професоре. Работя над един доклад... Нещо напълно... и...

– Добре, но не се убивайте от работа, Марсден. И ме уведомете, щом свършите. Ще ми бъде интересно да се запозная с работата ви.

Берни извади копие от снимката на Мери и го прикачи към доклада си. Препрочете го внимателно и след едноседмично колебание написа на машината бележка за Мери. Беше опитвал няколко пъти да говори на глас и, въпреки че не се съмняваше в присъствието ѝ, почувствува се неспособен да продължи. Препрочете бележката си:

„Мери, ще опитам да ви върна на Земята. За да успея, ми е необходима помощта на най-големите учени и затова описах подробно всичко, което се случи между нас. Знаем, че не одобрявате тази моя постъпка, но съм сигурен, че ще разберете. Може би един ден няма да съжалявате.“

Той подписа бележката и я разгърна на видно място върху бюрото. Малко преди да излезе, тъкмо когато посягаше към шапката си, телефонът иззвъня.

– Да, доктор Марсден е на телефона.

– Обажда се Перкинз, докторе. Току-що намерих телефонния ви номер в указателя. Слушахте ли радио преди малко?

– Много съжалявам, но не съм. Извинете, нямам време за...

– Почакайте, докторе. Не се шегувам. Току-що по радиото излъчиха съобщение за вас.

– Какво съобщение?

– Ами, мина много бързо между спортните новини и симфоничния концерт.

– И откъде ви хрумна, че е за мене? Кой го прочете?

– Беше съвсем късо. Гласеше, че доктор Марсден от Рей Фолс трябва на всяка цена тази вечер да извика мис Сеймур.

– Кой прочете това?

– Не зная. Навярно говорителят.

– Мъж, ли беше или жена?

– Докторе, разберете най-после, че не се шегувам. Обадете се да проверите. Искането просто да ви услужа.

– И аз безкрайно много ви благодаря.

Едва беше затворил телефона и отново се разнесе звън.

– Доктор Марсден ли е? Преди пет минути направиха съобщение за вас по радиото.

– Да зная. Благодаря ви много.

Постави слушалката върху апарата и тъй като той продължи да звъни, изключи го и, като нахлули шапката си, излезе. Една полицейска кола изскърца със спирачките си пред входа на гаража му.

– Вие пи сте доктор Марсден?

Полицаят излезе от колата и насочи електрическата батерия в лицето му.

– Да, аз съм. Защо?

– Има специално съобщение за вас. Много хора са го чули по радиото и се обадиха да ни уведомят.

– Благодаря, аз също го чух.

– А, добре. Ако искате, да ви откараме някъде, докторе?

– Не, благодаря ви много, не е толкова спешно.

Берни включи телевизора си в двацет и три часа и трийсет минути и изгледа търпеливо един филм, последните новини, метеорологическия бюлетин и прощалното „лека нощ“ на говорителката.

Само след един час трептящата бяла светлина се оживи от образа на плешив мъж, когото не беше виждал дотогава.

– Доктор Марсден, аз изяхих доброволно желание да се появя пред вас и то беше прието, защото говоря английски език.

– Къде е мис Сеймур? Защо я няма?

– Просто защото едно ново появяване ще има опасни последици за нея.

– А за вас не е ли опасно?

– Ще стане, ако се появявам много често. Това е толкова вредно за нас, колкото радиоактивността за вас. Имам много малко време и ви моля да ме изслушате внимателно.

– Добре ли е мис Сеймур?

– Да, ако не се излага повече на...

– Не мога ли да разговарям с нея дори без да я виждам?

– Не можете и не ме прекъсвайте повече, моля ви. Имам да ви казвам важни неща, а контролното ми време почти изтече.

– Добре, слушам ви.

– Мис Сеймур ми разказа за вашите намерения. Ние по никакъв начин не можем да се съгласим с вас. По две причини: първо, не искаме да възвръщаме предишния си образ и второ, за нас вашите опити могат да имат фатални последствия.

– А какво е мнението на мис Сеймур по този въпрос?

– Обещахте ми да не ме прекъсвате. Мис Сеймур е съгласна с нас. Ние сме убедени, че няма да сполучите и ви предупреждаваме. И, честно казано, боим се от опитите, които ще правите. Затова решихме да ви предложим нещо в замяна на вашето

мълчание. Ако искате; можете да дойдете при нас, и то без затруднение. Именно мис Сеймур ме помоли да ви предам, че въпреки голямото ѝ желание да запазите сегашния си образ, ако вие решите да са присъедините към нас, тя няма да се противопостави.

– И... тя ще се омъжи за мене?

– Да, ако искате... Но това няма никакъв смисъл. Вие не можете да разберете.

– Какво трябва да направя?

– За вас това няма да представлява трудност. Застанете в центъра на атомна експлозия. Ние знаем, че не работите в сектора на ядрените експерименти, но вероятно лесно ще можете да уредите нещата така, че да присъствувате на следващия опит.

– Но това е смешно! – изръмжа Берни.

– Да, може би. Налага се да тръгвам, времето ми изтича. За съжаление, не можем безнаказано да се появяваме по този начин. Ако се решите, предупредете мис Сеймур и ние ще направим всичко необходимо, за да се намерите.

– Ей, още една минута!

Но мъжът вече беше изчезнал.

Берни не беше от тези хора, които се самоубиват, но всъщност не ставаше въпрос за самоубийство. Щеше да претърпи една промяна, която няма нищо общо със смъртта. Каквото и да се случи, изчезването му

нямаше да причини неприятности на никого, тъй като никой не зависи от него.

Много скоро обаче му стана ясно, че разпоредбите за сигурност в Института правеха практически невъзможно приближаването му до реакторите. А да се предизвика случайна експлозия изглеждаща още по-трудно. Впрочем той отхвърли това разрешение, тъй като то щеше да причини смъртта на много хора.

Съвсем не беше толкова лесно, колкото те си мислеха. Но въпреки това една сутрин Берни измисли начин на действие. Като са ровеше в документите, разпилени по бюрото му в Института, той попадна на една папка, в която се казваше, че един от неговите колеги, професор Брендън, ще експериментира експлозия на атомен заряд от тип А. Както се казваше в изложението, „ще предизвика миниатюрна ядрена експлозия с радиус няколко метра“. Освен това експлозията притежаваше и предимството, че не причиняваше радиоактивно замърсяване и няколко секунди след избухването не съществува никаква опасност от облъчване.

* * *

Берни знаеше, че ако прояви прекален интерес към работата на професор Брендън, щеше да бъде подложен на разпит и тайната му, може би – разкрита. След като премисли всички възможности, той нахвърли едно

изложение върху видовете ограничени експлозии и тяхното провеждане. Спря се по-подробно върху ядрения заряд. Тази експлозия ще бъде опасна в радиус само от няколко десетки сантиметра. Берни отбеляза и трудностите около изпълнението, както и някои начини за преодоляването им. Като подписа доклада, той го предаде на повисшестоящите от него. Не чака дълго. След няколко дни професор Холмс влезе в кабината му.

– Вашата идея е интересна, Марсден. Вие сте изпреварили дори Брендън. Какво мислите за една съвместна работа с него? Можете да му бъдете много полезен. Той започва първите си опити.

За няколко дни Берни научи всичко, от което се интересуваше, и състави план за действие. Ще отдели един от експлозивите на Брендън, ще се затвори с него в подземията и ще го възпламени в краката си. Предпочиташе това да стана навън, но изнасянето му беше невъзможно поради гайгеровите броячи, монтирани на вратите.

Щом се убеди, че е направил всичко необходимо. Берни написа писмо за Мери, в което ѝ обясняваше как смята да постъпи и я молеше да изпрати някого тази вечер. Петнайсет минути след полунощ, точно тринайсет часа преди избрания от него

момент, на екрана се появи същият плешив мъж.

– Мис Сеймур все така настоява да се откажете от намерението си. Но ме помоли да ви уверя, че в противен случай тя ще чака.

И изчезна.

Берни допусна трагична грешка. Трябвало е да огледа и съседните подземия. В едно от тях са били складирани три експлозива със средна мощност. Слава богу, че избухна само единият, навярно най-близкият. Градът беше тежко засегнат. Шест хиляди и осемстотин души загинаха моментално. А от сто двайсет и двете хиляди, подложени на облъчване, ще се спасят само около една осма. Източната част на града е напълно разрушена както от експлозията, така и от пожара, който я последва.

* * *

Откъде знам това, което се е случило с Берни? Разказа ми го жена ми. Запознах се с нея малко след катастрофата. Откриха я под отломките на Изследователския институт и я заведоха в болницата заради едно изгаряне от дясната страна на лицето. Беше загубила паметта си от претърпения шок. Спомняше си, че се казва Мери, но не беше сигурна, и

въпреки усилията ни да разберем коя е, не можахме да я идентифицираме. Това, което най-много заинтересува лекарите, не беше изгубването на паметта, а това, че тя изобщо не беше засегната от силното излъчване, което уби толкова хора. Виждах я често, тъй като бях отговорник за сигурността ѝ, тя се привърза към мене. (Твърдеше, че ѝ напомням някого.) И когато една вечер ѝ предложих да се омъжи за мене, тя го прие съвсем естествено.

След медения месец се заселихме на брега на езерото, във вилата, която наследих от брат ми Бернар. Пристигнахме вечерта, а на другата сутрин, преди закуска тя внезапно забеляза телевизора. Помислих, че ще припадне.

И изведнъж си възвърна паметта.

Сега ние живеем съвсем спокойно и сме много щастливи. Изхвърлих телевизора, защото я тревожеше. Впрочем, доколкото е възможно, избягваме да се доближаваме до телевизора. Мисля, че зная причината за нейния страх.

Освен това, страхувам се и аз.

* Липсващ ред, който не е отпечатан в оригинала.

Протегната ръка

Научно-фантастичен разказ

Артур Селингз

– Добро утро, мистър Грант – поздрави го доктор Майер. – Радвам се да ви видя тук.

– Добро утро – промърмори Грант, отпусайки се в предложеното кресло. – Наистина, не мога да кажа същото и за себе си.

– Мога да ви разбера – меко каза лекарят.

– Но след като съм вече тук – така да бъде, питайте дали съм ревнувал баща си.

– Вие смятате, че всеки опит за самоубийство е непременно свързан с такъв род неща? – усмихна се психиатърът.

– Не, не считам. Но нима с това не започват вашите колеги? Вие сте като юристите – усложнявате всичко, за да има повече работа. А все едно няма да се доберете до нищо. Бих могъл и сам да ви разкажа всичко, но за какво? Все едно не можете да ми помогнете. Никога не бих дошъл при вас, ако не ме беше заставил съдът.

Доброжелателните кафяви очи на психиатъра гледаха Грант със съчувствие. Когато той накрая млъкна, доктор Майер каза:

– Аз ви разбирам, мистър Грант.

– И не мислете – сега Грант почти крещеше, – че щом ме е изпратил съдът, се нуждая от нечия благотворителност! Дайте ми сметката, когато свършите, и аз ще ви платя изцяло!

– Благодаря – с усмивка отговори психиатърът, – да имаше повече такива пациенти. Но работата не е в това. Без вашата помощ аз няма да мога да направя за вас почти нищо. Ще трябва да напиша на картоната ви: „Отказва се от лечение“ и ще ви настанят в психиатрична болница. Ще ви настаня не аз, а законът – за да ви предпази от самия себе си. Разбирате ли това?

Грант го гледаше недоверчиво. Изведнъж лицето му трепна и той прикри очите си с ръце.

След това отдръпна ръце от лицето си и каза:

– Вие спечелихте. Извинете ме, за бога; този нагъл субект, който току-що разговаряше с вас, в действителност съвсем не съм аз.

– Зная. Видях, че това е само маска – ние всички я носим.

– А ако се е сраснала и не можеш да се избавиш от нея? – с горчивина попита Грант.

– Ето къде е моята беда. Та нали аз... – запъна се той. – Извинете – навярно искате вие да питате.

– Не-не, говорете! Изхвърлете от главата си представата, че уж ние, психиатрите, сме склонни да усложняваме всичко, Разбира се, може да се окаже, че разказаното от вас няма пряко отношение към истинските ви трудности... но ще видим. Говорете, моля ви.

– Добре, но моят разказ ще ви покаже колко малко общо имам с този грубиянин, когото видяхте преди малко. Преуспяващ бизнесмен, енергичен спекулант – всичко това е лъжа! Знаете ли кой съм аз всъщност? Човек, предал себе си. Човек, изживял живота си напразно.

– Никой не живее напразно. – Погледът на психиатъра се плъзна по разтворената пред него папка. – Агент по продажбата на печатарска апаратура – нима това не е полезна, необходима на обществото работа?

– Оставете, налага ми се да слушам това на всеки банкет.

– Но нима това не е вярно?

Грант сви рамене.

– Да – за тези, които вярват в него. Но не и за тези, които биха могли да постигнат в живота нещо наистина забележително.

– Наистина забележително? Какво имате пред вид?

– Например, да станеш художник.

– Разбирам. Но не ви ли се струва, че това е неизбежно следствие от направения избор – да чувствуваш понякога, че си избрал невярно пътя?

– Аз не чувствавам – аз знам. И това не е мимолетно усещане – аз го изпитвам вече много години и то се засилва все повече. В началото, когато още си пробивах път, то не ме тревожеше особено. Но сега, когато постигнах нещо и имам все повече свободно време за размисъл, мога да се огледам в света, който сам създадох за себе си, и ми се повдига от него, от неговата пустота, от неговата абсолютна, дяволска безсмисленост.

Докторът кимна съчувствено:

– По всяка вероятност, вие наистина много сте искал да станете художник. Какво ви попречи?

– Какво пречи на цветето да израсне върху камък? Като че ли нищо не ми пречеше, освен бедността. Бедност истинска, отчаяна. Баща ми не беше кой знае какъв работник. Често боледуваше – така, във всеки случай,

наричаше своето състояние. Заплатата му стигаше само за пиене. Като си пийнеш – и се „разболяваше“ отново. Не го интересуваше нищо освен пиенето. За него нямаше разлика между една картина и... каквото и да е друго. Той знаеше едно: за да се занимаваш с изкуство, трябва платна, бои и четки, а те струват пари. Е, а майка ми... тя работеше толкова, че не й оставаха сили за нищо друго.

– А в училище нима не ви поощряваха?

Грант презрително се разсмя.

– Ама че въпрос! Вие ходили ли сте някога в безплатно градско училище? От онези, които имаше по-рано? В тях миришеше на евтин сапун, класовете бяха препълнени, а учителите получаваха мизерна заплата. Рисувахме столове, поставени един върху друг, и цветя. Учителят по рисуване беше убеден, че изкуството – това е точното копиране. Аз и сега го виждам пред себе си: глух, с огромни черни обувки, а от носа му стърчат косми. Съдейки по всичко, той се мислеше за много добър преподавател, но аз го ненавиждах. Веднъж се опитах да нарисувам цветята такива, каквито ги възприемах, и учителят ми писа единица! И още добави, че ако не били добре наложените бои, не съм заслужвал и

единица. А след това показа работата ми на класа и всички се смяха.

Грант прикри очите си с ръка. Когато я отпусна, тя трепереше.

– Толкова години минаха, а досега ми е болно, като си спомня.

– Такива неща нараняват понякога много силно – каза тихо лекарят.

– Ако беше само това! Щях да намеря все някакъв изход. След онзи случай започнах да рисувам така, както искаше учителят, но не особено прилежно, под възможностите си – не исках да ме дава за пример като разкаял се грешник. Но в къщи рисувах предметите такива, каквито ги виждах, и влагах в това занимание цялата си душа. Аз знаех твърдо: когато порасна, ще стана художник. Не можех да си представя нищо друго. Нито боксьор, нито машинист – само художник! Аз никому не казвах – а и нямаше на кого – но се канех да стана художник и нищо друго.

Той въздъхна и отзвукът на тежката въздишка премина през настъпилото мълчание, като че през годините, изминали от онова далечно време.

– Но аз не станах художник. Веднага след училище започнах работа – парите не стигаха. Опитах се да слагам настрана поне малко за платно и други принадлежности за рисуване, но винаги се налагаше отделените

пари да похарча за нещо друго. За изкуството оставаше все по-малко и по-малко и накрая бях принуден да прекратя съвсем заниманията си с живопис. Не помня да съм съжалявал тогава за това. Реших – каквото бъде, такова. Тогава аз се стремях да се измъкна на всяка цена от нищетата. Повдигаше ми се от бедността – от нейния вид, зловоние, от нейния отвратителен вкус. Казах си: по-късно ще мога да се заловя отново с изкуство. Но това така и не стана...

– Но вие сте само на... позволете, на колко сте години? Петдесет и четири. Още не е късно, нима не е така? В края на краищата, Гоген и баба Мозес също започнаха не толкова млади.

– Как не разбирате? Изчезна виждането – изтриха го четиридесет години покупко-продажби, сметки, гонене на печалба. Не мислете, че не се опитвах да започна отново – опитвах се: с часове, дни, даже седмици. Но преди четиридесет години се беше случило непоправимото – аз имах дар, имах свое виждане, и ги бях убил. И най-обидното е, че знам: при други обстоятелства бих постигнал успех. Но около мене беше пустота. Да имаше поне една дума на одобрение, поне един глас да беше казал, че аз не трябва да оставям изкуството – но нищо подобно не ми се случи да чуя. А

детето трудно запазва мечтата си, когато всички наоколо твърдят: това е лудост.

– Разбирам.

– Ето защо вие не можете да ми помогнете с нищо – тъжно каза Грант. – Нито вие, нито някой друг. Не може да ми се помогне, след като сам се предадох. Излиза, че съм едновременно и жертвата, и убиецът.

Лекарят се отдръпна в креслото и мълчаливо загледа тавана.

– Това е и цялата история – каза Грант. – При желание можете да я изтълкувате по своему, но аз точно знам, че това е светата истина. И затова има само един изход – този, от който не успях да се възползувам.

Психиатърът премести погледа си върху Грант.

– Може би сте прав – каза той, изговаряйки ясно всяка дума. – Прав в първото си твърдение. Депресия, съпроводена от стремеж към самоубийство, предизвикват понякога и далеч по-малко важни причини. Но що се отнася до второ ви твърдение, то тук се заблуждавате. Не е изключено, че има изход. Да допуснем... А какво, ако ви се представи възможност отново да изберете жизнения си път?

– Но нали обясних – вече е късно.

– Сега – да. Но вие казахте, че би било достатъчно да чуете в детството си поне

една дума на одобрение. Не искате ли да се върнете назад, за да кажете сам на себе си тази дума?

Очите на Грант се опулиха от удивление.

– Чуйте, ако това е нов вид шокова терапия, в дадения случай смело можете да забравете за него.

– Аз говоря съвсем сериозно.

– Но тогава това вече не е психотерапия, а пътешествие в миналото!

– Точно така.

– Но това е най-чиста фантастика!

– Съвсем не, уверявам ви. Мога да ви върна в детството и вие ще срещнете там самия себе си.

– И къде е вашата машина на времето? – насмешливо попита Грант, оглеждайки с поглед стаята.

– А за да се премине от днешния ден в утрешния, непременно ли ви е нужна такава машина? Нишката на вашето време е изпредена от личния ви опит. Вие я изграждате сам и можете да се върнете по нея назад, ако ви дам възможност да направите това с помощта на едно лекарство.

Майер кимна.

– Но как ще успее да изменя миналото? Та нали никакъв препарат не е в състояние да

ме пренесе там физически. По какъв начин ще мога да изменя каквото и да е?

Психиатърът се усмихна.

– Мистър Грант, нали сам вие сте се опитвали някога да изобразявате действителност, недостъпна за зрението на другите. Времето е не по-малко реално от самата реалност, то е, ако може така да се каже, свръхреално. Нима вие не признавате реалността на спомените само за това, че те не се поддават на физическо измерване? А надеждите и опасенията за утрешния ден? И ако сега вчерашният ден е само сън за вас, то какво е бил той вчера? Но обяснението на всичко това би ни завело твърде далеч, а и освен това аз сам не го разбирам много добре. Моля ви само за едно нещо – да ми повярвате.

Погледът на Грант се срещна с погледа на Майер, но психиатърът не сведе очи. У Грант изчезна страхът да стане жертва на мистификация, отстъпвайки място на надеждата, а тя на свой ред отново се смени със страх, но вече друг.

– Съществуват някои противоречия – заговори той. – Помня, четох статия за парадоксите, свързани с пътешествията във времето. Ако бих се върнал назад и изменил течението на своя живот, значи, не бих се

появил при вас, а тогава и не бих се върнал назад. Получава се порочен кръг.

– Нищо подобно. Вие дойдохте при мен – и това е неоспорим факт. Връщайки се назад, вие ще преминете жизнения си път в обратна посока. Ако постигнете това, към което се стремите, то от момента, когато това стане, за вас ще започне нов живот. И тогава нашата среща ще се случи на този път, към началото на който ще се върнете, а не на този, по който ще тръгнете от момента на връщане в миналото.

– Но... такъв, какъвто съм ли ще се върна отново тук? Тоест няма ли да се появи вместо мене един от двойниците, единият от които е вече идвал при вас, а другият не би имал за какво да идва?

– Не – просто вие, такъв, какъвто сте, ще станете такъв, какъвто би трябвало да бъдете. Вие сте единствен, друг няма, с изключение на ситуацията, когато се отправяте в миналото и срещате себе си като млад. Но нали дори при обикновеното течение на времето ние запазваме възможността да влияем върху хода на нашия живот?

– Ако... ако аз се върна назад и изменя хода на своя живот, няма ли да се измени от това после и всичко останало, поне малко? А

с времето последствията могат да станат огромни.

– На самите себе си ние се струваме толкова важни – с половин глас, като че говорейки на себе си, каза психиатърът. – Всеки от нас си мисли, че от постъпките му зависи съдбата на целия свят.

– „И малкото камъче обръща колата.“

Майер се усмихна.

– Това не трябва да ви тревожи. Мисля, че няма да бъдат нито спечелени, нито загубени никакви битки – освен вашата собствена.

– Много е фантастично всичко! – с нервен смях каза Грант. – Ако се получи, вие никога повече няма да ме видите, аз няма да мога да ви платя хонорара и може би въобще ще живея на другия край на света. Така ли е?

Лекарят се засмя.

– Тогава най-добре ще бъде да ми платите веднага.

Грант извади от джоба си чекова книжка, отвори я и изведнъж замря:

– Но... моето второ „аз“ навярно няма да има сметка в същата банка? Или ще има? Дявол да го вземе, съвсем се обърках!

– Аз се пошегувах – да оставим хонорара на мира. Честно казано, това лечение е съвсем ново и възможността да го приложим вече само по себе си е награда за лекаря. Може би вече разбрахте, че съдът не

случайно ви насочи именно към мене, а не към някой друг лекар. И така, съгласен ли сте?

Грант сведе поглед към пода и се усмихна пресилено.

– Съгласен съм.

– Чудесно. Легнете моля на кушетката и си запретнете ръкава.

* * *

Да, всичко беше точно такова, каквото го помнеше. Училището също, само че сега изглеждаше по-малко – но това е съвсем естествено.

Пред бакалничката срещу училището той забави крачка. На витрината, както винаги, се издигаха купчинки евтини бонбони в ярки опаковки. Той погледна часовника си – четири и двадесет и пет, след пет минути децата ще започнат да излизат от училище. Подчинявайки се на внезапен порив, той влезе в магазина, като се наведе, за да не се удари в горния праг.

Да, пред него е пак старият... че как се казваше? Сети се – Хъгърти! Истински, жив?

Грант поиска бонбони, но изведнъж го прониза тревожна мисъл – и мистър Хъгърти, вече протягайки пакета, с удивление забеляза, че купувачът е наредил на дланта си дребни пари и ги прехвърля, внимателно разглеждайки всяка монета. Като намери

накрая достатъчно стара, с която да може да плати, Грант въздъхна с облекчение. „И малкото камъче...“ Взе протегнатия му пакет бонбони. Мисълта, пронизала го току-що – че болшинството монети в джоба му не са отсечени още – освети като лъч на прожектор фантастичността на всичко, което ставаше.

Но всичко се размина! Той пхна бонбон в устата си и излезе на улицата. Прекалено сладкият и мазен до втръсване вкус се оказа напълно реален. И като си помисли само – тази гадост някога му е харесвала!

С шум и викове от училището се изсипаха дечурлига. Грант отстъпи настрана, за да даде път на тази лавина и зачака в сянката до стената на училищната сграда.

Младият Джими Грант излезе един от последните. Вървеше сам. Възрастният Грант помисли като в сън, че ако би срещнал случайно себе си, никога не би се познал. Би отминал, без да му дойде наум, че това е самият той. А и сега той позна себе си повече по яркозелената фланелка, получена от някаква благотворителна организация. От миналото (или от настоящето?) изплува споменът – колко не обичаше да носи тази фанела.

Грант пристъпи напред:

– Виж какво!

– Какво? – обърна се момчето.

Грант изведнъж се смути.

– Е-е... може ли да те изпратя?

Момчето го погледна с подозрение. Грант мислено се наруга за неестествения си тон. Та нали непрекъснато предупреждаваха децата да не разговарят с непознати. Майка му предупреждаваше и него, това момче, вървящо сега по улицата, която така добре помнеше Грант – човекът, догонващ момчето и крачещ сега редом с него.

– Ето вземи – заговори той, като се мъчеше да не покаже колко се вълнува – искаш ли бонбони?

Момчета погледна пакета. Изкушението беше твърде голямо – рядко можеше да си купи бонбони.

– Благодаря – отговори то. – Любимите ми.

– Знам – каза Грант и прехапа устни, като видя как учудено го погледна момчето. – Тоест... и на мене са ми любими. Вземи си още. Вземи целия пакет.

– Но нали и вие ги обичате?

– Нищо, ще си купя още, ако искам.

Когато стигнаха до ъгъла, момчето вече разказваше за заниманията си с живопис. За да постигне това, Грант го запита с какво обича да се занимава и, без да дочака

отговор, изказа предположение, че вероятно рисува.

– Как се досетихте? – от учудване момчето широка разтвори очи.

На Грант кой знае защо изведнъж му стана неудобно – като че го уличиха в измама.

– Ти имаш вид... като на момче, което се занимава с нещо такова, творческо – каза той, отчаяно убеждавайки себе си, че това не е измама, а точно обратното – поправяне на несправедливостта.

– Вие художник ли сте? – развълнувано възкликна момчето.

– Не – отговори Грант и собствените думи му прозвучаха като идващи някъде отдалеч. – Но винаги съм искал да бъда. Цял живот съжалявам, че не станах художник.

– А защо не станяхте?

– Защото считах... друго е по-важно. Но по-важно от това на света няма. Разбираш ли? Дори ако ти е трудно, дори ако ти се надсвиват.

– Наистина ли мислите така?

Момчето го гледаше с възторг и благодарност.

Грант се извърна.

– Нещо... нещо не е наред ли? – разтревожи се момчето.

– Не, няма нищо – отговори Грант, обръщайки се отново към него. – Бих искал да погледна твоите работи. Ще ми ги покажеш ли?

Момчето се изчерви:

– Вие пък, това не е истинска живопис! Тоест... засега не е.

– Но ти си още много млад. Е, как? Ще ми ги покажеш ли?

– Баща ми е сега в къщи, а той не обича чужди хора.

– А ти изнеси рисунките. Ще те почакам тук, на ъгъла.

– Добре.

Момчето се върна след две минути с връзка големи листове под мишница Грант ги взе с трепереща ръка – не беше в състояние да преодолее вълнението си. Тези работи, собствените му безценни опити за самоизява, много отдавна бяха захвърлени, забравени, унищожени. А сега...

Грант разтвори вързопа.

– О! – каза той.

Момчето повдигна очи, погледна го отдолу нагоре и ъглите на детската уста се отпуснаха от внезапно разочарование.

– О! – изменяйки тона си, повтори Грант.

Той бързо прелисти останалите рисунки. Те съвсем не бяха такива хубави, каквито ги помнеше. Но това е, навярно, неизбежно –

разминаване на спомените с действителността. В края на краищата, за дванадесетгодишно момче никак не е лошо.

– Не ви ли харесват? – разтревожено попита момчето.

– Ама защо, много ми харесват! Според мен са превъзходни. – Грант отново бе обхванат от чувство за вина, само че този път още по-остро. С усилие на волята си той го прогони. – Трябва да продължаваш да работиш – имаш талант.

В този момент от прозореца над тях се раздаде добре познат му глас и към тях с момчето погледна надолу също толкова познато лице. Грант повдигна глава и видя отдавна умрелия си баща. И момчето гледаше към него, но със страх.

– Какво правиш там? – извика грубо бащата.

– Аз само... сега идвам – и момчето обърна гръб на Грант.

Бащата изгледа втренчено Грант и се отдръпна от прозореца.

– Довиждане – каза момчето, – трябва да вървя.

– Добре – каза Грант, а после изведнъж заговори настойчиво, с трескава припряност:

– Но помни какво ти казах! Не трябва да изоставяш заниманията си с живопис – не трябва, чуваш ли? Аз тук само... минавам,

повече няма да се появя. Така че обеща ми, че няма да спреш да се занимаваш. Обещавах ли?

– Обещавам – отговори момчето. – Честна дума.

И вече скривайки се в тъмнината на входа, се обърна и каза:

– Благодаря за бонбоните.

И изчезна.

Грант постоя секунда, гледайки след него, а после се обърна и тръгна от тази улица, от своето минало към тъмнината на бъдещето.

* * *

Той видя над себе си кафявите очи на доктор Майер. Трябваше му известно време, за да разбере къде е и какво става с него. След това...

– Но аз не трябваше да бъда тук! – възкликна той, повдигайки се и сядайки на кушетката. – Това е някакъв трик!

– Но нима не прекарахте известно време в миналото?

– Да-да. Не. Не зная, дявол да го вземе! Като че бях. Но това не доведе до нищо – аз съм същият както преди.

– Сигурен ли сте?

Грант безпомощно сви рамене.

– А паметта ви? – тихо каза доктор Майер.

– Надникнете в своята памет.

– Почакайте. Да, вярно! Странно. Като че гледам нещо едновременно от две страни, като от едната виждам – току-що срещнах момчето, излизащо от училище. А от друга страна – спомням си как преди четиридесет години ме спря непознат човек... и ме почерпи с бонбони. Ясно си спомням всичко. – Той се разтрепери. – Колко страшно е това!

– Надявам се това доказва, че не е имало никакъв трик?

– Не зная, може би. Но спокойно би могло да бъде и нещо друго. Например, препаратът ме е упоил, разговарял съм сам със себе си, като на сън, и съм заровил някъде дълбоко в съзнанието си лъжлив спомен. Всичко ми изглежда като истинско, но...

Внезапно Грант замълча. Облиза устни и отново усети сладникавия до втръсване вкус на бонбоните.

– Слушам ви – каза психиатърът.

– Не зная... Може би имате право. Но защо тогава не съм се изменил? Ако не се брои този спомен, съм същият, какъвто съм бил винаги. А може и да съм се променил в нещо, но не дотолкова, че да има значение. Иначе не бих се намирал тук.

– Имах някога един болен, страдащ от мания за преследване – каза докторът. – Считаше се за непризнат гений.

– Какво отношение има това към мен?

Психиатърът се усмихна.

– Казах му, че такива неща не се случват. Нито един човек не може да каже: „Аз съм гений, на когото не дават да се развие.“ Геният може да каже: „Някога се опитаха да ми попречат“ – само толкова. Самата природа на гениалността е такава, че да не се развие геният е невъзможно.

– И все пак не разбирам какво общо... – Грант се запъна. – Тоест, според вас, дори при такова поощрение... просто у мене не е имало необходимото? – Той срещна погледа на Майер и клюмна. – Да, сега си спомням. Спомням си, как се въодушевих, когато непознатият ми каза да не изоставям живописата. И аз му обещах, че няма – обещах му, аз самият. – Той конвулсивно хвана психиатъра за ръкава. – Но аз трябва, непременно трябва да постигна това! Можете ли да ме върнете там още веднъж?

– Мога. Но... вие продължавате ли да мислите, че това има смисъл?

Грант като че ли се канеше да каже нещо, но само сви рамене и смутено поклати глава.

– Дори при втори опит – каза лекарят – не бихме изменили вселената в достатъчна степен. Сега разбирате ли? Ние правим същите грешки, избираме същия този погрешен според нас курс. Само че това съвсем не са грешки и курсът не е бил

погрешен. И едното и другото е единственото, на което сме били способни...

Грант рязко вдигна глава:

– Но в такъв случай ние сме просто марионетки! Излиза, че нямаме свобода на избор. А нали вие ми казахте, че имаме възможност да изменяме живота си?

– Да, имаме такава възможност – в границите, които установява за всеки от нас собствената ни личност, и в границите, които сами установяваме за себе си. Ако успеем да излезем от тези граници, значи вече сме излезли от тях.

– Д-да... Като че ли разбирам.

Грант с мъка, олюлявайки се, се изправи на крака.

– Как се чувствувате? – попита лекарят.

– Тъжно и скучно ми е – но на устните на Грант вече се появи усмивка. – Странно, но... няма го вече това тъжно чувство, което имах по-рано. Сега чувствавам... как да кажа? Като че от раменете ми е паднал тежък товар. И ето колко интересно: когато идвах при вас, аз само предполагах, че не съм удържал някога дадената на себе си дума, а сега знам това със сигурност – аз си дадох обещание, но не можах да го изпълня. Наистина. Това би трябвало да ме огорчи, но аз кой знае защо се чувствавам дори по-добре.

Доктор Майер сложи ръка на рамото му:

– Просто сте се освободили от чувството, че носите вина пред самия себе си. Мислили сте, че сте си дали обещание и не сте могли да го изпълните и оттук – чувство за вина. Е, а сега знаете, че да се изпълни това обещание е било невъзможно.

Неочаквано Грант се засмя:

– Вие предвиждахте това. Ето защо не се тревожехте за хонорара. Вие сте знаели, че все едно – ще се върна при вас.

В очите на доктора блесна весело огънче:

– Да, предвиждах. Аз ви казах, че това лечение е ново, но вие не бяхте първият.

– И с другите ли се случи същото?

Майер тихо се разсмя.

– Преди вас имаше само един и с него се случи точно същото. Като дете той мечтаеше да стане знаменит пианист... а стана психиатър.

Утре няма да бъдем тук

Научно-фантастичен разказ

Едмънд Хамилтън

Келън с огорчение помисли, че командваше не космически кораб, а пътуващ цирк. На борда се намираше цял екип от телевизията: високомерни говорители, които винаги имат отговор на всичко, жени-експерти, надути бюрократи, търсеци известност, и „звезди“ от различните програми, дошли по същата причина, като и тонове материали и техника.

Да, корабът беше хубав, с екипаж измежду най-добрите... по-скоро беше такъв – до този момент. Сега ги бяха отстранили от тяхната професионална работа – до тласкат все по-напред астрографическите познания за Галактиката, за да им бъде възложена една напълно ненужна мисия в компания с тези скъпо струващи глупаци. „По дяволите всички тези сантименталности!“ – си каза Келън. После попита гласно:

– Рини, местоположението ни отговаря ли на орбитата, предвидена в изчисленията?

Рини, млад и сериозен помощник-капитан, излезе от залата за астрогация, където беше проверил показанията на уредите.

– Да, точно. Ще се приземяваме ли?

Келън, около петдесетгодишен, широкоплещест и набит мъж, не отговори веднага. Лицето му не издаваше чувствата, които изпитваше. Беше му неприятно да даде тази заповед, но все пак трябваше да го направи.

– Да, започни приземяването!

Той погледна мрачно през панелите от филтриращо стъкло. В тази част на Галактиката звездите бяха относително редки и само няколко пробиваха мрака. Пред тях едно плътно слънце блестеше като диамант. От две хиляди години то се беше превърнало в бяло джудже давайки толкова малко топлина, че заобикалящите го планети, с изключение на най-близката, бяха станали на ледени блокове и оттогава не се бяха размразявали.

Келън гледаше тази планета, която представляваше кафеникаво петно на небето. Ледът, който я покриваше от превръщането на слънцето ѝ в бяло джудже, се беше разтопил отскоро. Преди няколко месеца някакво черно небесно тяло беше минало съвсем близо до тази мъртва

планета и беше повлияло на орбитата ѝ. Вътрешните планети се бяха приближили още по-близо до слънцето и ледът лека-полека беше изчезнал.

Вайресън, един от старшините, пристигна на палубата. Изглеждаше изтощен.

– Долу искат да ви видят, капитане. Особено мистър Бородъл. Казва, че е спешно.

„Защо ли да ходя там? – помисли си уморено Келън. – То сега каквото ще започне...“ И като направи знак на Вайресън, се отправи към столовата. Там остана възмутен. Вместо подчинените си, които обикновено разговаряха или почиваха, той завари една шумна тълпа от мъже и жени, прекалено добро облечени, премного приказливи, смеещи се доста гръмка и говорещи всички едновременно.

– А, капитани! Искан да ви попитам...

– Капитане, ако обичате...

Раздавайки търпеливо усмивки и кимвания с глава, Келън се приближи до Бородъл. Бяха му препоръчали специално да се грижи за него – най-известния говорител на телевизията на Федерацията. Бородъл беше леко закръглен мъж, с розово овално лице и огромни тържествени черни очи. Гласът му, богат на дълбоки извивки, беше познат на всички.

– Моето първо предаване започва след тридесет минути, капитане. Бих искал да покажа няколко кадъра от пристигането ни. Ако може моите хора да монтират една подвижна камера на палубата.

– Разбира се, мистър Бородъл. Мистър Вайресън е там и ще ви окаже необходимата помощ.

– Благодаря, капитане. Желаете ли да видите предаването?

– Разбира се, но...

Той беше прекъснат от Лори Ли, която със сияещото си лице, великолепно тяло и леко провлачен глас беше най-прочутата от говорителките на телевизията. Публиката я обожаваше.

– Моето предаване започва в момента на приземяването, помните ли? И бих искала да съм сама на картината, с мъртвата планета като фон. Бихте ли могли да отстраните другите пътници, за да не развалят ефекта ми?

– Ще направим каквото можем – промърмори Келън. И тъй като другите се приближиха към него, добави: – По-късно. Предаването на мистър Бородъл...

* * *

Той успя да се измъкне и последва Бородъл до кабината, където беше инсталиран предавателят. Келън си спомни

със съжаление за времето, когато тази кабина съдържаше почтени проби пръст и вода, събирани по време на почтени изследователски експедиции. А сега той трябваше да придружава това сборище от дърдорковци, тръгнали на сантиментално поклонение.

Келън не харесваше никак такива неща, но все пак по-добре беше да гледа предаването, отколкото да бъде в плен на тълпата. Той видя как Бородъл направи знак и един от екраните светна.

В пространството се появи тъмнокафяво кълбо, което растеше бързо. Скоро можеха да се различат отделни морета. Бородъл остави картината да се уголемява, без да проговори. След това плътният му глас я коментира с простота, пълна с драматизъм.

– Вие виждате Земята – каза той.

Настъпи отново тишина: кафеникавото кълбо изпълваше почти целия екран. Забелязваха се няколко облака. Бородъл продължи:

– Вие, които гледате тази картина от толкова светове, всъщност наблюдавате люлката на нашата раса. Повторете си това име: Земя.

Келън беше отегчен. Всичко това беше вярно наистина, но... звучеше фалшиво. Какво представляваше Земята за него, или

за Бородъл, или за милиардите зрители, разпръснати из Галактиката? Нищо, без съмнение, но това приземяване беше едно събитие, една сантиментална история и те искаха да направят от него сензация.

– Преди около три хиляди и петстотин години нашите прадеди живеяха единствено в този свят. Тогава започна покоряването на пространството – най-напред планетите, след това и звездите. Така се появи нашата Федерация, общността на човешката цивилизация, установена в толкова много светове.

Сега изгледът към Земята беше заместен от фигурата на самия Бородъл, дадена в едър план. Последният направи драматична пауза.

– После, преди две хиляди години, откриха, че Слънцето ще се превърне в бяло джудже. Тези, които все още бяха останали на планетата, я напуснаха завинаги и когато слънчевото изменение завърши, Земята и другите планети се покриха с ледена мантия. А сега, само след няколко месеца, ще настъпи краят на тази Земя, от която всички ние, хората, произхождаме. Тя се приближава все по-близо до Слънцето и скоро ще падне върху него, както вече се случи с Меркурий и Венера. Когато това

стане, планетата, на която се е родил човекът, ще изчезне завинаги.

След кратко, точно изчислено затишие, Бородъл продължи с глас, умело снижен с няколко тона.

– С този кораб ние, скромните репортери и слуги на нашата голяма публика от всички светове, сме дошли тук, на Земята, за да ви покажем следващите седмици последните картини от света на вашите прадеди. Ние се надяваме, ние сме сигурни, че тези картини от едно минало, което е станало вече легенда, ще ви заинтересуват.

Капитанът си помисли: „Тази стара планета не му прави по-голямо впечатление, отколкото на мене, но умее да говори, дявол да го вземе!“

Щом предаването свърши, Келън се намери отново в плен на шумната тълпа в столовата. Той вдигна ръка, за да помоли за тишина:

– Момент, моля! Ние трябва преди всичко да направим маневрите за приземяването. Доктор Дарноу, бихте ли дошъл за малко?

Дарноу, от Отдела за историческо проучване, бе теоретически шефът на експедицията, но не му обръщаха почти никакво внимание. Той беше слаб човек, вече доста възрастен.

„Този е поне искрен, мислеше Келън, както, впрочем, са и десетината или дванадесет учени на борда. Но те са изместени на заден план от „важните клечки“, търсеци публична изява, от професионалистите на ентузиазма и сантименталността. Ах, каква работа са ми възложили!“

Пристигнал на мостика, той погледна кафявата планета и нейния спътник. След това попита Дарноу:

– Бяхте ми казал, че желаете да се приземите на определено място.

Историкът разгърна една стара карта, която носеше със себе си.

– Виждате ли този континент? На източния му бряг някога имаше много големи градове, Ню Йорк, например.

Келън помнеше това име. Бяха го учили в училище.

Дарноу посочи с пръст на картата.

– Ако можете да се приземите тук, на този остров...

Келън проучи извивките на релефа, после поклати глава.

– Много е ниско. Навярно ще има големи приливи, ние не можем да поемем такъв риск. Обаче този хълм, по-навътре в страната, би могъл да се окаже подходящ.

Дарноу изглеждаше разочарован.

– Добре... предполагам, че имате право.

Келън даде нарежданията си на Рини за приземяването, после попита не без скептицизъм Дарноу:

– Нали не се надявате, въпреки всичко, да намерите нещо особено в тези градове – след две хиляди години престой под леда?

– Те несъмнено са в много окаяно състояние – съгласи се Дарноу, – но там сигурно ще открием много останки. Бих могъл с години да ги изучавам...

– Не разполагаме с години, а само с няколко месеца, преди планетата да се приближи губелно до Слънцето – каза Келън и добави наум: „Слава богу!“

Корабът започна маневрите за приземяване. Въздухът изсвистя около него, после плътни сиви облаци го обгърнаха. Той премина през облачния слой и се спусна над един мрачен кафеникав пейзаж: бели петна заемаха дъната на долините. В далечината блестеше сивкав океан. Корабът се насочи към хълмовете и кацна там. След силен гръм настъпи тишина, както винаги при спирането на всички машини.

Келън се обърна към Рини, който го погледна с лека изненада.

– Атмосферното налягане, кислородът, влажността: всичко е идеално. – После

добави: – Разбира се, това беше идеален свят.

Келън кимна в знак на съгласие:

– Доктор Дарноу и аз най-напред сами ще поразгледаме. Вайресън, не позволявайте на пътниците да излизат.

Влизайки с Дарноу в долната камера, той дочу роптаене откъм столовата. На Вайресън сигурно не му беше лесно. Тези хора не са свикнали да им се казва „не“ и той ясно си представяше гнева им.

Студеният и влажен въздух накара Келън да потрепери още при излизането им от шлюза. Калната и камениста почва полепваше по ботушите им. Те направиха няколко крачки и се огледаха наоколо.

* * *

Един опушен кафяв пейзаж се простираше под оловна небе. Нищо не се открояваше над еднообразната кал с изключение на няколко ивици лед на по-прикритите места. От врене на време задухваше леден вятър, после изведнъж затихваше. Чуваше се само скърцането и пукането на корпуса, който изстиваше зад тях. Човек би трябвало да има много силно въображение, за да открие тук нещо друго освен тъга и отчаяние.

Но очите на Дарноу сияеха.

– Трябва да използваме всяка минута от вренето на престоя ни – промърмори той. – Всяка минута!

Два часа по-късно два камиона понесоха към изток тежкия материал за предаването. Лори Ли, блестяща, в бледолилав костюм от синтесилк, се беше настанила на единия от тях.

Келън, тревожейки се да не би да срещнат подвижни пясъци, ги последва, за да присъствува на първото предаване от скалите, които стърчаха над руините на Ню Йорк.

Той съжали за това, защото русата Лори Ли, заслепяваща въпреки сивкавата светлина, разгърна целия си синтетичен чар пред канарите, жестикулирайки с добре заучени движения към развалините.

– Това е толкова невероятно! – провикна се тя към хилядите светове. – Да бъдеш тук, на тази Земя, да видиш тези древни места! Вие не можете да си представите какво впечатление прави всичко това!

* * *

Като реакция от нейните думи, на Келън му се повдигна от отвращение. Той си тръгна към кораба, казвайки си, че ако Лори Ли изчезне на връщане в подвижните пясъци, загубата няма да бъде страшна.

Но всичко едва започваше. Големият кораб стана скоро център на безброй различни предавания. Той беше специално съоръжен да излъчва мощен сноп към най-близката федерална станция и предавателят му не оставаше в покой нито минута.

Келън забеляза, че Дарноу, който трябваше по принцип да координира програмите, не вършеше абсолютно нищо. Дребният историк беше на седмото небе от щастие, че се намира на планетата, която никой не е виждал от хилядолетия, и ходеше почти постоянно на самостоятелни експедиции. На неговия помощник, сериозен и загрижен млад човек, се падна тежката задача да съгласува противоречащите си често изисквания на „звездите“ с необуздан темперамент.

Келън се отегчаваше все повече от своето бездействие, докато всичкото това дърдорене се излъчваше по етера. Рой Кейл, младият и известен модист, показва в една полухумористично-полуносталгично предаване няколко от най-красивите си манекени, облечени в смешни стари костюми, които той беше възстановил. Бардън, прочутият продуцент, представи няколко стари филма, от които всички припаднаха. Трупата от Арктур излезе с някои поеми и пиеси от театрите на Земята.

Всичко това, според Келън, беше безсмислена игра: известни вече личности използват случая с близкия край на една забравена планета, за да се покажат отново на сцената. А в това време истинската работа, от която Галактиката имаше нужда, не беше свършена: непрекъснатото непрекъснатата и винаги увличаща задача – да се изследват различните системи и светове. И на Келън беше съдено да прекара няколко месеца в компанията на тези бърборковци.

* * *

Той уважаваше само учените и историците. Те почти не участваха в предаванията и техният интерес беше истински. Една седмица след пристигането им един от тях, младият биолог Холър, му показва шепа влажна пръст.

– Погледнете това! – каза той с гордост.

– Какво?

– Тези семена, това са семена на обитавана трева. Вижте ги!

Келън погледна по-отблизо и видя, че всяко семе носеше малък зародиш.

– Точно както предполагам: Сами виждате, било е началото на пролетта в Северното полукълбо, когато Слънцето изведнъж се е превърнало в бяло джудже. За няколко часа

температурата е спаднала и хидросферата замръзнала.

– Но това сигурно е унищожило растителния свят.

– Дърветата и многогодишните растения – да, но не и семената на едногодишните. Те са се запазили в състояние на преустановени биологични процеси. А сега топлината ги кара да започнат отново да се развиват.

– Тогава ще се появи трева и някои растения?

– Тъй като температурата се покачва бързо, това няма да се забави.

* * *

Наистина температурата чувствително се беше увеличила през тези първи седмици. Един ден облаци се разпръснаха за момент и тънък лъч бяла слънчева светлина достигна до повърхността. После, една сутрин, хълмовете се покривка е бледозелен килим.

* * *

Тревата никнеше. Детелините сякаш бързаха с растежа си, като че ли знаеха, че това е последният им сезон и че той няма да бъде дълъг. Скоро калта изчезна напълно под растителността и първите цветя се появиха. Метличините, анемониите, дивите зюмбюли цъфнаха още веднъж. Сега, когато не беше вече необходимо да се гази на всяка

крачка в кал, Келън правеше дълги разходки. Това му позволяваше да избягва безсмисленото дърдорене, което изпълваше кораба.

Тревата и цветята се бяха появили отново, но като се изключат те, светът беше пуст. Обаче продължителната разходка по зелените хълмове успокои духа на Келън. Слънцето беше вече топло и малки бели облаци се носеха по небето. Келън седна на една височинка над малка долина и оставяйки лекия ветреца да си играе с косите му, съзерцаваше пейзажа на запад, където никой не живееше и нямаше да живее вече никога. „Тук е мрачно, помисли си той, но е по-добре, отколкото при онези бърборковци.“

Той седя дълго време, гледайки тревата, която се полюшваше от вятъра, и цветята, които огъваха стъблата си. Никакво движение не издаваше присъствието на други форми на живот. „Жалко, мислеше си той, че няма дори птичка или пеперуда, за да развесели тази последна пролет. Но нищо, няма значение, това няма да продължи дълго“.

Връщайки се към кораба, Келън забеляза изведнъж една светла топка на свечеряващото се небе. Спря се да я погледа, после си припомни: разбира се, това беше луната на умиращата планета.

Досегашните облачни нощи го бяха накарали да забрави съществуването ѝ. Той продължи пътя си под бледата ѝ светлина.

Прекосявайки ярко осветената столова, Келън беше рязко изтръгнат от това спокойно настроение. Той попадна на една шумна караница, в която участваха почти всички. Лори Ли, приличаща на дете, което хленчи, твърдеше, че тя има право на следващия ден да разполага с антената за своето предаване за жените, но други оспорваха претенциите ѝ. Волели, помощникът на Дарноу, изглеждаше напълно разстроен. Келън успя да се измъкне без да го забележат, и се затвори в кабинета си. Седна в креслото си, наля си двойно уиски и прокле още веднъж тези, които го бяха изпратили тук.

Той се стараеше да напусне кораба рано сутрин, още преди да се разпали огънят на страстите. Поверяваше поста си на Вайресън и тръгваше бързо към хълмовете, за да не успеят да го повикат.

Още пет седмици и планетата ще се приближи толкова близо до Слънцето, че корабът ще трябва да я напусне и да се завърне в открития Космос – неговата стихия. Дотогава Келън ще се опитва да се мярка колкото се може по-малко сред спътниците си.

Всеки ден той вървеше пеша по няколко километра. Внимателно отбягваше развалините на Ню Йорк, за да не се сблъска с другите. Отиваше ту на север, ту на юг или на запад, по зелените и разцъфнали склонове на този необитаван свят. Там поне намираще спокойствие, макар че нямаше много нещо за гледане.

След известно време Келън забеляза, че все пак има какво да се види, стига човек да се помъчи да го потърси. Например, цветът на небето, който постоянно се сменяше. Понякога беше тъмносин с бели облаци, които го пресичаха като големи кораби. Понякога ставаше съвсем сив и започваше да вали ситен дъжд, за да свърши с блестящо слънце, което пробиваше облаците и ги накъсваше на парцали. Един ден Келън видя черни буреносни облаци да преминават триумфално, със знамена от светкавици и барабани от гръмотевици.

Вятърът и слънчевата светлина, лекотата на въздуха и цветът на Луната, както и усещането на тревата, която се огъваше под краката, всичко това беше необикновено приятно. Келън се беше движил по много светове, под слънца от всички цветове, като имаше и такива, които въобще не му харесваха, но никога не беше намерил свят, който да се съгласува така превъзходно с

тялото му, както тази изхабена и пуста планета.

Той се питаше как ли е изглеждала порано – с дървета, птици и животни от всякакви видове, и с пътища, и с градове. Вечер взимаше справочниците от библиотеката на Дарноу и разглеждаше диапозитивите в кабинета си. Те не го интересуваха особено, но поне го държаха настрана от шума и кавгите.

Впоследствие, вървейки наслаки, Келън се опита да си представи планетата такава, каквато сигурно е била през онези далечни времена. Имало е червеношийки, синигери, големи дървета, чиито имена му бяха чужди – върба, бряст, явор. Също така пчели и облаци от бръмчащи насекоми и малки животни с мека козина. Риби и жаби са обитавали водите на реките и блатата. Цяла симфония на един изчезнал и забравен отдавна живот.

Но мъжете, жените и децата, които са живеели тук, бяха ли дотолкова забравени? Бородъл и другите говореха все за древните жители на Земята, но това беше само празна дума, лишена от смисъл. Сигурно никой от тях никога не се е чувствувал като обикновена част от това безбройно мнозинство. Всеки от тези мъже и жени е бил единствен и неповторим индивид; какво

знаеха професионалните дърдорковци за тези хора? Никой не знаеше нищо за тяхната истинска действителност.

Понякога Келън откривани следи от начина им на живот. Извита желязна пръчка, релса, която някой е направил. Изкоп, носещ още отпечатъка на инструментите по камъните; тук, под това слънце са дишали хора. Части от бетон образуваха една разпознаваема дълга линия – шосе, по което някога са пътували мъже и жени, бързаци към определени цели: любов или амбиция, стремеж към нещо или страх.

Келън случайно направи: едно невероятно откритие.

Той вървеше покрай малък ручей в дъното на една много тясна долина. Когато го прескочи, за момент си вдигна главата и видя една къща. Отначало помисли, че тя като по чудо е останала незасегната, но това не беше възможно. Приближавайки се, той видя, че и тук разрушението е свършило работата си. Невероятно, но все пак къщата беше запазена.

Това беше ниска каменна сграда, покрита с плочи, била е построена напреко на склона на долината. Част от покрива и едната стена бяха срутени. Оглеждайки внимателно терена, Келън предположи, че някакъв леден свод като по чудо е защитил по-голямата

част от къщата от огромното налягане, което е премазало почти всички останали постройки.

Вратите и прозорците представляваха само зеещи отвори. Келън влезе в прохладната сянка на това, което някога е било стая. В нея бяха останали няколко парчета изгнили мебели и в изсъхналата кал, събрала се покрай стената, се забелязваха ръждясали и неузнаваеми предмети. Там нямаше нищо друго. Влажният студ на къщата подтискаше и Келън излезе да седне на малката тераса.

Като разгледа къщата, той помисли, че тя по всяка вероятност датираше от XX век. Много хора трябва да са преминали оттук през вековете, предшествуващи евакуацията на Земята.

Келън се учуди, че тя не бе забелязана на въздушните снимки, които хората на Дарноу направиха, за да определят местоположението на „останките“. Но в крайна сметка тези каменни стени имаха почти същия цвят като този на почвата и къщата се намираше на дъното на тясната долинка.

Погледът на Келън попадна на изтрит надпис, издълбан в цимента на терасата. Буквите бяха разядени от времето, но той успя да ги разчете:

ДОМ НА РОС И ДЖЕНИ

Келън се усмихна. Можеше да си ги представи: двама млади хора, дълбаещи имената си във влажния цимент, радостни, че къщата им е завършена. Кои са били Рос и Джени? Какво ли е станало с тях?

Той заобиколи къщата. За свое най-голямо учудване откри една занемарена градина, в която бяха пораснали безразборно много видове чудесни цветя, различни от дивите растения, които покриваха хълмовете. Семената в старата градина са били готови да поникнат, когато бе дошла дългата земна зима. След като преспали през нея, сега отново настъпи време за тях да разцъфнат. Келън не познаваше имената на тези цветя, но му харесаха ярките им цветове.

* * *

Вечерта, връщайки се на кораба, той си каза, че трябва да разправи на Дарноу за видяното, но ако го направеше, ревящата глутница щеше да завладее и тези места. Можеше да си представи предаванията, които Бородъл, Ли и другите щяха да измислят.

„Не, помисли си той, да вървят по дяволите!“

Старата къща не представляваше нещо особено за него, но там той намирал спокойствие, което не искаше да види

нарушено от шумните пълчища, от които се старал да избяга.

През дните, които последваха, Келън се поздрави вътрешно, че не им е казал нищо. Тази къща стана цел на екскурзиите му. Той прекарваше там с часове в скитане и тършуване, като не разправяше никому за това.

Холър, биологът, му услужи с една книга за цветя на Земята и Келън я отнесе, за да разпознава тези, които растяха в запустялата градина. Там имаше ухаещи нарциси, карамфили, китайски астри и горди жълти и червени лалета. Прочете, че много от тези цветя не са могли никога да бъдат присадени успешно на другите светове. Щом е така, значи те разцъфтяваха за последен път, за най-последен път.

Келън разглеждаше вътрешността на къщата, питайки се как са живеели обитателите ѝ в нея. Тя беше странна, съвсем не както модерните къщи от металой. Даже вътрешните прегради бяха учудващо дебели и прозорците миниатюрни. От най-голямата стая се излизаше в малката цветна градинка, която водеше към зелената долина на ручея. Келън искаше да разбере Рос и тази Джени, които са живеели тук, кои са били за тях важните неща в живота им. Какво са мислели? Какво ги е размивало или

натъжавало? Той досега не се беше женил – капитаните от дългите курсове рядко се женеха. Но си зададе въпроси, свързани с този така далечен брак: били ли са щастливи? Имали ли са деца? Течеше ли кръвта им все още някъде в Галактиката?

Те бяха събрани всички сега – всички тези Рос и Джени, нещата, които са правили, и тези, които са мислили да направят – всичко това бе събрано в прахта на една планета, чието последно огнено лято щеше да дойде скоро, много скоро. Физически всичко, което бе живяло някога на тази Земя, се намираще още тук, разпаднало се на атомите си, с изключение на много малката част, избягала към другите светове.

Келън си спомни имената на тези, все още бяха известни из цялата Галактика: Шекспир, Платон, Бетховен, великолепието на Вавилон... и скромните жилища на прадедите. Всичко, да всичко беше още тук. Той поклати глава. Трябваше наистина да няма вече нищо какво да прави, за да размишлява на такива отвлечени теми. Беше видял всичко, каквото имаше да се вижда в тази стара къща и нямаше никаква причина, за да се върне отново тук.

* * *

Обаче все пак той се върна. Не защото изпитваше, както си мислеше, някаква

особена любов към това място, като някой сантиментален антиквар. Изблици на такива чувства изразяваха демонстративно „марионетките“, които в момента бяха окупирали неговия кораб. Келън беше изследовател, картограф: неговото единствено желание беше да се върне към работата си. Но докато новата му задача го задържаше тук, за предпочитане беше да се разхожда из раззеленилите се полета или да претърсва скритите ъгълчета на тази реликва, отколкото да бъде принуден да присъствува на безкрайните разправи на останалите в кораба.

Те ставаха наистина все по-непоносими, защото започваха да се уморяват. Бяха се нахвърлили на възможността да завладеят огромната галактическа публика, участвайки в предавания за края на Земята, но времето като че ли забави хода си за тях и изкуственият ентузиазъм видимо се стопяваше. Не можеха да си заминат, защото техният екип трябваше да заснеме заключителната кулминационна сцена, а дотогава имаше още седмици. Дарноу и другите учени биха могли да останат тук с години да изучават древните градове, но останалите се отегчаваха страшно.

Келън насочваше съзнателно интереса си към старата къща, за да може да понася леко

това дълго очакване. Междувременно се беше информирал за начина на живот на хората от онези времена и прекарваше дълги часове на малката тераса, опитвайки се да си представи ежедневието на Рос и Джени.

Колко странен и ограничен изглеждаше този живот! Навремето хората са имали земни превозни средства, които са използвали, за да отидат на работа в градовете. Дали са отивали двамата, или мъжът е заминавал сам, оставяйки жена си въкъщи да гледа децата, ако са имали такива? Следобед работила ли е тя по малко в градината, където сега тук-там няколко оцелели растения цъфтяха все още? Дали са сънували някога, че в далечно бъдеще, много време след тяхното изчезване, празната им и тиха къща ще приеме пришълец, дошъл от далечна звезда? Келън си припомни един стих от древна пиеса, която трупата от Арктур беше представила: „Като сенки сте живеели и като сенки ще си отидете.“ „Не, помисли си той, Рос и Джени са сенки сега, но не са живели като такива. За тях и за всички, които са обитавали Земята, той, бъдещият човек, е бил сянка.“ Седнал в самотата на старата градина, Келън изпитваше понякога странното чувство, че именно хората и градовете, както му ги рисуваше богатото му въображение, са

движеща се и смееща се действителност, а той е само един призрак, който я наблюдава.

* * *

Дните ставаха все по-топли. Огромното бяло слънце на небето заливаше Земята с толкова топлина и светлина, колкото тя не бе получавала от хилядолетия. Растителността стана буйна. Изглеждаше, че тя отговаря на това внимание с изблик на радостно одобрение, който Келън намираще безкрайно вълнуващ. Сега даже и нощите станаха топли, а ветровете леки и нежни. По далечните плажове възбуденото море разливаше вълните си и пяната им препускаше да покорява земи по време на огромните слънчеви приливи.

* * *

Един ден внезапно, като че ли събуден от дълъг сън, Келън си даде сметка, че остават още малко дни. Спиралата ги приближаваше бързо до Слънцето и скоро горещината щеше да стане непоносима. „Щастлив ще бъда да си тръгна“ – си каза той. Оставаше чакането в Космоса, докато всичко бъде свършено; после Келън можеше да се върне към истинската си работа, в истинския си живот, и нямаше да има неприятности заради някакви си сенки.

* * *

Да, щеше да бъде щастлив да си тръгне.

Няколко дни преди заминаването той се върна в старата къща. Започна да я съзерцава, преди един глас да го извади от замечтаното му състояние.

– Чудесна е – каза Бородъл. – Отлична реликва.

Келън се обърна, изненадан и почти ужасен. Бородъл, който разглеждаше къщата с видим интерес, го попита:

– Разхождах се, когато ви забелязах, капитане, и ускорих крачките си, за да ви настигна. Значи тук идвате така често?

Чувствайки се виновен, Келън избягна въпроса.

– Наистина, идвах тук понякога...

– Но защо не ни казахте? – възкликна Бородъл. – Ще стане страхотно предаване! Типично земно жилище. Рой ще облече няколко артисти в костюми от тогавашната епоха и ще покажем сцени от ежедневието им.

– Не – каза Келън твърдо. Силата на собствената му реакция го изненада.

– Не? А защо?

Защо не, наистина? Какво щеше да му стане от това, че те ще дойдат да завладеят древното жилище, да се смеят на неудобното му разположение, да правят гримаси пред камерите, да се кълчат със смешните си костюми? Какво значение имаше за него тази

забравена планета, или за тези, които са я обитавали някога? Обаче нещо в него се разбунтува и той каза:

– Възможно е да ни се наложи да излетим спешно. Ако се намирате далече от кораба, може да причините опасно закъснение.

– Вие лично ни казахте, че ще тръгнем чак след няколко дни – възкликна Бородъл. И добави уверено: – Не знам защо искате да ни попречите, капитане, но ще докладвам за това на висшестоящите органи.

„Защо направих това? – запита се Келън. – Той ще се обади и аз ще получа някое мъмрене. Питам се какво ме свързва с това място.“

Седнал на терасата, той се загледа в Слънцето, което стана червено и после отстъпи мястото си на една блестяща бяла Луна. Появи се топъл сух вятър, който правеше разлюлените хълмове да изглеждат като живи. Като че ли Слънцето зовеше детето си – Земята – и тя му отговаряше с цялото си същество. Цветята шумоляха в градината, къщата беше окъпана в светлина, както в мечтите.

Бородъл се върна – черен силует в сребърната светлина – и каза триумфално:

– Успях да установя връзка. Те ви заповядват да ми окажете пълната си

подкрепа. Мисля до направим първото си предаване още утре.

Келън стана.

– Не!

– Вие не можете да пренебрегнете заповед...

– Утре няма да бъдем тук – каза Келън. – Отговарям за безопасността на пътниците и трябва да предвидя всичко за тяхната сигурност. Ще отлетим утре сутрин.

Бородъл замълча за момент: когато проговори отново, гласът му издаваше затруднението му:

– Това е само предлог, за да ми попречите да осъществим това предаване, разбира се. Не разбирам поведението ви.

„Всъщност и аз не го разбирам – си каза Келън – и как бих го обяснил на някой друг?“

Той мълчеше. Бородъл го изглежда внимателно, после се обърна към къщата.

– Питам се дали наистина не бих могъл да го разбера – продължи той. – Идвали сте често тук, и то сам. Понякога бихме могли да станем много близки с призраци...

– Не говорете глупости – прекъсна го рязко Келън. – А сега имаме доста работа преди излитането.

Корабът напусна Земята дванадесет часа по-късно, през едно утро, затъмнено от буреносни облаци. Келън почувствува

огромно облекчение, когато излязоха от атмосферата, за да навлязат в безкрайното черно пространство, осеяно със звезди. Той беше роден за Космоса и само там се чувствуваше добре. Сигурно щеше да получи строго мъмрене за това, което беше направил, но не съжеляваше за нищо.

Изведоха кораба в орбита и останаха да чакат. Още много дни ги отделяха от края на Земята. Тя се намиреше съвсем близо до Слънцето и Луната и се беше преместила на произволна орбита, но беше още много рано, за да предадат на Галактиката кадрите от смъртта на света, където се беше родил човекът.

Келън прекарваше по-голямата част от времето си в собствената си кабина.

Един час и двадесет минути преди края на Земята той си помисли че все пак би трябвало да се качи на мостика, за да присъствува на изключителното зрелище.

Камерата беше насочена към стъкления панел и Бородъл, както и повечето от останалите се бяха събрали около нея. Бородъл имаше право на последния час от предаването, но по всичко личеше, че колегите му не бяха съгласни с това.

– За каква ви трябва целият час? – му казваше язвително Лори Ли. – Това не е справедливо.

Бородъл ѝ отговори и спорът им започна на висок тон. Техниците изглеждаха неспокойни. Зад тях Келън можеше да види черното петно на планетата, която се приближаваше до бялото джудже. Слънцето я зовеше и Земята сякаш бързаше радостно да направи последните стъпки от дългия си път. Препиращите се гласове вбесиха изведнъж Келън.

– Слушайте! – каза той. – Изключете веднага звука! Ще продължите да излъчвате картината, но не и звука.

Това ги шокира дотолкова, че не можаха да кажат нищо. Накрая Лори Ли запротестира:

– Но вие нямате право, капитан Келън...

– В Космоса аз съм единственият господар на борда. Мога да ви го забраня и го правя.

– Но предаването... коментарът...

Келън каза уморено:

– Млъкнете и оставете тази планета да умре в мир!

Той им обърна гръб, за да не чува упреците им, без да си даде сметка, че те запазиха тишина, за да могат да наблюдават, както това правеше цялата Галактика, а също и той самият.

Каква впрочем имаше да се види? Нищо, само една малка черна точка, почти изгубила се вече в блестящото було на Слънцето. Той си помисли, че стените на старата къща

трябва да са започнали да се изпаряват. Малката планета изчезна а облаци от огън и светлина. Слънцето беше прибрало това, което му принадлежеше.

„В този момент, каза си Келън, всичките освободени атоми на Земята се сливат със същността на Слънцето, всичко, каквото са били Рос и Джени, всичко, каквото са били Шекспир и Шуберт, свежите и ароматни цветя, реките, океаните, планините, ветровете, всичко се връща към светлината, която му бе дала живот.“

Гледаха мълчаливо, докато нямаше вече какво да се види. Някой направи знак и камерата престана да работи.

Келън даде заповед. Корабът се откъсна от орбитата си, за да започне дългото завръщане. Когато всички се прибираха, с изключение на Бородъл, Келън му каза, без да откъсва погледа си от панела:

– Ето, сега можете да излъчите вашето оплакване.

Бородъл поклати глава:

– Тишината е може би най-хубавият реквием. Няма да има оплакване. Радостен съм, капитане.

– Радостен?

– Да – каза Бородъл. – Радвам се, че има поне един човек, които съжалява наистина за Земята.

В един пролетен ден

Фантастичен разказ

Уршула Легуин

Професор Бари Пениуизър седеше на бюрото си в студената сумрачна мансарда, вперил очи в книгата и коричката хляб пред него. Хлябът – неизменната му храна, книгата – трудът на целия му живот. И едното, и другото бяха прекалено сухи. Доктор Пениуизър въздъхна и потръпна. Апартаментите в долния етаж на тази стара къща са доста изискани, но на първи април, каквото и да е времето, изключваха отоплението; днес е втори април, а навън вали дъжд, примесен със сняг. Ако вдигнеш глава, доктор Пениуизър можеше да види през прозореца двете квадратни кули на катедралата Парижката „Света Богородица“ – в здрача неясните мм очертания се извисяваха съвсем наблизко, струва ти се, че можеш да ги докоснеш с ръка.

* * *

Огромните кули се стопяваха в мрака. Доктор Пениуизър се топеше в униние. Ако не я напишеш, да не се мяркаш пред очите ми, беше казал деканът, и той написа тази книга и за награда получи една година отпуски, безплатна. Мансонският колеж не

можеше да плаща на преподавателите, когато не преподават. И с оскъдните си спестявания ето го отново в Париж, наел както някога в студентските години тая мансарда, само за да може да чете в Националната библиотека ръкописите от петнадесети век и да се любува на цъфналите кестени по широките булеварди. Но в душата му е някак празно. Вече е на четиридесет, твърде стар е за тая самотна студентска мансарда. Мокрият сняг ще попари цветните пъпки и кестените няма да разцъфнат. И работата му опротивя. Кого ли интересува теорията му – „теорията на Пениуизър“ – за загадъчното изчезване на поета Франсоа Вийон в 1463 година? Никой не го е еня. В края на краищата теорията му за нещастния Вийон, най-великия поет сред престъпниците, е само една хипотеза. Как да я докаже, когато са изминали оттогава цели пет века? Нищо не може да се докаже. Пък и толкова ли е важно дали Вийон е умрял на Монфоконската бесилка или, както поддържа Пениуизър, в един Лионски бордей на път за Италия? Не е ли все едно? Че на кого е

притрябвала истината за смъртта на Вийон? Или пък теорията на някой си доктор Пениуизър, който сам на себе си е станал дори противен. Саможив стар ерген, учен буквояд с мизерна заплата, заврял се в неотоплената мансарда на тая овехтяла къща, за да напише още една трудно четивна книга.

– В облаците витая – рече той гласно, въздъхна отново и пак потръпна от студ.

Стана, издърпа одеялото от кревата, уви се с него, седна отново на бюрото и посегна да запали цигара. Напразно щракаше със запалката. Въздъхна, надигна се пак, взе тубичката с вонящия френски бензин, напълни запалката, седна, уви се отново като пашкул и щракна. Изглежда бе разлял от бензина. Буйни пламъци лизнаха запалката, плъзнаха и по доктор Пениуизър, от китките на ръцете му чак до петите.

– Проклятие! – викна той, когато синкавите езичета запълзяха по пръстите му, скочи и замаха неистово ръце, като продължи да ругае и проклина съдбата си. Всичко му върви наопаки. И за какво ли толкова се старее? Беше втори април 1961 година, 8 часът и 12 минути вечерта...

* * *

В студената със скосен таван стая седеше прегръбен на масата човек. През прозореца

зад него се мержелееха в пролетния здрач квадратните кули на катедралата Парижката „Света Богородица“. На масата пред него имаше парче кашкавал и грамадна ръкописна книга в кожена подвързия с железни закопчалки. Книгата се наричаше (на латински): „За първенстващата роля на Огъня над останалите три стихии“. Авторът я гледаше с отвращение. Близко до него върху железната печка нещо бавно вреше в малък дестилационен апарат. От време на време Жеан Леноар местеше машинално стола си към печката, да се посгрее, но мислите му бяха заети с много по-важни задачи.

* * *

– Проклятие! – рече най-сетне той на френски от епохата на късното средновековие, затвори книгата и се изправи. Ами ако теорията му не е вярна? Ами ако първенстващият елемент, господстващата стихия е водата? Как да докаже предположенията си? Би трябвало да има някакъв начин... някакъв метод... да може човек твърдо и окончателно да се убеди кое от двете е истината. Но всяка истина води до други истини, такава чудовищна бъркотия и всички велики умове на миналото си противоречат, пък и кой ли ще вземе да чете книгата му, едва ли и ония жалки буквояди в Сорбоната. На тях всичко

им намирисва на ерес. И за какво тогава се старее? Защо пропилява така живота си в нищета и самота, щом нищо не е узнал, а само се е оплел в догадки и теории? Той крачеше яростно от единия до другия ъгъл на мансардата и изведнъж се спря.

– Добре! – каза той на Съдбата. – Прекрасно! Щом ти нищо не ми даде, тогава аз сам ще си взема това, което искам!

Отиде при купчината книги – книгите бяха струпани на камари на пода – измъкна отдолу дебел том, разтвори го и заби поглед в страницата. После със същото изражение на гневно предизвикателство се зае с приготвянията: сяра, сребро, тебешир... В стаята беше прашно и разхвърляно, но колбите и ретортите на малката маса за опити бяха безупречно подредени. Ето, всичко е вече готово. Защо се колебае?

– Нелепо е – промърмори той и погледна през прозореца към двете едва забелязващи се в мрака квадратни кули. Долу под прозореца мина градският пазач и оповести времето – осем часът, вечерта е студена, ясна. Тишината е такава, че се чува как се плиска в бреговете си Сена. Жан Леноар сви рамене, намръщи се, взе парче тебешир и начерта на пода, до масата, пентаграма, после взе книгата и зачете високо, макар и несмело, латинския текст на заклинанието:

– Слушай ме и изпълнявай...

Заклинанието е ужасно дълго и цялото е някаква безсмислица. Гласът на Леноар звучеше все по-тихо. Стана му скучно и някак неловко. Измърмори набързо заключителните думи, затвори книгата – и смаян взе да отстъпва назад, към вратата, вперил очи в непонятното явление: в пентаграмата се бе появило огромно безформено същество, което неистово размахваше огнените си лапи, обвити в синкави пламъци.

* * *

Бари Пениуизър успя да угаси най-послед пламъците, като завря ръцете си в одеялото, с което се беше увил. Дори не беше се изгорил кой знае колко, само бе загубил душевното си равновесие. Седна отново на бюрото. Погледна книгата си. Очите му станаха кръгли. Пред него вече не беше тънката книжка в сива обложка със заглавие „Последните години на Вийон, изследване на различните възможности“. Не, това беше дебел том в кафява кожена подвързия и се наричаше: „Велики заклинания“. Що ще тая книга на бюрото му? Тоя безценен ръкопис от 1407 година? Нали единственият оцелял препис се съхранява в Милано, в Амброзиевската библиотека? Пениуизър бавно се обърна. И зяпна от изумление.

Заоглежда масичката с реторти и колби, неправдоподобните тонове в кожени подвързии – натрупани на пода, към тридесетина купчини – прозореца, вратата. Познатият прозорец, познатата врата. Но до вратата се бе свило някакво безформено, черно същество, от което излизаха такива глухи, чести звуци, каквито издават панаирджийските тракала.

Бари Пениуизър не се отличаваше с особена храброст, но беше здравомислещ човек. Затова реши, че се е побъркал и каза съвсем спокойно:

– Вие да не сте дяволът?

Съществува трепна, като продължаваше да трака със зъби.

Професорът хвърли поглед към едва различимата в мрака катедрала и за проверка се прекръсти.

Непонятното същество не изчезна, само по-силно се разтрепери. После каза съвсем тихо на отличен английски... не, на отличен френски... не, на доста странен френски:

– Значи, вие сте господ бог.

Бари стана и взе да го разглежда.

– Кой сте вие всъщност? – властно запита той.

Съществува вдигна глава – лицето му беше съвсем обикновено, човешко – и кротко запита:

– Как се озовахте в моята стая?

Кратко мълчание. Леноар се надигна, изправи се в целия си не особено величествен ръст – пет фунта и два дюйма.

– Стаята е моя – рече той натъртено, макар и съвсем учтиво.

Бари заоглежда пак книгите и колбите. Още една минута мина в мълчание.

– Тогава как съм попаднал тук?

– Аз трябва да съм ви пренесъл.

– Вие вълшебник ли сте?

Леноар гордо кимна. Целият се бе преобразил.

– Да, вълшебник съм – промълви той. – Да, аз ви пренесох тук. Природата не пожела да ми разкрие тайните си, но аз мога да я покоря, Природата, ето, аз извърших чудо! Тогава по дяволите науката! Досега бях учен... стига ми толкова! – Той впери в Бари пламтящите си очи. – Наричаха ме глупак, еретик, е добре, кълна се в бога, че съм нещо много по-страшно! Аз съм магьосник, доктор на черната магия. Жеан, Черният Жеан! Магията действа, така ли е? И какво излиза – че само съм си губел времето с науката. Ха-ха! – прихна той, но лицето му не изразяваше тържество. – По-добре да не беше действувала – рече той тихо и закрачи между купчините книги.

– И аз бих предпочел магията ви да не бе подействувала – подхвърли гостът.

– Но вие кой сте? – Леноар вирна глава и предизвикателно загледа Бари в лицето, макар че гостът беше с една глава по-висок от него.

– Казвам се Бари Пениуизър. Професор съм, преподавам френски в Мансонския колеж, в щата Индиана, карам отпуската си в Париж, изучавам късното френско средновеко... – Той се запъна. Изведнъж разбра защо Леноар има такова произношение и защо се казва Жеан, а не Жан. – Коя година сме? Кой век? Моля ви, доктор Леноар... – На лицето на французина се бе изписало пълно объркване. Не стига, че думите звучат по-иначе, но и самото им значение, изглежда, се е променило. – Кой управлява страната ви?! – закрещя Бари.

Леноар сви рамене – чисто френски жест (има неща, които не се променят).

– Крал сега е Луи - рече той. – Луи Единадесети. Гнусен стар кръвопиец.

Няколко минути те стояха неподвижни, също като издяланите от дърво индианци над вратата на дюкянчето за тютюн и се гледаха в упор. Пръв заговори Леноар:

– Значи вие сте човек?

– Да. Слушайте, Леноар, според мен... с вашите заклинания... май нещо сте объркали...

– Очевидно – каза алхимикът. – А вие французин ли сте?

– Не.

– Да не сте англичанин? – Очите на Леноар засвяткаха гневно. — Проклет британец!

– Не. Аз съм от Америка. Аз съм от... вашето бъдеще. От двадесети век. – Бари се изчерви. Глупаво прозвучаха думите му, а той беше скромен човек. Но ясно разбираше, че всичко това не му се привижда. Да, той е в стаята си, но сега тя е съвсем друга. Тези стени не изглеждат като да са строени преди пет века. Наистина, всичко е потънало в прах, но е съвсем ново. И томът на Алберт Велики в купчината до краката му е съвсем новичък, в мека подвързия от още неизсъхнала телешка кожа и златните букви на заглавието не са потъмнели. И човекът, който стоеше пред него – облечен не с костюм, а с някаква черна пелерина, явно си е у дома...

– Моля, седнете, господине – каза междуременно Леноар и прибави с изисканата учтивост на малко завейан учен, който няма пукната пара. – Трябва да сте изморен от пътуването. Нали ще ми окажете

тази чест да споделите с мен моята вечеря?
Имам хляб и кашкавал.

Седяха на масата и дъвчеха. Леноар се опитваше да му обясни защо е решил да прибегне до черната магия.

– Всичко ми опротивя! Съвсем ми опротивя! Работя така, без да жала сили, в усамотение от двадесетгодишен, и за какво? Само за едното познание. Да узная някои и други тайни на природата. Но на човека не е съдено да ги узнае.

Той заби ножа в дъската на масата, Бари дори подскочи. Дребният хилав Леноар явно има буен нрав. Лицето му е прекрасно – макар и доста бледо, изпито, но е толкова умно, живо, одухотворено. На Пениуизър то напомняше лицето на прославения атомен физик, чиито фотографии често се появяваха по първите страници на вестниците чак до 1953 година. И навярно поради тази прилика Бари изтърси:

– Някои тайни все пак ние успяхме да узнаем, Леноар; и не чак толкова малко...

– Какво именно? – недоверчиво, но с любопитство запита алхимикът.

– Е, те не са от моята област.

– А умеете ли да правите злато? – с насмешка попита Леноар.

– Не, злато не можем, но диаманти правим.

– По какъв начин?

– От въглерод... изобщо, от въглища... при огромно нагряване и под огромно налягане, доколкото ми е известно. Нали знаете, че и въглищата и диамантите се състоят все от въглерод, от един и същ елемент.

– Елемент ли?! Какъв елемент?

– Нали ви казах, че аз самият не съм...

– Кой е първичният елемент? Коя е първенстващата стихия? – завика Леноар със святкащи очи, размахвайки ножа.

– Елементите са около стотина – съдържано отвърна Бари, като се стараеше да не издава уплахата си.

След два часа, когато изцеди до последна капка познанията на Бари по химия, получени някога в колежа, Леноар изтича до близката пивница и се върна с бутилка.

– О, господине! – завика той. – Срам ме хваща, като си помисля само какво ти предложих – сух хляб и кашкавал!

В бутилката имаше чудесно бургундско, реколта 1477 година, явно годината е била добра за лозята. Пийнаха по чашка и Леноар рече:

– Ако можех поне с нещичко да ти се отблагодаря!

– Можете. Известно ли ви е името на поета Франсоа Вийон?

– Да, знам го – не без удивление рече Леноар. – Но той е писал само някакви глупости, и то на френски, а не на латински.

– А знаете ли кога и как е умрял?

– Разбира се. Обесиха го тук наблизко, на Монфокон, или в шестдесет и четвърта, или в шестдесет и пета с шайка негодници като него. А ти защо се интересуваш?

След още два часа бургундското свърши, гърлата на двамата пресъхнаха, навън студената ясна нощ вече изсветляваше, и градският пазач оповести, че часът е три.

– Ужасно се уморих, Жеан – каза Бари. – Изпрати ме обратно в моето време.

Алхимикът не взе да спори, беше прекалено учтив и изпълнен с благодарност, освен това, изглежда, и той се бе изтощил. Бари застана като дирек в пентаграмата – висок, кокалест, увит в кафявото одеяло, със запалена цигара в уста.

– Сбогом – печално промълви Леноар.

– Довиждане – отвърна Бари.

Леноар зачете заклинанието отзад напред. Пламъкът на свещта затрептя, гласът на алхимика звучеше все по-тихо.

– Изпълнявай и ме слушай – дочете той края, въздъхна и вдигна очи. Пентаграмата беше празна. Пламъкът на свещта все още потрепваше. – Толкова малко узнах! – извика Леноар в празната стая. После заудря с

пестници разтворената книга. – И такъв приятел, истински приятел...

Запали една от цигарите, които му беше оставил Бари – веднага се пристрасти към тютюна. И като седеше на масата, заспа и спа три часа. Събуди се, поседя още малко така в мрачни размисления, запали отново свещта, изпуши още една цигара, после разтвори книгата – „Велики заклинания“ и зачете на глас:

– Слушай ме и изпълнявай...

– О, слава богу! – рече Бари, излизайки припряно от пентаграмата и стисна ръката на Леноар. – Слушай, върнах се там... в моята стая, в същата тази стая. Жеан! Но тя ми се видя толкова овехтяла, ужасно овехтяла и празна, нали теб те нямаше там... и си помислих, господи, какво направих? Готов съм душата си да продам, само да мога да се върна при него... За какво ми е всичко това, което узнах в миналото? Кой ще ми повярва? Как ще докажа, че е било така? Пък и на кого, дявол да го вземе, да го разправя, когато никой не се интересува? Не можах да заспя, цял час седях и проливах сълзи...

– Тук ли искаш да останеш?

– Да. Виж какво взех... за всеки случай, ако отново ме повикаш. – Той струпа на масата осем пакета от същите цигари „Голоаз“, няколко книги и златен часовник. – За този

часовник може да ни дадат добри пари – поясни той. – Сетих се, че банкнотите няма да ни свършат работа.

Щом видя печатните книги, очите на Леноар светнаха от любопитство, но той не помръдна от мястото си.

– Приятелю мой – рече той, – ти казваш, че си бил готов да продадеш душата си... сам разбираш... И аз бях готов. Но нали не сме го сторили. Тогава как все пак... в края на краищата... как се случи всичко това, а? Нали двамата с теб сме хора. Не сме дяволи. Не е имало и договор, подписан с кръв. Просто два човека, и двамата живеят в тази стая...

– Не знам – каза Бари. – После ще го обсъдим. Може ли да остана при теб, Жеан?

– Смятай, че си удома си – рече Леноар и с галантен жест посочи стаята, купчините книги, колбите, ретортите, свещта, чийто пламък бе избледнял. През прозореца вече светлееха на сивото небе високите кули на катедралата Парижката „Света Богородица“. Пукваше се зората на трети април.

След като закусиха (коричка хляб и останките от кашкавала), те излязоха от къщи и се качиха на южната кула. Катедралата си беше същата, само стените ѝ не бяха така опушени като в 1961 година, но изгледът от кулата порази Пениуизър. Градчето долу беше съвсем малко. Две

островчета, застроени с къщи; на десния бряг се гушат, обградени с крепостна стена, още няколко къщи, на левия – по няколкото улички около зданието на университета; и това е всичко. Между химерите на катедралата, на столпения от слънцето камък гугукаха гълъби. Леноар, за когото изгледът не беше нещо ново, изрязваше на парапета (с римски цифри) датата.

– Трябва да отпразнуваме този ден – каза той. – Хайде да излезем извън града. Две години вече не съм излизал от Париж. Да идем хей там... – Той посочи зеления хълм в далечината, където едва прозираха през утринната мъгла няколко бараки и вятърна мелница. – ... На Монмартър, искаш ли? Казват, че там имало чудесни кръчмички.

Животът им бързо се нормализираше. Отначало Бари се чувствуваше неуверено по многолюдните улици, но Леноар му даде запасната си черна пелерина с качулка и в това одеяние се отличаваше сред тълпата единствено с високия си ръст. Във Франция от петнадесети век той беше, вероятно, най-високият човек. Жалки условия за живот, въшки – неизбежното зло, но Бари и преди не държеше особено на комфорта; истински му липсваше само чашката кафе на закуска. Купиха креват, бръснач (Бари бе забравил да вземе своя), Жеан го представи на хазаина

си като мосю Бари, свой роднина от Оверн, и животът им окончателно се уреди. Часовникът им донесе баснословно богатство – четири златни монети, достатъчно да се изхранят цяла година. Часовника продадоха като старинна вещ, изработена в Илирия; купувачът, висш придворен на негово величество, тъкмо търсел нещо достойно за подарък на краля; когато съзря надписа на фирмата „Братя Хамилтън, Ню Хейвън, 1881“, само кимна многозначително. За жалост той не успя да връчи подаръка си, скоро се озова в една килия на замъка Тур, където Луи XI затваряше провинилите се придворни, и часовникът, може би, още бе там, пъхнат зад някоя тухла в развалините на Плеса; важното бе, че двамата учени не пострадаха. Сутрин те се разхождаха из града, разглеждаха Бастилията и парижките храмове или посещаваха разни второстепенни поети, от които се интересуваше Бари; след закуска разговаряха за електричеството, за атомната теория, за откритията във физиологията и другите науки, които интересуваха Леноар, извършваха някои по-прости химични и анатомични опити – почти винаги неуспешно; след вечеря просто беседваха. В тези дълги непринудени разговори те се пренасяха мислено в различни векове, но накрая винаги

се връщаха към дружбата си, към настоящето в полутъмната стая с широко отворения в пролетната нощ прозорец. След две седмици вече им се струваше, че са се познавали цял живот. Бяха безкрайно щастливи. И двамата разбираха, че не ще могат да използват получените знания. Как би могъл Пениуизър да докаже в 1961 година, че познанията му за стария Париж са истински? Как би могъл Леноар да докаже в 1482 година истинската ценност на научния метод на познанието? Но това никак не ги огорчаваше. Те и преди това не се бяха надявали, че някой ще се интересува от техните занимания. Жадуваха само за едно – за познания.

И така, за първи път през живота двамата бяха щастливи; толкова щастливи, че в тях взеха да се пробуждат някои желания, задушавани преди това от жаждата им за знания. Една вечер, както си седеше на масата срещу Жеан, Бари каза:

– Предполагам, че и ти като мен не си помислял досега за женитба?

– Не, разбира се – неуверено отвърна Жеан. – Аз съм все пак духовно лице, макар санът ми да е скромнен... пък и не ми беше до женитба...

– Това е скъпо удоволствие. А и никоя уважаваща се жена от моето време не би се

съгласила да живее така, както съм свикнал да живея аз. Американките са дяволски самоуверени и делови, блестящи са, но ме смущават...

— А нашите жени са дребни и черни като бръмбари и зъбите им са гнили – мрачно каза Леноар.

Тази вечер не говориха повече за жени. Но на другия ден и на следващия отново се връщаха на тази тема, а на третата вечер, след като успешно бяха отделили нервната система на една жаба и бяха изпили по този случай две бутилки „Монраше“ от 1474 година, малко се понапиха.

– Чети заклинанието, Жеан, ще повикаме някоя жена – със сладострастен бас предложи Бари и се ухили като химерата на катедралата.

– Ами ако този път се появи дяволът?

– Много важно, разликата няма да е голяма.

Те неудържимо се разкискаха и начертах пентаграмата.

– Слушай ме и изпълнявай... – започна Леноар.

Но неочаквано се разхълца и Бари дочете заклинанието. Когато свърши, облъхна ги студен вятър, замириса на блато – и в пентаграмата се появи същество с дълга

черна коса и див ужас в очите, то отчаяно хленчеше.

– Ей богу, жена е – каза Бари.

– Нима?

Да, жена беше.

– Взemi моята пелерина – каза й Бари, защото нещастната трепереше, облещила уплашено очи.

И той я наметна с пелерината. Жената машинално се зави с пелерината и промърмори:

– Грациос аго, доминe.

– Латински! – завика Леноар. — Жена, пък говори на латински?!

Той беше така дълбоко потресен, че дори Бота по-бързо се съвзе от изживения ужас. Оказа се, че била робиня в дома на заместник-префекта на Северна Галия, заместник-префектът живеел на по-малкия остров сред блатата на островния град Лютеция. Бота говореше латински със силен келтски акцент и дори не знаеше кой е римският император по времето, от което бе дошла. Истинска дъщеря на варварско племе, презрително забеляза Леноар. Да, вярно, тя беше невежа, мълчалива, смирена, дивачка с грива сплъстена коса, бяла кожа и ясно сиви очи. Заклинанието я бе измъкнало от най-дълбокия сън. Когато двамата приятели я убедиха, че не сънува, тя явно си

обясни случилото се като някакъв каприз на своя чуждоземен всемогъщ господар и прие участта си без повече да разпитва.

– Длъжна съм да ви прислужвам, нали, господари мои? – осведоми се тя плахо, но не навъсено, като гледаше ту единия, ту другия.

– На мен – не – измърмори Леноар и добави на френски, обръщайки се към Бари:

– Аз ще отида да спя в килера.

Той излезе.

Бога вдигна очи към Бари. Нито един гал не притежаваше такъв величествен ръст, а дори и римлянин; нито един гал и нито един римлянин не бе приказвал с нея така добродушно.

– Светилникът догаря – каза тя. (Бота не беше виждала досега свещ). – Да го духна ли?

Срещу допълнително заплащане – два сола на година – хазаинът им разреши да подредят в килера втора спалня, и Леноар остана да спи пак в мансардната стая. На идилията на приятеля си той гледаше с мрачен интерес, но без завист. Между професора и робинята пламна нежна, възторжена любов. Предишният живот на Бота е бил тежък и жесток, никой не се отнасял с нея като с човек. И само за една седмица тя разцъфна, оживи се и излезе, че

под кротката покорност се е стаявал жизнерадостен характер и жив ум. Една вечер Жеан чу (стените на мансардата бяха тънки) Бари да ѝ казва:

– Ти ставаш истинска парижанка.

А тя отвърна:

– Ако знаеш само колко съм щастлива, че не трябва все да съм нащрек, да се боя от всичко и от всекиго... че не съм вече самотна...

Леноар седна на кревата и дълбоко се замисли. Посред ноц стана, приготви безшумно сяра и сребро, начерта пентаграма и разтвори скъпоценната книга. И съвсем тихичко, боязливо зачете заклинанието.

В пентаграмата се появи малко бяло кученце. То се сви, подвило опашка, после плахо запристъпва към Леноар, подуши му ръката, загледа го с влажните си ясни очички и тихичко, умолително заскимтя. Малко кученце, загубило господаря си... Леноар го погали. Кученцето лизна ръката му и радостно заподскача. На белия кожен нашийник имаше сребърна пластинка с надпис: „Хубавелка. Принадлежи на Дюпон, улица Сена, 36, Париж, VI район.“

Хубавелка изяде коричка хляб и заспа, свита на кълбо под стола на Леноар. Тогава алхимикът пак разтвори книгата и зачете все

така тихо, но този път без смущение и страх, той вече знаеше какво ще се случи.

На сутринта Бари излезе от килера-спалня и замръзна на прага. Леноар седеше на леглото си, галеше бяло кученце и разговаряше оживено с особата, която седеше на края на леглото – висока жена с огненочервена коса, в сребърна дреха. Кученцето залая. Леноар каза:

– Добро утро!

Червенокосата жена чаровно се усмихна.

– Дявол да го вземе – промърмори Бари (на английски). После каза: – Добро утро. Вие откъде се взехте?

Жената приличаше на кинозвездата Рита Хейуорт, само че облагородена... По-скоро съчетание между Рита Хейуорт и Мона Лиза.

– Аз съм от Алтаир, приблизително от седмото хилядолетие след вашето време – отвърна тя и се усмихна още поочарователно. Говореше френски по-лошо от някой американски колежанин-футболист. – Аз съм археолог, ръководя разкопките в развалините на Третия Париж. Извинете ме за ужасното ми произношение, вашия език научихме, нали разбирате, само от надписите.

– От Алтаир? От звездата? Но видът ви е съвсем земен... така поне ми се струва...

– Преди около четири хиляди години на нашата планета пристигнали хора от Земята... тоест три хиляди години след вашето време. – Тя се засмя още поочарователно и погледна към Леноар. – Жеан ми обясни всичко, но още не мога да свикна.

– Тия опити са опасни, Жеан! – с упрек рече Бари. – Досега, знаеш ли, имахме рядък късмет.

– Не – възрази французинът, – това не е само късмет.

– Но в края на краищата с черната магия не бива да си играем... Извинете... нямам честта да зная името ви, госпожице...

– Къослк – назова името си тя.

– Вижте какво, госпожице Къослк – без дори да се запъне, продължи Бари, – науката във вашето време трябва да е отишла много напред... кажете какво ви е мнението за магиите? Има ли изобщо магии? Може ли да се нарушават наистина природните закони – защото излиза, че ние ги нарушаваме, нали?

– Никога не съм виждала истинска магия и не съм чувала за потвърден от науката случай.

– Тогава какво излиза?! – завика Бари. – Защо това идиотско старо заклинание действа за Жеан и за всички нас – единствено то и единствено тук, и с никого

друго досега подобно нещо не се е случвало през петте... не осемте, не петнадесетте хиляди години, откакто съществува историята? Защо е така? Защо? И отде се взе това дяволско кученце?

– Кученцето се е загубило – каза Леноар, мургавото му лице беше много сериозно. – Загубило се е на остров Сен-Луи, недалеч от тази къща.

– А аз разглеждах намерените глинени съдове в развалините на една къща на Втория остров, в четвърти участък на разкопките, сектор „Д“. Такъв чудесен пролетен ден, а на мен ми беше неприятен. Просто отвратителен. И денят, и работата ми, и хората наоколо. – Кьослк спря отново задълго спокойния си поглед на дребничкия суров алхимик. – Опитах се да го обясня на Жеан тази нощ. Разбирате ли, ние усъвършенствувахме човечеството. Сега всички сме много стройни, здрави, красиви. Не знаем какво е пломба. А на всички черепи при разкопките от Ранна Америка зъбите са с пломби... Между нас има хора с тъмна, бяла и златиста кожа. Но всички са красиви, здрави, уравновесени, решителни, преуспяващи. Каква професия ще имаме и степента на успеха ни се определят предварително още в държавните детски градини. Но понякога се случва някой ген да

е дефектен. Както е при мен, например. Решиха, че трябва да стана археолог, защото учителите ми виждаха, че аз всъщност не обичам живите хора. Хората ми навяваха скука. Външно са все еднакви, като мен, а вътрешно ми бяха чужди. И когато всичко около теб е толкова еднакво, ти вече не се чувствуваш у дома си... И изведнъж попаднах тук, вярно, не е достатъчно чисто и достатъчно топло. Но видях катедрала, а не развалини. Срещнах човек – вярно, по-нисък от мен, с развалени зъби, но с пламенна душа и нрав. Най-послед съм у дома, тук мога да бъда такава, каквато съм всъщност, не се чувствувам вече самотна!

– Не е самотна – тихо каза Леноар на Пениуизър. – Самотата! Не си ли помислил, че именно самотата може да е магията... че самотата може да е по-силна от всякаква магия... всъщност, това не противоречи на законите на Природата, нали?

На вратата се появи Бота. Лицето ѝ, в рамката на непослушните черни коси, бе поруменяло. Тя свенливо се усмихна и учтиво поздрави гостенката на латински.

– Кьослк не разбира латински – с истинско наслаждение рече Леноар. – Бота ще трябва да научи френски. Нали френският език е езикът на любовта? Хайде сега да излезем и да купим хляб, аз нещо поогладнях.

Той се загърна в своята проядена от молци черна пелерина.

А после всички се отправиха да купят нещо за закуска. Отпред вървяха алхимикът с междузвездния археолог; подире им крачеха галската робиня и професорът от колежа в щата Индиана, хванали се за ръце

те разговаряха на латински. По тесните улички имаше много хора, слънцето ярко светеше. Високо в небето се извисяваха квадратните кули на катедралата Парижката „Света Богородица“. Леки вълни пробягваха по реката. Беше април и в Париж, край бреговете на Сена, кестените цъфтяха.

[«](#)

Открити

Научно-фантастичен разказ

Айзък Азимов

Компютър Две, както и другите три, които се гонеха по петите в околоземна орбита, беше много по-голям, отколкото беше необходимо.

Можеше да е десет пъти по-малък по диаметър и все пак да има достатъчен обем, за да съхранява събраните и събирани данни за контрола на полетите в пространството.

Допълнителното пространство обаче беше необходимо, за да можем ние с Джо да влезем, ако се наложи. И се наложи.

Компютър Две можеше прекрасно да се грижи за себе си. Искам да кажа – в нормални обстоятелства. Той беше прекалено педантичен – всичко в него се обработваше по три успоредни начина и трите програми трябваше да пасват идеално – и трите отговора трябваше да съвпадат. Ако не съвпадаха, отговорът се забавяше за наносекунди, докато Компютър Две направи проверка, открие повредената част и я замени.

Нямаше сигурен начин, по който обикновените хора да разберат колко пъти се беше хващал в грешки. Може би никога.

Може би два пъти на ден. Само Централният Компютър можеше да измери дневното закъснение, предизвикано от грешки и само Централният Компютър знаеше колко от резервните компоненти са били използвани за заменяне. А Централният Компютър никога не говореше за тези неща. Единственият добър образ, който трябва да се предложи на публиката, е съвършеният.

И той беше съвършен. До този момент нямаше нито едно повикване за нас с Джо.

Ние сме аварийната команда. Качваме се горе, когато се случи нещо наистина сериозно, когато Компютър Две, или някой друг не може сам да се поправи. За петте години, откак сме на работа, това не се е случвало. В началото се е случвало от време на време, но това е било преди ние да дойдем.

Поддържаме си формата, обаче! Да не ме разберете погрешно! Още няма направен компютър, на който ние с Джо да не можем да поставим диагнозата. Покажете ни грешката и ще ви покажем повредата. Или

поне Джо, де. Не съм от онези, които сами се хвалят. Работата ми говори вместо мен.

Така или иначе, този път никой от нас не може да постави диагнозата.

Всичко започна с това, че в Компютър Две спадна вътрешното налягане. Това не е за пръв път и в никакъв случай не е фатално. В края на краищата, Компютър Две може да работи и във вакуум. Вътрешната атмосфера се прави от едно време, когато се е очаквало, че там ще има непрекъснат поток от техници за поправки. Оставили са я по традиция. Кой ви е казал, че учените не са обвързани с традицията? В свободното си от наука време и те са хора.

От скоростта на загуба на налягането беше изведено заключението, че Компютър Две е бил ударен от метеорит, голям колкото парче чакъл. Точният му радиус, маса и енергия бяха докладвани от самия Компютър Две, който използва като данни скоростта на загуба на налягане и някои други аномалии.

Второто нещо, което се случи, беше, че отворът не беше запушен и атмосферата не се регенерира. След това се появиха грешки и нас ни повикаха.

Нищо не разбирахме, болката премина като сянка през грозноватото лице на Джо и той каза:

– Трябва да има доста повреди.

Някой от Централния Компютър каза:

– Вероятно парчето чакъл е рикоширало.

Джо му отговори;

– С тази енергия при влизането – би трябвало да мине право през отсрещната стена. Никакви рикошети. И освен това, дори и да е имало рикошети, те трябва да са били много невероятни.

– Е, какво ще правим тогава?

Джо изглеждаше притеснен. Струва ми се, че тогава той разбра какво ни очаква. Сам беше изкарал нещата толкова странни, че да изискват нашата намеса. Някога ми беше казал, че главната причина да дойде на тази работа е, че няма да му се налага да се качва горе в космоса и ми го беше казал „2 на степен ен“ пъти, където „ЕН“ е доста голямо число.

Взех думата вместо него и казах:

– Ще трябва да се качим горе.

Единственият изход за Джо би бил да каже, че не е уверен, че ще се справим с работата и аз виждах как бавно гордостта му надделява над страха. Не с много, нали разбирате – с един нос, да кажем.

За тези от вас, които не са били на космически кораб през последните петнайсетина години, а предполагам, че Джо не е единственият, позволете ми да подчертая, че единственото неприятно нещо

е първоначалното ускорение. От него, разбира се, не можете да избягате.

После всичко е леко, ако не броите отегчението. Просто сте зрител. Цялата работа е автоматизирана и компютъризирана. Старите романтични дни на космическите пилоти отдавна свършиха. Допускам, че ще се върнат за малко, когато звездните ни селища се пренесат и към астероидния пояс, както непрекъснато заплашват, но и това ще бъде само докато се поставят допълнителни компютри в орбита, за да осигурят необходимия допълнителен капацитет. По време на ускорението на Джо дъхът му секна, или поне така изглеждаше. (Да си призная и аз не бях много добре. Това беше едва третият ми полет. Била съм на ваканция с мъжа си в селищата Ро, но не може да се каже, че съм „гърмян заек“.) След това се успокои за малко, но само за малко. После съвсем падна духом.

– Надявам се, че това чудо знае накъде е тръгнало – каза той кисело.

Аз протегнах напред ръце с дланите нагоре и усетих останалата част от тялото си да се люшва назад в нулевото гравитационно поле.

– Ти – казах му – си специалист по компютри. Ти ли не знаеш, че знае?

– Разбира се, но Компютър Две не работи.

– Ние не сме включени към него – казах аз. – Има още три. И дори само един да работи нормално, той може да се справи с всички полети в пространството в средно натоварен ден.

– Може и четирите да изключат. Ако се е случило нещо с Компютър Две, защо да не се случи и с другите?

– Тогава ще управляваме ръчно.

– Да, и ти ли ще управляваш? Ти сигурно знаеш как, защото аз, струва ми се – не.

– Ще ми кажат как.

– О, боже! – простена той.

Всъщност, няхаме проблеми. Стигнахме до Компютър Две съвсем гладко и за по-малко от два дни след изпитането паркирахме в орбита на около десет метра зад него.

Това, което не беше гладко, беше, че след като бяхме вече двадесет часа навън, получихме вести от Земята, че Компютър Три е започнал да губи налягане. Това, което беше повредило Компютър Две, щеше да погуби и останалите, и когато и четирите излязат извън строя, полетите в пространството щяха да замрат. Можеше да се преустроят на ръчно управление, но това щеше да отнеме най-малко месеци, може би години и щеше да означава сериозни икономически промени на Земята. И още по-

лошо – няколко хиляди души в космоса сигурно щяха да умрат.

Мисълта беше непоносима и нито Джо, нито аз говорехме за това, но това съвсем не значи, че настроението на Джо се подобри. А, за да бъдем честни, и аз не бях особено щастлива. Земята висеше на повече от 200000 км под нас, но Джо това не го интересуваше. Той се беше съсредоточил върху въжето си и проверяваше пълнителя на реактивното си оръжие. Искаше да е сигурен, че ще стигне до Компютъра и обратно. Ако не сте опитвали, ще се изненадате колко е трудно човек да си стъпи на краката в космоса, когато му се налага. Не бих казала, че е лесна работа и половината ни гориво отиде, но най-после стигнахме Компютър Две. Когато се блъснахме в него, почти не се чу удар. (Чува се, разбира се, дори и във вакуум, защото трептенето минава през металоидната материя на скафандъра – но не се чува удар, а само шумолене.) Допирът и добавянето на нашия импулс естествено промениха леко орбитата на Компютър Две, но това се компенсира с незначителни разходи на гориво и нямаше за какво да се тревожим. Компютър Две си се погрижи за тази работа, тъй като – доколкото можехме да определим, на него му нямаше нищо, поне що се отнася до външната част.

Естествено, първо го прегледахме отвън. Вероятността малкото парче да е профучало и да е оставило очевидна дупка беше твърде голяма. По всяка вероятност – две дупки – една от влизането и една от излизането.

Вероятността да се случи такова нещо е едно на два милиона всеки ден и 50%, че ще се случи поне веднъж на 6000 години. Не е много голяма вероятност, но все пак е възможно, нали ме разбирате. Има вероятност не по-голяма от едно на един милиард, че в кой да е ден може да бъде ударен от достатъчно голям метеорит, който да може да го разруши.

Не споменавах това, защото Джо можеше да се сети, че самите ние сме изложени на тези рискове. Всъщност, какъв да е удар би причинил на меките ни и нежни тела много по-големи увреждания, отколкото на стоическата и понасяща много машинария на Компютъра, а не ми се искаше Джо да се изнервя още повече.

Цялата работа е, че не беше метеорит.

– Какво е това? – изведнъж каза Джо.

Беше някакъв малък цилиндър, прилепен за външната стена на Компютър Две – първата нередност, която открихме на външната страна. Беше около половин сантиметър в диаметър и може би шест сантиметра дълъг. Горедолу колкото една

цигара, ако между вас има някои, обхванати от античната мания да пушат.

Извадихме си прожекторчетата.

– Това не е от външните компоненти – казах аз.

– Разбира се, че не е! – промълви Джо.

От единия до другия край на цилиндъра имаше бледа спирална нишка. И нищо друго. Иначе, той беше очевидно метален, но от някаква странна зърнеста материя.

Джо каза:

– Не е здраво прилепено.

Той леко го докосна с дебелия си пръст в ръкавица и то поддаде. Повдигна се там, където беше прилепено за Компютър Две и светлинните ни осветиха видим отвор.

– Ето причината за спадането на налягането до нула – казах аз.

Джо изръмжа. Той натисна здраво и цилиндърът изпука и се понесе. Успяхме след известни усилия да го пипнем. Отдолу на обвивката на Компютър Две остана идеално кръгла дупка – около един сантиметър.

Джо каза:

– Това нещо, каквото и да е, не е нищо повече от едно фолио.

То лесно се огъваше в пръстите му, тънко, но еластично. С малко повече натиск се

сгъваше. Той го прибра в джоба си, затвори го и каза:

– Прегледай останалата част отвън и виж дали има други такива неща. Аз ще вляза.

Свърших бързо. После и аз влязох.

– Чисто е – казах. – Това е било единственото. Единствената дупка.

– И тя ни стига – мрачно каза Джо. Той погледна гладкия алуминий на стената и в светлината на прожекторите идеалното черно кръгче красиво се открои.

Не беше трудно да се запуши дупчицата. Малко по-трудно беше възстановяването на вътрешната атмосфера. Резервите на Компютър Две от газове бяха спаднали и беше необходим ръчен контрол. Слънчевият генератор едва работеше, но успяхме да включим осветлението.

Най-после махнахме ръкавиците и шлемовете, но Джо внимателно прибра ръкавиците в шлема и ги сложи предвидливо в един от джобовете на костюма си.

– Да са ми под ръка, ако налягането пак спадне – каза кисело той.

Последвах примера му.

На стената до дупката имаше следа. Бях я забелязала в светлината на прожекторчето, когато запушвах дупката. Когато включихме осветлението, тя стана очевидна.

– Виждаш ли това, Джо? – попитах аз.

– Виждам.

Беше малка, тясна вдлъбнатинка в стената, не особено забележима, но ако прокараш пръст отгоре ѝ, не оставаше никакво съмнение. Забелязваше се от около един метър. Като че ли някой беше остъргал много плитка проба от метала, така че там сега повърхността беше забележимо по-грапава.

– Най-добре ще е да се обадим долу в Централния Компютър.

– Ако искаш да кажеш „на Земята“, така кажи – каза Джо. – Не мога да понасям тоя фалшив космически жаргон. Затова се хванах на земна работа, искам да кажа на работа на Земята – или поне така се предполагаше.

– Най-добре да се обадим на Земята – търпеливо казах аз.

– За какво?

– Да им кажем, че сме открили повредата.

– О! И какво сме открили?

– Дупката. Не си ли я спомняш?

– Колкото и да е странно, спомням си я. А от какво е тя? Не е от метеорит. Никога не съм виждал метеорити, дето да оставят идеално кръгли дупки, без да изкривяват или стопяват. Не съм виждал и такива, дето оставят цилиндърчета. – Той извади цилиндъра от джоба си, изглади замислено

гънката на тъничкия метал. – Е, и какво е предизвикало дупката?

Не се поколебах. Казах:

– Не знам.

– Ако докладваме в Централния Компютър, те ще ни попитат същото и ние ще отговорим, че не знаем, и какво ще спечелим? Освен разпавии?

– Ако ние не ги потърсим, те ще ни потърсят.

– Разбира се. Но ние няма да отговорим, нали?

– Ще помислят, че нещо ни се е случило, Джо, и ще изпратят спасителна команда.

– О-о, познаваш ги! Два дни ще мислят, преди да решат какво да правят. Дотогава ние вече ще имаме какво да кажем и ще им се обадим.

Вътрешната структура на Компютър Две не беше предназначена за хора. Това, което беше предвидено, беше рядкото и временно присъствие на аварийна команда. А това означаваше, че е необходимо място за маневри и че трябва да имат инструменти и припаси.

Кресла, обаче, нямаше. Поради това нямаше и гравитационно поле, или каквато и да е негова имитация.

Ние и двамата плувахме сред пространството, бавно се носехме насам или натам. От време на време някой докосваше

стената и леко се отблъскваше. Или пък някоя част на единия попадеше върху част от другия.

– Не си пъхай крака в устата ми! – каза Джо и го отблъсна ядосано. Това беше грешка, защото и двамата започнахме да се въртим. Разбира се, на нас не ни изглеждаше така. На нас ни се струваше, че самият Компютър Две се върти, което беше крайно неприятно и ни трябваше време, за да се върнем отново към относителна неподвижност.

Докато си възвърнем стабилността, аз вече се чувствавах неприятно замаяна. Можете да го наречете повдигане, или гадене, или космическа болест, но както и да го наричате, то си е напън за повръщане и е по-неприятно в космоса, защото повърнатото няма как да падне. Лети си наоколо на облак и не ти се иска да летите редом. Затова се сдържах, Джо също.

– Джо, ясно е, че самият компютър е повреден. Хайде да му видим вътрешностите! – Каквото и да е, само да престана да мисля за моите вътрешности и да ги оставя да се успокоят. Освен това, губехме време. Все си мислех за Компютър Три, а може би вече и Компютър Едно и Четири, а също и за хилядите хора, чийто живот сега зависеше от нас.

Джо също изглеждаше зеленикав, но каза:

– Първо трябва да помисля. Нещо е влязло вътре. Не е метеорит, защото каквото и да е било, то е изгризало идеална дупка в корпуса. Не е отрязано, защото не намерих никъде метално кръгче. А ти?

– Не. Но не ми е дошло наум да търся.

– Аз търсих, но такова нещо тук няма.

– Може да е паднало отвън.

– Въпреки цилиндъра, който е покривал дупката, докато го махна? Много вероятно, а? Да си видяла нещо да излита?

– Не.

– Може, разбира се, все пак да го открием вътре, но се съмнявам – каза Джо. – То се е разтворило някак и нещото е влязло вътре.

– Какво нещо? Чие е?

Усмивката на Джо беше забележително кисела:

– Защо си правиш труда да задаваш въпроси, които нямат отговори?

Той изучаваше вътрешността внимателно, взирайки се във всеки квадратен сантиметър.

– Мога да предположа, че това не е направено от човек.

– Не ставай глупав!

– Искаш ли да се обоснова? Цилиндърът се е закачил, след което нещо вътре е изляло едно кръгче метал и е влязло в Компютър Две. Пропълзяло е по вътрешната стена и е

изяло тънък слой метал по някакви причини. Това прилича ли ти на нещо, сътворено от човек?

– На нищо, което да ми е известно. Но и ти не знаеш всичко.

Джо пренебрегна забележката.

– И тъй, въпросът е – как то (каквото и да е) е влязло в компютъра, който е, в края на краищата, добре затворен. Направило го е бързо, тъй като е извадило от строя способността на компютъра да затвори сам дупката.

– Това ли търсиш? – казах аз и посочих.

Той се опита да се спре твърде бързо и се преобърна назад, викайки:

– Това е!

Размахваше ръце и крака във възбудата си, което, разбира се, не го докара до никъде. Аз го сграбчих и за известно време и двамата се бутаме насам-натам в некоординирани посоки, което също не ни доведе до никъде. Джо ме нарече с разни обидни имена, аз му го върнах (а в това имам известно предимство). Аз разбирам идеално английски, всъщност по-добре и от него, а неговите познания по руски са... е, „откъслечни“ да кажем. А пък обидите на език, който не разбираш, винаги звучат много драматично.

– Ето го – каза той, когато най-сетне успяхме да се оправим.

Джо отдели малко цилиндърче оттам, където външната обвивка на компютъра се срещаше със стената и отдолу се откри малка дупка. Цилиндърчето беше точно като онова от външния корпус, но изглеждаше още по-крехко. Всъщност, то като че ли се разпадна, щом Джо го докосна.

– Най-добре да влезем в самия компютър – каза Джо.

Компютърът беше станал на сол.

Не очевидно. Не мога да кажа, че изглеждаше като проядено от термити дърво. Ако се огледаше компютърът небрежно, човек можеше да се закълне, че е непокътнат. Обаче, ако се погледнеше отблизо, някои елементи просто липсваха. Колкото по-отблизо го гледахме, толкова по-ясно ставаше, че е свършен. И още по-лошо – резервите, които Компютър Две използваше за самопоправка, бяха почти напълно унищожени. Продължавахме да гледаме и да откриваме нови неща, които бяха изчезнали.

Джо взе цилиндъра от джоба си и го обърна наопаки. Каза:

– Подозирам, че си търси точно такъв силиций. Не съм, разбира се, абсолютно сигурен, но предполагам, че стените му са

предимно от алуминий, а основата – предимно от силиций.

– Да не искаш да кажеш, че това е слънчева батерия? – казах аз.

– Част от него – да. Така получава енергия в пространството, енергия, с която да стигне до Компютър Две, енергия да прояде дупка в него, енергия да... да... не знам как да се изразя: енергия, за да остане живо.

– ЖИВО?

– Защо не? Ето, Компютър Две може сам да се поправя. Той може да маха повредените части и да ги заменя със здрави. Необходими са му, обаче, запаси от резервни части, с които да работи. Ако са му предоставени достатъчно части от всеки вид, той може да построи компютър точно като себе си, стига подходящо да е програмиран. Необходими са му, обаче, запасите и затова не го смятаме за жив. Предметът, който е влязъл в Компютър Две, изглежда сам си събира запасите. Това подозрително прилича на живот.

– Искаш да кажеш – казах аз, – че имаме работа с микрокомпютър, достатъчно съвършен, че да бъде смятан за жив?

– Честно казано, не знам какво искам да кажа.

– И кой на Земята би могъл да направи такова нещо?

– Кой на Земята ли?

Следващото откритие направих аз. То приличаше на къса писалка, носеща се във въздуха. Видях я само с крайчеца на окото си и ми се стори, че е писалка. Най-различни неща могат да изскочат от джобовете и да се понесат във въздуха при нулева гравитация. Няма никакъв начин да ги задържиш на едно място, освен ако ги затвориш добре някъде. Можете да очаквате писалки, монети и какво ли не още, което е намерило отвор, да лети накъдето го понесат въздушните течения и инерцията.

Така че умът ми регистрира „писалка“ и аз разсеяно се протегнах да я взема, но, естествено, пръстите ми не успяха да я хванат. Самото посягане към нещо предизвиква въздушни течения, които го отблъскват. Човек трябва да се протегне и да го дебне с едната ръка отзад, а с другата да го хване. Взимането на всеки малък предмет в такива условия изисква действия с две ръце.

Обърнах се да видя предмета и тогава разбрах, че моята писалка си стои кротко в джоба ми. Опилах с ръце – там си беше.

– Джо, да си си загубил писалката? – извиках и.

– Не.

– А нещо друго? Ключ? Цигара?

– Не пуша, знаеш.

Глулав отговор.

– Както и да е? – казах аз вбесена. – Привиждат ми се разни работи.

– Никой не е казал, че си психически здрава.

– Погледни, Джо! Там. Там.

Той се хвърли към него. Трябваше да го предупредя, че така няма да стане.

Обаче нашето ровене из компютъра до този момент изглежда беше раздвижило нещата. Виждахме ги накъдето се обърнем. Те плуваха по въздушните течения.

Накрая успях да хвана едно. Или по-точно – то се спря на лакътя на костюма на Джо. Сграбчих го и извиках; Джо подскочи от ужас и едва не го изрита от ръката ми.

– Погледни! – казах.

На костюма на Джо, откъдето го бях взела, имаше блестящо кръгче. Беше започнало да го прояжда.

– Я го дай! – каза Джо. Той го взе предпазливо и го подпря на стената, за да го задържи здраво. След това го обели, внимателно повдигайки тънкия като хартия метал.

Вътре имаше нещо, което приличаше на цигарена пепел. Но на светлината изглеждаше като нежно тъкан метал.

Освен това беше влажно. То бавно се изви, единият му край като че ли сляпо търсеше. Крайчето стигна стената и се прилепи. Джо го избута с пръст. Изглежда му трябваше съвсем лек натиск. Джо си разтърка палеца и показалеца и каза:

– Мазно е.

Металният червей – не знам как другояче да го нарека – вече изглеждаше отпуснат и не се движеше повече, след като Джо го беше докоснал.

Започнах да се въртя и извивам, опитвах се да се огледам.

– Джо – казах аз, – за бога, да нямам и аз нещо по мене?

– Не виждам – каза той.

– Ама разгледай добре! Трябва да се наблюдаваме. Ако ни повредят костюмите, няма да можем да се върнем на кораба.

Джо каза:

– Е, добре, завърти се.

Усещането беше гадно – обкръжен си от нещо, което е готово да ти изяде костюма. Когато се появеше някое, гледахме хем да го хванем, хем се пазехме от него, което беше почти невъзможно. Едно доста дълго се приближи до крака ми и аз се опитах да го ритна, което беше глупаво – ако бях успяла, щеше да се залепи. Тъй като не успях,

въздушното течение го отнесе до стената, където си остана.

Джо се протегна припряно да го хване – прекалено припряно. Тялото му се преобърна и единият му ботуш леко ритна стената близо до цилиндърчето. Когато най-сетне успя да се оправи, то все още си стоеше там.

– Не го ударих, нали?

– Не – отговорих. – Удари на десетина сантиметра от него. Няма да избяга.

Бях го обкръжила с две ръце. Беше два пъти по-дълго от предишните. Всъщност, това бяха два залепени по дължина цилиндъра, пристегнати там където се съединяваха.

– Акт на възпроизвеждане – каза Джо, като обели метала.

Този път вътре имаше един пласт прах. Два пласта. По един от двете страни на пристегнатото място.

– Лесно се убиват – каза Джо. Той видимо се успокои. – Мисля, че сме спасени.

– Наистина изглеждат живи – неохотно казах аз.

– Мисля, че са нещо повече. Те са вируси, или нещо подобно.

– Какви ги приказваш?

Джо каза:

– Известно е, че аз съм технолог по компютрите, а не вирусолог, но – доколкото знам нещо за вирусите на Земята, или „Долу“, както би се изразила ти, те се състоят от молекула нуклеинова киселина в белтъчна обвивка. Когато вирусът нападне клетката, той успява да пробие дупка в стената, или мембраната ѝ, като използва подходящ ензим, и нуклеиновата киселина прониква вътре, а белтъчната обвивка остава отвън. Всъщност, той успява да изгради свои копия и произвежда нова белтъчна обвивка за всяко копие. След като вземе от клетката всичко възможно, клетката изчезва и на мястото на нападналия я вирус се появяват няколко дъщерни вируса. Да ти напомня нещо?

– Да. Много познато. Точно това става тук. Но откъде се е появило, Джо?

– Очевидно не от Земята, нито пък от земно селище. Предполагам, че от някъде другаде. Може би се носят из пространството, докато намерят подходящо място, където да се размножат. Търсят порядъчно големи обекти, направени наготово от метал. Не допускам да могат да топят руди.

– Но големите метални обекти с компоненти от чист силиций и разни други

сочни материи са продукт единствено на интелигентен живот – казах аз.

– Точно така – каза Джо. – Което означава, че имаме най-сериозни доказателства, че интелигентен живот се среща в пространството, защото обекти като този, на който сме, трябва да се срещат доста често. Иначе тези вируси няма как да съществуват. А това значи също, че интелигентният живот е и стар, може би на десет милиарда години – достатъчно за някаква метална еволюция, образуваща живот по формула метал-силиций-масти, както ние образуваме живот по формулата нуклеини-белтъци-вода. Достатъчно време, за да възникне паразитен живот по продуктите на човека в космоса.

Казах:

– Звучи така, като че ли винаги щом някаква интелигентна форма на живот създаде пространствена цивилизация, не след дълго тя става обект на нахлуването на паразитите.

– Точно така. И това трябва да се държи под контрол. За щастие, тия тук се убиват лесно, особено сега, докато се формират. По-късно, когато са готови да се измъкнат от Компютър Две, предполагам, че ще пораснат, обвивките им ще се втвърдят, вътрешностите им ще се стабилизират и ще се приготвят, както спорите, да се носят още милион

години, преди да си намерят нов дом. Тогава може би няма да бъде лесно да бъдат убити.

– Как ще ги убиеш?

– Аз вече ги убих. След като разчупих първото, само докоснах другото, което беше тръгнало инстинктивно да търси метал, за да започне да си прави обвивка – и това докосване го свърши. Следващото дори не докоснах, само ритнах стената до него и звуковите трептения разтърсиха вътрешността му на прах. Така че сега нищо не могат да ни направят – нито за нас, нито на компютъра. Само трябва да ги разтърсване здраво.

Нямаше нужда да обяснява – и това ми стигаше. Той бавно си сложи ръкавиците и удари стената с едната. Тя го отхвърли и той ритна стената, където я доближи.

– Хайде, почвай и ти! – извика ми той.

Опитах се и известно време карахме така. Не можете да си представите колко е трудно да удариш стена при нулева гравитация – поне нарочно, и да я удариш достатъчно, че да я разтърсиш. Успяхахме толкова често, колкото и не успяхахме, или понякога успяхахме да ударим лекичко, колкото да започнем да се въртим, но не и да издадем някакъв звук. Много скоро се задъхахме от усилието.

Но вече бяхме посвикнали. Продължихме и в края на краищата събрахме още вируси. Отвътре всички имаха вече само прах. Очевидно бяха пригодени за празни, автоматизирани обекти, които като съвременни компютри, не вибрираха. Предполагам, че поради това са изградили изключително неустойчиви метални структури – достатъчно нестабилни, че да изградят свойствата на проста форма на живот.

– Мислиш ли, че сме свършили с всички? – попитах аз.

– Откъде да знам? Едно да е останало, ще погълне умрелите заради металните запаси и ще почне всичко отначало. Хайде да разтърсим още малко.

Продължихме, докато се уморихме толкова, че вече ни беше все едно дали е останало още някое живо, или не.

– Естествено – казах, – Планетарната Асоциация за Научни Изследвания няма да се зарадва особено много, че сме убили всички.

Предложението на Джо какво да прави ПАНИ беше силно, но непрактично. Той каза:

– Виж какво, нашата работа е да спасим Компютър Две, няколко хиляди живота и както се оказа – и собствения си. Сега да решават дали да си поправят компютъра или

да го строят наново. Това си е тяхна работа. ПАНИ може да използва и умрелите екземпляри, а това не е малко. Ако поискат живи, предполагам, че ще намерят някои да се носят из тези райони.

Аз казах:

– Добре. Предлагам да съобщим на Централния Компютър, че ще позакърпим Компютър Две, колкото да може да работи и ще останем, докато пристигне екип за по-сериозни поправки, или каквото е необходимо, за да се предотврати ново нахлуване на паразитите. Междувременно, няма да е лошо да се видят другите компютри и да се направи система, която да предизвиква вибрации, щом се появи спадане на вътрешното налягане.

– Много просто! – каза Джо ехидно.

– Имахме късмет, че ги открихме тъкмо сега.

– Чакай малко – каза Джо и в погледа му се четеше сериозна тревога. – Не ние ги открихме. Те ни откриха! Ако се е развил метален живот, мислиш ли, че е вероятно това да е единствената му форма? Ами ако такива форми на живот комуникират някак през огромните пространства и сега други се приближават към нас да си похапнат?

Или пък други видове – всички в търсене на нов, сочен фураж от една още

недокосната космическа цивилизация. Други видове! Някои достатъчно издръжливи на вибрации. Някои, които са подготвени да нападат селищата в орбита. Някои, които са достатъчно големи, за да реагират гъвкаво

на опасностите. Някои, о боже, които може да са способни да нападнат Земята заради метала в градовете?

– Това, което ще докладвам, което трябва да докладвам е, че сме открити!

Другата страна на небето

Научно-фантастичен разказ

Артър Кларк

1. Специална доставка

Спомням си възбудата през 1957 година, когато СССР изведе в околоземна орбита първите изкуствени спътници и успя да изкачи над атмосферата няколко килограма научна апаратура. Тогава бях хлапак, но и аз излизах вечер навън и, заедно с всички останали, правех опити да откроя в мъждукащото небе малките светещи сфери над главата си. Странно е, като си помисля, че някои от тях са все още там. Но сега те са под мен и ако искам да ги видя, трябва да погледна надолу, към Земята...

Наистина много неща се случиха през последните четиридесет години. И все си мисля, че вие там на Земята гледате на космическите станции като на нещо естествено и забравяте умението, науката и храбростта, които ги създадоха. Давате ли си сметка, че за да има далекосъобщителна телефонна връзка, за да стигат до вас далечни телевизионни програми, са нужни спътници? Вие се осланяте на заключенията на метеоролозите тук горе, без да забелязвате факта, че предсказването на

времето не е вече повод за шеги, както е било за нашите дядовци, и че сега достоверността на прогнозите е не по-ниска от деветдесет и девет процента.

Суров беше животът през седемдесетте години, когато се качих на работа в нашите орбитални станции. Те слагаха началото на милиони бъдещи телевизионни и радиопръстени, с които един ден щеше да бъде опасана цялата Земя. Тогава щяха да се появят и космически преподаватели, обхващащи с програмите си и двете полукълба.

Докато първите съветски изкуствени спътници обикаляха близо до Земята, трите бъдещи станции, образуващи гигантския триъгълник на Релейната Верига, щяха да летят на 22 хиляди мили, надвесени точно над екватора. От това и от никое друго разстояние им беше нужно точно един ден, за да обходят орбитата си. По този начин те щяха да стоят вечно „заковани“ над една и съща точка от въртящата се Земя.

Работих и на трите станции, но бойното ми кръщение стана на борда на Втория

ретранслатор. Той виси над Ентебе, Уганда, и обслужва Европа, Африка и по-голямата част от Азия. Днес то е огромно съоръжение с диаметър от стотици ярда, което изпраща едновременно хиляди програми към полукълбото под себе си и събира радиосигналите от половината планета. Но когато го видях за пръв път от пристана на транспортната ракета, която ме достави на орбитата, станцията приличаше на купчина вехтории, разхвърляни из Космоса, в безнадеждна бъркотия плаваха отремонтирани части и детайли и на човек се струваше невъзможно да бъде сложен какъвто и да е ред в този хаос.

За техническия и за помощния персонал бяха отредени жалки, примитивни битови условия. Те се състояха в няколко неизползваеми транспортни ракети, на които беше демонтирано всичко, с изключение на вентилационната инсталация. Кръстихме ги „корубите“, всеки от нас разполагаше с по една стаичка и по две кубически стъпки помещение за лични вещи. Смешно беше, наистина, да живееш в безкрайния Космос, а да нямаш къде да отгледаш едно коте.

По едно време научихме с голяма радост, че към нас лети комплекс от първите специално приготвени жилища. Имаше даже душове, пригодени да работят тук, където

всичко, включително водата, няма тегло. Който не е живял на борда на пренаселен космически кораб, не би могъл да разбере какво означава това за нас. Най-последно щяхме да изхвърлим влажните сунгери и щяхме да се почувствуваме чисти...

Душовете не бяха единственото бъдещо удобство. На път към нас от Земята летяха още надуваеми кресло-шезлонг за най-малко осем човека, микрофилмова библиотека, магнитна билиардна маса, светлинен шах и разни други чудесии, предназначени да разнообразяват живота на отегчени и измъчени космонавти. Самата мисъл за предстоящ комфорт правеше притеснения ни в „корубите“ живот непоносим, макар че ни плащаха по хиляда долара седмично, за да го понасяме.

Нетърпеливо очакваната транспортна ракета, която стартира от Втора Зареждаща Зона, разположена на две хиляди мили от Земята, се нуждаеше от шест часа, за да се изкачи при нас със своя ценен товар. Този ден бях свободен от дежурство, затова се настаних при телескопа, където прекарвах по-голямата част от оскъдното си свободно време.

Човек не може да се умори да наблюдава огромния свят, увиснал в пространството край него. Когато е зад мощния телескоп му

се струва, че е само на няколко мили от земната повърхност. При добра видимост лесно се забелязват в безоблачното небе предмети с размери на малка къща. Никога не съм ходил в Африка, но я опознах отлично в часовете, когато не бях дежурен. Може да не ми вярвате, но често гледах как се движат слонове из саваната, как се носят като живи вълни нагоре-надолу из резерватите огромни стада от зебри и антилопи.

Най-любимата ми гледка обаче беше зората. Пълзящата по върховете на планината в самото сърце на континента зора. Слънчевата линия ще премине бързо през Индийския океан, новият ден ще угаси малките мъждукащи галактики на градовете. Дълго преди слънцето да достигне долините, върховете на Килиманджаро и Хаунт Кения ще засияят, окъпани от зората – ярки звезди сред заобикалящата нощ. Когато слънцето се издигне, денят ще плъпне по техните склонове и долините ще се изпълнят със светлина. Земята ще бъде в своята първа четвърт, но ще продължи да пълнее.

Дванадесет часа по-късно мога да видя обратния процес: двете планини ловят последните лъчи на залязващото слънце. Те ще заблестят за малко в тясната ивица на здрача, после Европа ще потъне в мрак и нощта ще се спусне над Африка.

Този ден обаче красотата на земното кълбо не ме занимаваше. Дори не поглеждах натам. Бях се съсредоточил в жадуваната синьобяла звезда високо над западния ръб на планетния диск. Гледах как автоматичният кораб потъна в сянката на Земята. Това, което остана от него, беше нажеженият до бяло пламък на ракетите му – те го теглеха нагоре по пътя му от 20 хиляди мили.

Тъй често бях наблюдавал изкачващи се до нас кораби, че знаех наизуст всяка тяхна маневра. Затуй когато ракетата продължи да блести ярко, вместо да започне да примигва, веднага разбрах, че се е случило нещо. С тъга и спомен от ярост гледах как нашият жадуван комфорт (и което е още по-лошо – пощата ни!) се движеше все по-бързо и по-бързо по непредвидена траектория. Автопилотът на товарния кораб беше направил засечка. Ако на борда имаше човек, той би овладял лесно контрола и би изключил двигателя. Но сега цялото гориво, предвидено за отиване и връщане, гореше наведнъж за този безсмислен тласък.

Когато горивото в резервоара се изчерпа и далечната звезда започна да трепка и да умира в зрителното поле на телескопа, станцията за контрол потвърди това, което вече знаех. Товарният кораб се движеше с толкова голяма скорост, че земната

гравитация не беше в състояние да го задържи. Сега той се носеше по инерция към космическите бездни отвъд Плутон...

Доста време мина, докато се успокоят духовете. Инцидентът отвори работа само на изчислителната секция, която се зае да пресметне бъдещото поведение на нашия блуждаещ кораб. Както виждате, нищо не се губи в Космоса. Изчислите ли веднъж орбитата, ще знаете къде се намира той по всяко време до края на вечността. Докато наблюдавахме как нашият шезлонг, библиотеката ни и пощата ни чезнат към далечните хоризонти на Слънчевата система, ние знаехме, че един ден всичко това ще се върне при нас в непокътнато състояние. И ако тогава има кораб, който да го пресрещне, когато започва втората си обиколка около Слънцето, няма да му е трудно да го хване. Само че тази работа ще стане възможна рано през пролетта на 15862 година от новото летоброене. Чакай, ако си нямаш друга работа!

2. Пернатият приятел

Доколкото ми е известно, никога не е била издавана заповед, забраняваща отглеждането на животни на борда на космическа станция. Просто никой не е смятал това за нужно. Но дори да съществуваше такава разпоредба, сигурен

съм, че Свен Олсен нямаше да се съобразява с нея.

С такова име всеки би си представил Свен като двуметров северен гигант. Ако наистина беше такъв, шансовете му да си намери работа в Космоса щяха да бъдат съвсем минимални. В действителност той беше жилав дребен човек, каквито бяха по-голямата част от първите космонавти. За него беше играчка да се подготви за 150-пудовата граница, която мнозина от нас стигаха с цената на строга диета.

Свен бе един от най-добрите наши конструктори. Беше се отличил в деликатната и специализирана работа по сглобяването на строителните елементи, плуващи свободно в пространството край нас. Умееше да им придава бавно въртеливо движение така, че когато те идваха в подходящо взаимно положение, ги събираше и съединяваше в предварително планиран панел. Никога не се изморявах да наблюдавам и него, и бригадата му, да гледам как станцията расте под техните ръце като гигантска мозайка. Това беше сръчна и трудна работа, защото скафандърът не е най-удобната дреха за тази цел. Тъй или иначе хората на Свен имаха голям успех в сглобяването на скеле, каквото сме виждали при строежа на високи здания на Земята.

Единственото им преимущество беше, че можеше да се отдръпнат, без да „паднат“ и да разгледат произведението си от разстояние.

Не ме питайте защо Свен пожела да отглежда галениче и защо направи избора си по този начин. Не съм психолог, но трябва да призная, че решението му беше разумно. Практически Кларибел не тежеше, нуждата от храна беше незабележима, пък и не изпитваше неудобство от липсата на гравитация, както е при другите животинчета.

За пръв път усетих, че Кларибел е на борда, когато седях в тясната кабина, наричана шеговито мой кабинет. Бях се заел да проучвам списъка с технически задачи с цел да реша коя от тях да начена. Точно тогава музикално подсвиркване облетя ушите ми. Предположих, че идва от вътрешността на станцията – че ще последва някакво съобщение. Вместо това прозвуча дълга и усукана мелодия, която ме накара да погледна нагоре така рязко, че забравих за наклонената греда над главата ми. Когато пред очите ми започнаха да експлодират звезди, за пръв път видях и Кларибел.

Тя беше малко жълто канарче, увиснало неподвижно във въздуха като колибри. При това без никакво усилие защото крилцата му бяха приборани към тялото. Наблюдавахме се

смаяно около минута. След това, преди да си поема дъх, то направи изящен лупинг, какъвто, сигурен съм, никое земно канарче не би могло да изпълни, и отлетя с няколко бавни леки удари на крилата. Очевидно Кларибел беше усвоила изкуството да оперира в условията на безтегловност и не си даваше труд да върши излишни движения.

Няколко дни Свен не признаваше, че е негова собственост, макар че това вече нямаше никакво значение, тъй като канарчето бързо стана общо притежание. Беше го пренесъл контрабандно при последния рейс от Земята, където бе в отпуск. Твърдеше, че го сторил донякъде от чисто научно любопитство. Искал да види как ще се държи едно птиче, когато няма тегло, но все пак може да използва крилата си.

Кларибел закрепна и напълня. Тя ни създаде малко грижи, когато от Земята пристигна контролна инспекция. В една космическа станция има колкото щете скришни места, но Кларибел ставаше все по-гласовита, та се налагаше бързо да измисляме обяснения за великолепните трели и свирки, долитащи и от най-скришното място. Обяснявахме че уж идват от вентилационната шахта или от складовото помещение. Отървахме се криво-ляво. Та на

кой би му дошло на ум да дири канарче в космическа станция?

Ние водехме дванадесетчасови наблюдения, което не е чак толкова страшно, защото в Космоса се спи малко. Макар че няма „ден“ и „нощ“, все пак е по-удобно, въпреки постоянното слънчево осветление, да се придържаш към земните понятия. Например когато тази „сутрин“ се събудих, тя повече приличаше на 7 часа след обед. Чувствавах досадно главоболие и смътен спомен за прекъсван тревожен сън. Цяла вечност мина, докато развързва ремъците на леглото. Още бях сънен и главата ми тежеше, когато се присъединих към останалите дежурни на смяна в трапезарията. Закуската беше необикновено тиха и едно от местата беше празно.

– Къде е Свен? – попитах не особено загрижено.

– Търси Кларибел – отвърна някой. – Казва, че не може да я открие. Тя винаги го събужда.

Преди да потвърдя, че събужда и мен, на вратата се показва Свен. Веднага разбрахме, че нещо не е в ред. Той отвори бавно ръката си, а там лежеше малка купчина жълта перушина с два подвити нокъта, вдигнати патетично във въздуха.

– Какво се е случило? – попитахме в хор всички.

– Не зная! – каза Свен тъжно. – Просто я намерих така.

– Дай да я прегледам! – рече Джон Дънкан, нашият готвач-лекар-диетолог.

Чакахме мълчаливо, докато той държеше Кларибел до ухото си, за да долови удари на сърцето.

След малко поклати глава:

– Не мога да чуя нищо. Но това още не значи, че е мъртва. Никога досега не съм слушал как бие сърцето на канарче – добави той, извинявайки се.

– Да ѝ дадем малко кислород! – предложи някой, като посочи към резервния цилиндър със зелена лента, закачен зад вратата.

Всички се съгласиха, че идеята е чудесна и Кларибел беше напъхана в една маска, достатъчно голяма да ѝ стане кислородна палатка.

За наша голяма радост тя се съвзе веднага. Цял сияещ Свен махна маската и Кларибел се изправи на крачета. Тя пусна своята серия от трели „Елате в кухнята, момчета!“, сетне неочаквано пак се катурна.

– Нищо не разбирам! – изхлипа Свен. – Какво ѝ става?

През следващите няколко минути нещо ме стегна шапката. Мозъкът ми работеше мудно

тази сутрин, сякаш не бях в състояние да се откъсна от бремето на съня. Чувствувах, че бих могъл да се оправя с малко кислород и докато стигна до маската, истината експлодира в главата ми. Втурнах се към дежурния инженер и му казах припряно:

– Джим! Нещо не е в ред с въздуха! Ето защо припада Кларибел! Сега си спомням, че миньорите използват канарчета, за да ги предпазват от рудничен газ.

– Глупости! – каза Джим. – Сигналната инсталация щеше да заработи, ако е така. Имаме двойно обезопасяване на сигнализацията. Двете вериги работят независимо една от друга.

– Но... втората алармена мрежа още не е монтирана напълно! – рече неговият помощник.

Това стресна Джим. Той излезе, без да каже дума, а ние продължихме да спорим и да вдишваме от кислородната бутилка, сякаш беше лула на мира.

Той се върна след десетина минути със сънлив израз. Беше се случило най-невероятното: през нощта настъпило рядко събитие – затъмнение на станцията от земната сянка. Част от инсталацията за пречистване на въздуха замръзнала, а сигналната уредба отказала. Химическа и електронна техника за половин милион

долара ни бяха подвели. Без Кларибел щяхме да пострадаме зле.

Затуй сега, ако отидете на някоя космическа станция и чуете откъс от птича песен, не се учудвайте. Това означава, че сте допълнително осигурен, без това да струва пукната пара.

3. Поеми дълбоко дъх!

Отдавна съм забелязал, че хората, които не са напускали Земята, имат превратни представи за условията в Космоса. Например всеки „знае“, че човек умира веднага, при това с ужасна смърт, когато се подложи на съществуващия извън атмосферата вакуум. В популярната литература можете да намерите десетки чудесни описания на експлодирани космически пътешественици. Няма да развалям апетита ви, като ви ги припомням. Част от тях са достоверни в основата си, но всяко правило си има изключения – дори това. Знам го, защото съм го изпитал на собствен гръб.

Бяхме в последния етап от строежа на втория спътник за свръзка. Всички главни елементи бяха съединени, жилищните помещения бяха под налягане и на станцията беше придадено слабо въртеливо движение около оста ѝ, възкресяващо позабравеното чувство и тегло. Казвам „бавно“, но на ръба си нашето двестафутово колело се въртеше

със скорост от 30 мили в час. Разбира се, ние не чувствувахме движението. Центробежната сила, причинена от въртенето, ни придаваше половината от теглото, което имахме на Земята, и то бе достатъчно, за да спрат вещите да се разхождат нагоре-надолу и да ни накара да се чувствуваме малко мудни след седмиците, прекарани в безтегловност.

През нощта, когато се случи събитието, четирима от нас спяхме в малкото цилиндрично помещение, известно като Спален вагон №6. Той се намираше на самия ръб на станцията. Ако си представите велосипедно колело с наниз от колбаси вместо гума, ще получим добра представа за нещата. Спален вагон №6 беше един от колбасите и ние спяхме кротко в него.

Събуди ме неочакван трус. Не беше достатъчно силен, за да ме разтревожи, но ме накара да се изправа и да се огледам. И най-малкият инцидент в една космическа станция изисква заострено внимание, затова посегнах към вътрешния телефон, закачен до леглото ми.

– Ало, централа! – извиках. – Какво става? Какво беше това?

Не последва отговор. Линията беше прекъсната.

Сега вече обезпокоен скочих от леглото – и получих нов, още по-голям шок. *Липсваше*

гравитация. Преди да успея да хвана скобата, полетях към тавана. Спрях се с цената на навехната китка.

Беше невъзможно цялата станция да е престанала изведнъж да се върти. Имаше само един отговор: вече не бяхме част от станцията. Подсказа ми го прекъсването на телефонната връзка, а както бързо разбрах – и на електричеството. По някакъв начин нашата секция се беше откачила и плуваше изхвърлена в пространството, подобно на дъждовна капка, попаднала върху въртящо се колело.

Липсваха прозорци и не можехме да разберем какво става вън, но все пак не стояхме в пълна тъмнина, защото запасните батерии се бяха включили. Автоматично се бяха затворили и всички главни отвори за въздуха, щом налягането в помещението падна. За известно време можехме да живеем в собствена атмосфера, макар тя да не се опресняваше. За нещастие едно ясно свистене ни подсказа, че въздухът, с който разполагаме, изтичаше през някакъв отвор на секцията.

Нямаше начин да разберем какво е станало със станцията. Би могло цялата конструкция да е станала на парчета и колегите ни да са загинали или да са в нашето положение – блуждаещи в

пространството с изтичащ въздух. Съществуваше и слабата надежда, че ние единствено сме откъснати, че останалата част от станцията е невредима и че е в състояние да изпрати помощ. Ние се отдалечавахме от нея с не повече от 30 мили в час и всеки от ракетните скутери би могъл да ни настигне за няколко минути.

Мина час. Без часовника никога не бих повярвал, че времето може да тече така бързо. Вече се задъхвахме – показалецът на единствения ни резервен кислород показваше едно деление над нулата.

Ударите върху стената отекнаха като сигнал от друг свят. Ние бурно заудряхме в отговор и в следващия момент приглушен глас ни призова през стената. Някой беше прилегнал отвън тъй, че шлемът от скафандъра му са опираше в метала и виковете му достигаха до нас директно през материала. Не тъй ясно, както по радиото, но все пак достатъчно силно, за да ги чуем.

Докато се съвещавахме, кислородната стрелка дойде до нулата. Имаше реална опасност да загинем, преди да успеят да ни прехвърлят на станцията. Спасителният кораб вече беше на няколко стъпки от нас с отворен шлюз, но как бихме могли да преминем през тези няколко стъпки без скафандри?

Грижливо изработихме плана. Обсъждахме всяко действие с ясното съзнание, че няма да има повторение на операцията. След това всеки от нас пое последна порция кислород. Когато бяхме готови, почуках на стената, за да сигнализирам не чакащите вън: серия от къси, бързи почуквания.

Навън резачката започна да се впива в тънкия корпус. Ние се прилепихме плътно към скобите, колкото може по-далеч от мястото на входа, защото знаехме какво ще стане. Когато то се случи, беше така неочаквано, че умът не може да побере поредицата от събития. Сякаш секцията експлодира. Повлече ме мощен вятър. Последните остатъци от въздуха изскочиха от белите ми дробове през полуотворената уста. И тогава – страшна тишина и звездите, мигащи през зейналата дупка, която водеше към живота. Вярвайте ми, аз не спрях да анализирам чувствата си. Мисля – макар да ме съм сигурен дали не си въобразявах – че очите ми засмъдяха и цялото ми тяло изтръпна. Чувствах пронизващ студ, може би защото бе започнало повърхностно изпарение по кожата ми.

Единственото нещо, в което съм сигурен, беше необикновената тишина. В една космическа станция никога не е напълно

тихо, защото все има шум от агрегатите и въздушните помпи. Сега това беше абсолютна тишина на празното пространство, където няма и следа от въздуха, който да пренася звука.

Изстреляхме се навън през пробитата врата почти изведнъж и попаднахме под пълния душ на Слънцето. Мигновено бях заслепен. Но не се случи нищо опасно, защото хората, които ни очакваха в скафандри, ме сграбчиха, щом се подадох и ме изтикаха в шлюзовете камера.

Когато нахлу въздух, звуците бавно започнаха да се връщат и ние си спомнихме, че можем да дишаме отново. Цялата спасителна операция, както им казаха сетне, продължи само двадесет секунди...

Е добре, ние сме основатели на Клуба на дишащите вакуум. От тогава най-малко една дузина хора са сторили същото при подобни непредвидени обстоятелства. Сега рекордният престой в Космоса е две минути. Ако човек престои по-дълго, в кръвта започват да се образуват мехурчета, понеже тя начева да кипи при температурата на тялото. Ако такова мехурче попадне в сърцето – край.

В моя случай имаше само един вторичен ефект. За може би четвърт минути бях изложен на *истинска* слънчева светлина, а

не на хилавите лъчи, филтрирани от земната атмосфера. Туй, че дишах Космоса, въобще ме ми навреди. Но тогава поех най-голямата доза слънчево изгаряне през целия си живот.

4. На свобода в Космоса

Малцина могат да см представят времето преди да съществува днешната спътникова световна комуникационна система. Когато бях момче, бе невъзможно да се препрачат телевизионни програми през океана или да се осъществи сигурен радиоконтакт около земната кривина, без специално отстраняване на най-различни пукания и шумове по пътя на вълните. Сега приемаме освободените от интерференция вълни за нещо обикновено и не казваме нищо, когато видим приятеля си от другата страна на планетата така ясно, като че ли стоим срещу него. Без съмнение, ако нямаше спътникови ретранслатори, структурата на световната търговия и индустрия щеше да се стесни и да изглежда по друг начин. Ако не сме ние тук горе да препращаме посланията и бюлетините по земното кълбо, как биха могли, според вас, търговските организации да поддържат своите разпръснати електронни мозъци в едно цяло?

Тогава, през осемдесетте години, когато приключихме довършителните работи по Релейната верига, всичко това беше само

бъдеще. Вече ви разказах за някои от нашите проблеми и почти нещастни случаи и бедни. По това време те бяха нещо сериозно, но постепенно преодоляхме всичко. Изведените около Земята три станции вече не бяха купчина вехтории, въздушни цилиндри и стаи от надуваем пластик. Монтажът на станциите завърши, ние се движехме на борда и работехме в удобства, освободени от скафандрите. И отново имахме гравитация, защото станциите се въртяха бавно. Не истинска гравитация, разбира се, но центробежната сила се усеща по същия начин, когато сте в Космоса. Приятно беше да си налееш течност и да седиш, без да те отнесе първото движение на вятъра.

След като трите станции бяха построени, още една година падна здрава работа по инсталиране на радио- и телевизионните съоръжения, които щяха да издигнат световната съобщителна мрежа в Космоса.

Беше голям ден, когато за пръв път осъществихме връзка между Англия и Австралия. Сигналът беше отпратен към нас – на Втора база, докато висяхме над Централна Африка. Ние го препратихме към Трета база, увиснала над Нова Гвинея, а те го върнаха на земята – чист и ясен след своето пътешествие от 90 хиляди мили.

Разбира се, това беше само инженерна проба. Официалното откриване на системата щеше да бъде най-голямото събитие в историята на световните съобщения – едно сложно глобално телепредаване, в което всяка нация щеше да вземе участие със своя програма. Щеше да бъде тричасово предаване, при това за пръв път „жива“ телевизионна камера щеше да обходи света, известявайки на човечеството, че е преодоляна последната бариера на разстоянията.

Казано под секрет, подготвянето на програмата отне толкова усилия, колкото и построяването на станцията. От всички проблеми, които имаха да решават съставителите на програмата, най-трудно беше да се избере водещ предаването – на сложното вселенско предаване, за което се вярваше, че ще бъде наблюдавано от половината човечество.

Един господ знае колко ходатайства, интриги и унижителни машинации са се разигравали зад кулисите. Това, което знаехме, беше, че една седмица преди събитието при нас на орбита дойде с извънредна ракета Грегори Уендл. Това беше истинска сензация, защото Грегори не беше от ранга на телевизионните асове, например Джефри Джексъм от САЩ или Винс

Клифърд от Англия. Изглежда важните птици са бяха самоизяли и Грегори доби желаното от всички място по пътя на онези компромиси, познати тъй добре на политиците.

Грег бе започнал кариерата си като дискожoker в една университетска радиостанция в американския Среден Изток, мина през мрежата на нощните клубове на Холивуд и Манхатън и накрая се добра до ежедневна национална програма. Освен отракания си маниер и свободно държание, той притежаваше още дълбок кадифен глас, който вероятно дължеше на негърската си кръв. Дори решително да не се съгласявате с това, което говори, дори когато ви прави на пух и прах по време на интервю – пак беше приятно да го слуша човек.

Ние му показахме цялата станция, даже (нарушавайки правилника) го прекарахме през шлюзовата камера, облечен в скафандър. Той хареса всичко и най-вече две неща.

– Въздухът ви – каза той – превъзхожда онзи боклук, който дишаме долу в Ню Йорк. За пръв път, откакто съм в телевизията, ми мина синуситът.

Той хареса много и понижената гравитация. На ръба на станцията човек

притежава половината от земното си тегло, а при оста въобще не тежи нищо.

Новата обстановка не откъсна Грег от работата му. Той прекарваше часове край Централния пулт и свързка, доизкусуряваше сценария, поправяше репликите си и изучаваше дузините монтирани екрани, които щяха да бъдат неговите прозорци към света. Един път го заварих да поправя приветствието на кралица Елизабет, която трябваше да говори от Бъкингамския дворец в самия край на програмата. Така се беше вживял в репетицията, че въобще не ме забеляза.

Е добре, това телевизионно предаване е вече в историята. За пръв път един милиард души наблюдаваха обща програма, която идваше „на живо“ от всяко кътче на Земята и беше „шоу“ на най-изтъкнатите земни жители. Стотици камери опипваха планетата по суша, море и въздух. И накрая беше този чудесен кадър на Земята, заснет с вариобектив от станцията. Той представяше как цялата планета са смалява и отдалечава, за да изчезне накрая между звездите...

Разбира се, не мина без гафове. Една от камерата, разположена в Атлантическия океан, не беше подготвена за дикторски текст, тъй че се наложи да са спрем по-дълго на Тадж Махал. Пак на грешка при

включването руските текстове бяха показани по време на предаването от Южна Америка, докато половината от СССР се напъна да чете испански. Но то беше нищо в сравнение с онова, което *можеше* да се случи.

През цялото време на тричасовото предаване звучеше мекият и като никога досега плътен глас на Грег, който представяше с еднаква лекота знаменитости и непознати. Той си свърши работата отлично. Още преди да приключи предаването, полетяха поздравления. Но той не ги чуваше. Проведе къс частен разговор със своя агент и отиде да спи.

На следващата сутрин транспортната ракета, с която беше дошъл, стоеше готова да го отведе на всяка пожелана от него работа на Земята. Но тя се върна без Грег Уендл, сегашният младши говорител на станцията Втора база.

– Те ме смятат за луд – каза той, сияещ от радост. – Защо да се връщам при ония долу, я ми кажете? Имам си за разглеждане цялата Вселена, мога да дишам очистен от разните смогове въздух, понижената гравитация ме кара да се чувствавам Херкулес, а моите скъпи три бивши съпруги не могат да ме пребарат за издръжка.

Той даде въздушна целувка на отлитащата ракета.

– Всичко хубаво, Земя! – извика той след нея. – Ще се върна, когато започна да копнея за блъсканицата по Бродуей и за мъгливите утрини над бараките. Ако ме хване носталгия, мога да гледам което си поискам кътче от планетата само с натискане на едно копче. Че какво, тук съм много повече в центъра на нещата, отколкото бих бил на Земята. И най-важното – мога да се откъсна от човечеството, когато си искам!

Той все се усмихваше, докато наблюдаваше как ракетата вече приближаваше към Земята, към славата и щастието, които можеха да бъдат негови. След това, като си подсвиркуваше безгрижно, Грег напусна креслото и се премести на осем стъпки вляво, за да прочете бюлетина за времето над Долна Патагония.

5. Неочаквана среща

Добре е да предупредя още от началото, че това е история без завършек. Но тя има съвсем определено начало и то започва, когато още бяхме студенти в Астронавтическия технически институт и когато срещнах Джулия. Тя беше последна година в специалността физика на Слънцето, докато аз завършвах дипломната си работа. През тази последна година се виждахме твърде често. Бях също така получил и вълнената барета, която тя изплете тъй, че

да не мога да си поставя космически шлем. (Не, наистина нямах нерви да го поставям!)

За нещастие, когато бях разпределен на Спътник-1, Джулия отиде на Слънчевата обсерватория – на същото разстояние от Земята, но на два градуса източно от орбитата ни. И тъй, ние се намирахме на 22000 мили над Централна Африка, но бяхме разделени от 900 мили празно, враждебно пространство.

В началото и двамата бяхме толкова заети, че мъката от раздялата не беше тъй страшна. Но когато посвикнахме с новия живот, мислите ни започнаха да прескачат през бездната, която ни делеше. И не само мислите ни, защото се сприятелих с хората от отделението за свръзка и от време на време разговаряхме по вътрешната телефонна линия. В известен смисъл това малко ни притесняваше, макар и лице срещу лице, защото кой знае още колко хора ни гледаха и слушаха. Какво да се прави, човек не може да се усамоти в една космическа станция!...

Понякога отправях единия от нашите телескопи към далечната ярка звезда на обсерваторията. В кристалната яснота на пространството можех да ползвам огромно увеличение и да виждам всеки детайл от съседното съоръжение – слънчевите

телескопи, надуваемите сфери, служещи за жилища на персонала, слабите дракотини, оставени от транспортните ракети, които бяха пристигали от Земята. Често там се появяваха фигури в леки скафандри, движеха се из лабиринта от уреди и трябваше да напрегам зрението си в безнадежден опит да ги разпозная. То си е трудно да разпознаеш човек, когато е само на няколко крачки от теб, но този факт не ме възпираше да продължавам опитите.

Бяхме свикнали с мисълта, че ще трябва да чакаме шест месеца земната отпуска, и да се съберем отново, когато неочаквано съдбата ни се усмихна. Не беше изтекъл половината от срока, когато ръководителят на транспортното отделение неочаквано съобщи, че ще произлезе навън с мрежа за пеперуди, за да лови метеорити. Той не се разбесня, но трябваше набързо да бъде откаран на Земята. Наложих се да поема временно поста му и така придобих – поне на теория – свобода да излизам в пространството.

Под мое командване бяха десет маломощни ракетни скутера, а така също и четири по-големи „совалки“ за свръзка между станциите. Обикновено ги използваша за доставяне на товари и хора от орбита на орбита. Не се надявах да мога да ползвам

тях, но след няколко седмици грижлива организация успях да осъществя плана, който се роди у мен само две микросекунди след като бях уведомен, че ставам ръководител на транспорта.

Няма да разказвам какви фокуси правих със служебните книжа, как подправях данните в бордовия дневник и в регистрите за гориво и как убеждавах колегите си да ме прикриват. От цялата работа успях един път седмично да навличам личния си скафандър, да се привържа към паяжината от ремъци на скутера „Марк III“ и да отлitam от станцията с минимална скорост. Когато се поотраках, започнах да „надувам“ и малкият мотор на ракетата ме отвеждаше през 900-те мили пустош до обсерваторията.

Пътуването отнемаше около трийсет минути, а управлението и насочването бяха елементарни. Можех да виждам накъде летя и откъде идвам и пет пари не давах, че би трябвало да се чувствавам самотен, например по средата на пътя. Защото на петстотин мили от мен нямаше нито един твърд предмет, а пътят до Земята изглеждаше безкраен. В такива моменти много ми помагаше радиото, настроено на официалната вълна и разговорите, които се водеха между корабите и станцията.

Като стигнех средата на пътя, трябваше да завия и да пусна спирачките. След десет минути обсерваторията беше толкова близо, че отделните ѝ детайли се виждаха с просто око. Малко по-късно се изкачвах до надуваемия мехур от пластик, определен за бъдеща спектроскопска лаборатория, и тогава се появяваше Джулия – от другата страна на шлюзовата камера.

Не твърдя, че разговаряхме само за последните резултати в астрофизиката или за прогреса на програмата за спътникови конструкции. Малко неща ни интересуваха извън нас самите, връщах се окрилен, без да усетя обратния път.

По средата на едно завръщане радарът върху контролното табло започна да сигнализира за нещо голямо. Макар и много отдалечено, то бързо приближаваше. „Метеорит – казах си, – а може би и малък астероид“. Тяло с такъв сигнал би трябвало да се вижда: отчетоха поведението му и потърсих звездния квадрант в указаната посока. Мисълта за сблъскване никога не ми е минавала през ума. Космосът е така отчайващо празен, че е хиляди пъти по-безопасен, отколкото ако пресичаш оживена улица на Земята.

И ето я – светла, бързо растяща звезда в подножието на Орион. Тя вече засенчи

Ригел, а секунди по-късно се превърна от звезда във видим диск. Движеше се толкова бързо, колкото аз можах да си извия главата – тя порасна до неголяма безформена луна, след това се стопи със същата безшумна, замайваща скорост.

Мисля, че видях тялото ясно в продължение на около може би половин секунда. Но тази половин секунда се запечата у мен за цял живот. По причина на скоростта не можах да установя на какво разстояние мина от мен, а оттам и размерите му. Би могло да бъде малко тяло на няколко десетки метра или пък много голямо тяло, отдалечено на десетки мили. В Космоса човек няма чувство за перспектива и ако не знае какво наблюдава, не може да определи разстоянието.

Разбира се може да е бил много голям и с особена форма метеорит; но не мога да бъда сигурен дали очите ми, които налягах, за да доловя подробности от тъй бързо летящия обект, не са ме подвели. Може да съм си въобразил, че виждам този счупен, смачкан нос на кораб и към него огърлицата от тъмни отворстия като очни дупки на череп. Едно нещо обаче съм сигурен, макар и само от бегъл, частичен поглед: ако това беше кораб, *той не беше наш!* Формата му бе съвсем чуждоземна. Освен това беше *стар*, много стар!...

Може би докато се боричках с мислите си по пътя между двете космически станции, ни се беше изплъзнало най-великото откритие на всички времена. Жалко, няха данни за скоростта и посоката. Какво и да ми се беше мярвало, то се зарея в пустинята на Слънчевата система и вече беше невъзможно да се улови повторно.

Какво трябваше да сторя? Никой не би ми повярвал, защото няха доказателства. Ако направех доклад, щяха да се появят безкрайни усложнения. Щях да стана за посмешище на цялата Космическа служба, щях да бъда наказан за злоупотреба със служебното положение (неправилно използване на материалната част) и сигурно нямаше да мога повече да виждам Джулия. А за мен, на тази възраст, нищо друго нямаше значение. Ако сте били влюбени, ще ме разберете. Ако ли не, излишно е да ви обяснявам.

И тъй, не казах нищо. На друг някой (кой знае след колко време!) ще се падне славата да докаже, че не сме първите деца на Слънцето. Каквото и да се върти там по своята вечна орбита, може да почака, както е чакало толкова векове.

Понякога се чудя: бих ли направил рапорт, ако разбях, че Джулия ще се омъжи за друг?

6. Зовът на звездите

Там долу на Земята двадесетият век си отива. Докато гледам затъмнената страна на кълбото, закриващо звездите, мога да видя светлината на стотици заспали градове. Има моменти, когато бих искал да бъда между вълнуващите се и пеещи тълпи на Лондон, Кейптаун, Рим, Париж, Берлин, Мадрид... Да, мога да ги обгърна всичките само с един поглед – блещукащи като светулки на фона на затъмнената планета. Сега линията на нощта разсича Европа: в Източното Средиземно море пулсира малка ярка звезда, защото някой увеселителен кораб насочва прожектора си към небето. Мисля си, че той съзнателно търси нас; през последните няколко минути светлинните сигнали бяха равномерни и поразително силни. След малко ще се обадя в Центъра за свръзка, ще разбере кой е корабът и по радиото ще благодаря за поздравите.

Сега потъва в историята, завинаги потъва в потока на времето най-забележителното столетие, което е виждал светът. То започва с издигане на човека във въздуха, по средата видя как бе отключен атомът, а в края завършва с хвърляне на мост към Космоса.

(От пет минути се чудя какво става над Найроби; сега съобразявам, че това е грамадна светлинна дيريا в небето. Може ракетите с химическо гориво да са излезли от

мода тук, но те все още се използват масово на Земята, особено нощем.)

Краят на един век и на едно хилядолетие. Какво ли ще ни донесат стоте години, които ще започват с 2 и 0? Планетите, разбира се; само на няколко мили оттук са плуващите в пространството кораби от предстоящата първа експедиция до Марс. От две години наблюдавам как растяха и се събираха отделните парчета по същия начин, както беше построена самата станция от хората, с които работих преди едно поколение.

Като гледам тази малка храбра флотилия, готвеца се да покори безкрайността, мислено се връщам 40 години назад, когато беше изстрелян първият изкуствен спътник на Земята, а Луната изглеждаше безнадеждно далеч. И си спомням – това няма да забравя никога – каква битка води баща ми, за да ме задържи на родната планета.

Малко са средствата, които той не опита. Най-напред беше подигравката.

– Разбира се, могат да го сторят – присмиваше се той, – но какъв е смисълът? Кой ще тръгне в Космоса, докато има толкова много неща за правене на Земята? Човек не би могъл да живее на нито една планета от Слънчевата система. Луната е купчина сгурия, а навсякъде другаде е по-лошо. Тук трябва да живее човек!

Дори тогава (по това време бях на осемнадесет години) успях да го оплета в логиката си. Спомням си, че му отговарях:

– Откъде знаеш закъде сме предназначени да живеем, татко? Та ние сме били в морето няколко милиарда години, преди да се решим да атакуваме сушата. Сега правим следващия голям скок. Не зная къде ще ни заведе той, но и първата риба, която изпълзяла на брега и започнала да души въздуха, също не е знаела!

Като видя, че не може да ме разубеди, той премина към фин натиск. Говореше за опасностите при космическите полети и за късия активен живот на хората, които имат глупостта да се отдадат на ракетната професия. По това време хората още се плашеха от метеори и космически лъчи. Подобно на „Тук има дракони!“ от старите кадри, върху все още непопълнените небесни карти те бяха митически чудовища. Но не ме уплашиха. Нещо повече – те прибавиха елемент на опасност към мечтите ми.

Докато бях в колежа, баща ми бе сравнително спокоен. Моята подготовка би била ценна каквато и професия да изберях по-късно в живота, така че той не можеше да се оплаче, макар понякога да мърмореше, че харча пари за книги и списания по астронавтика. Успехът ми в колежа беше

добър и това, естествено, го радваше. Може би той не съзнаваше, че и този детайл също щеше да ми помогне да следвам своя път.

През цялата последна година на колежа избягах да говоря за плановете си. Дори си давах вид (за което сега се упреквам), че съм изоставил мечтите си да отивам в Космоса. Без да кажа никому, подадох документите си за Астронавтическия технически институт и щом се дипломирах, веднага бях приет.

Бурята се разрази, когато в пощенската ни кутия се появи продълговатият син плик с щемпел на института по астронавтика. Бях обвинен в измама и неблагодарност и мисля, че никога няма да простя на баща си, задето помрачи радостта ми от избора на най-изключителното и най-очарователното чиракуване, което е виждал светът.

Напускането беше истинско изпитание. Ако не беше уважението към майка ми, мисля че нямаше да си идвам у дома често от един път в годината. А и когато си идвах, бързах да напусна бащиния си дом час по-скоро. Надявах се, че с напредване на моята подготовка баща ми ще се успокои и ще приеме неизбежното. Но това не стана никога.

След това дойде тягостната, тежка раздяла на космодрума с проливен дъжд от оловното небе и плющени на водните струи по гладките стени на кораба, очакващ

нетърпеливо да се зарее във вечната слънчева светлина, където бурите не могат да достигнат. Сега зная какво е струвало на баща ми да гледа машината, станала му омразна, защото отнасяше единствения му син. Днес разбирам много неща, но тогава те ни бяха непонятни.

Когато се разделяхме при кораба, той е знаел, че повече няма да ме види. Старата му упорита гордост го възпираше да ми каже единствените думи, способни да ме задържат. Знаех, че е болен, но колко – това той не каза никому. То беше единственото оръжие, което той не използва срещу мен и аз му отдавам дължимото за това.

Дали щях да остана, ако знаех? Много безполезно е да разсъждаваш за непроменимото минало, отколкото за бъдещето. Единственото, което мога да кажа сега е, че се радвам, задето никога не ми се наложи да правя избор. Той ме остави да замина. Сложи оръжие пред амбицията ми, а малко по-късно и пред Смъртта.

И тъй, аз казах сбогом на Земята и на баща си. Той ме обичаше, но не знаеше как да го изрази. Сега лежи там, на планетата, която мога да покрия с ръката си. Колко странно е да си помисли, че измежду неизброимите милиарди човешки същества,

чиято кръв тече във вените ми, аз съм първият, който напусна завинаги своя естествен свят...

Новият ден начева над Азия. Тънката черта на пожара огражда източния ръб на Земята. Скоро ще прерасне в пламтящ полумесец, когато Слънцето се надигне над Тихия океан. Сега Европа се готви за сън, освен гуляйджиите, които ще останат, за да посрещнат зората.

А там, при флагманския кораб, транспортната ракета се връща за последните гости от станцията. И идва телеграмата, която очаквах:

КАПИТАН СТИВЪНС ПРАЩА СВОИТЕ ПОЗДРАВИ НА КОМАНДИРА НА СТАНЦИЯТА. ОТЛИТАНЕТО ЩЕ СТАНЕ СЛЕД ДЕВЕТДЕСЕТ МИНУТИ. ТОЙ ЩЕ СЕ РАДВА ДА ВИ ВИДИ НА БОРДА.

Ех, татко, сега мога да разбера какво си чувствувал някога. Времето направи своя пълен цикъл. Сега, надявам се, аз се поучих от грешката, която ние с тебе сторихме преди много години. Ще си спомня за теб, когато стъпя на борда на флагманския кораб „Звезден огън“, за да кажа сбогом на твоя единствен внук, когато ти никога не можа да видиш.

Зад последния предел

Научно-фантастичен разказ

Ерик Франк Ръсел

Ракетата излезе с треперене от хиперпространството и се втвърди. По повърхността ѝ от носа към опашката се плъзна метален хлад. Бледите призрачни очертания на главните пропулсори последни придобиха конкретна форма. Те се втвърдиха в четворен кръг тръби, готови да изригнат осем мили пламъци.

Лоодър се взря през предния наблюдателен люк и потърка очи. Стоя там дълго-дълго, много по-дълго от обикновено. Протегна се нервно към бинокъла, но той не можеше да му помогне, защото твърде много трепереше в ръцете му. Остави го и пак потърка очи.

– Какво те тревожи? – наблюдаваше го Сантел. – Нещо не е наред ли?

– Доста неща.

Това вдигна Сантел от мястото му и той прокара дългите си пръсти през червената си коса. Закрачи горделиво към люка и се взря навън.

– Невъзможно!

– Ха! – каза Лоодър.

Сантел пробва с бинокъла, като го допря на дебелия рамки на люка, за да успокои полето на зрение.

– Отричаш това, което виждаш със собствените си очи?

– Първите впечатления могат да бъдат погрешни.

– Загубени сме. – Лоодър седна, загледан в ботушите си, без да ги вижда. Слабото му лице потрепваше. – Загубени души.

– Млъкни!

– Веднъж, когато бях дете, сложих три мухи в една бутилка. После я запуших. И ние сме така – мухи в бутилка.

– Млъкни! – повтори Сантел по-високо. Червената му коса стърчеше гъста и остра. Той пак погледна през люка:

– Ще кажа на Вандервеен.

– Хвърлих бутилката в едно езеро. Това беше преди тридесет години – колкото живота на десетки поколения мухи. В едно езеро – студено и мрачно, без бряг. Може би са все още там. Все още там – запушени...

Сантел включи интеркома и заговори в микрофона. Гласът му беше дрезгав:

– Капитане, нещо не е в ред. Най-добре да дойдете и сам да видите.

– И от тук се вижда – изгърмя говорителят.

– А?

– В тази навигационна стая има четири прозореца. Поставени са, за да се гледа през тях. Аз гледах.

– И какво видяхте?

– Нищо.

– Загубени сме! – промърмори Лоодър. – Като че никога не ни е имало. – Още един самотен кораб в дългия списък на изчезналите. Спомени, които с годините постепенно избледняват и накрая съвсем се изтриват.

– От нищо нещо не става – каза капитан Вандервеен. – Кой мрънка там?

– Лоодър.

– Кой друг може да е? – провикна се Лоодър към високоговорителя. – Само ние тримата сме. Заедно и съвсем сами. Само тримата. Вие, аз и Сантел.

– И как могат трима да са сами? – меко запита Вандервеен. – Само един мъж може да е сам, или една жена, или едно дете.

– Жена... никога няма да видим вече. – Кокалчетата на пръстите на Лоодър побеляха. – Дете – никога няма да имаме.

– По-спокойно! – посъветва го Сантел като го погледна.

– Във второто чекмедже има малко трилиев алодин – чу се гласът на Вандервеен. – Дай му двойна доза. Идвам ей сега!

Лоодър глътна от питието и задиша тежко. След малко каза:

– Извинявай, Сантел.

– Няма нищо.

– Малко се разстроих.

– Разбирам те.

– Нищо не разбираш. – Той показа пръстена на лявата си ръка. – Тя ми го даде преди два месеца. Аз й дадох опали от Просион 7. Щяхме да се женим. Това щеше да е последното ми пътуване.

– Така ли? – леко повдигна вежди Сантел.

– И наистина ще ми е последно.

– Хайде, хайде! – утешаваше го Сантел.

– Последно – завинаги. Тя може да ме чака, да гледа календара, да обикаля космодрумите и да оглежда пристигащите, да се надява, да се моли. Може да остарее и посивее. Или да си намери някой друг. Някой, който да се връща усмихнат при нея, с подаръци. – Той протегна ръка. – Дай пак бутилката. – Отпи голяма глътка, вдигна шишето и се загледа в тъмното стъкло. – Мухи, това сме ние.

– Съвестта от детството ти сега проговори
– заключи Сантел. – Не е трябвало да
постъпваш така.

– Ти никога ли не си го правил?

– Не.

– Щастливец.

– Сигурно, сигурно е така – сухо кимна
Сантел към люка.

Вандервеен влезе трмаво – грамаден
представителен мъж с дълга заострена
брада.

– Значи, гледахте през прозорците и не
сте във възторг? – Той беше може би
единственият опитен изследовател на
Космоса, който упорито наричаше люковете
за наблюдение „прозорци“. – Гледате само
през тези, а през другите – не! Колко глупаво!

Те се оживиха.

– Има ли нещо друго, капитане?

– Нищо. През всичките прозорци – едно и
също. Няма нищо.

Те разочаровано се отпуснаха.

– Остава само една посока, в която не сме
погледнали – продължи той. – Назад. Я някой
от вас да си сложи костюма! Няма нужда да
излиза. Главните пропулсори са изстинали и
може да се погледне през тях.

Сантел се облече. Затегнаха болтовете на
шлема и той излезе. Всяко негово движение
се чуваше през кораба. Тропотът на

ботушите му. Хлопването на
херметизираната врата на машинното
отделение. Тънкото остро свирене на
изпомпвания въздух преди да отвори
вакуумната камера. Шумовете на отиване
отслабваха, а на връщане се усилваха,
повторени в обратен ред.

Той се върна. Положението беше ясно
преди да отвинтят болтовете на шлема. То
беше изписано на лицето му зад армираното
стъкло. Свалиха шлема. Челото му беше
влажно.

– Много по-отвратително е, когато
погледнеш направо. – Сантел отвори костюма
си отпред и се измъкна като рак от черупката
си. – И е лошо, ужасно лошо.

– Мрак – бръщолевеше Лоодър, като
размахваше бутилката. – Абсолютен, пълен,
ненарушен мрак. Нито искра. Нито един
златист или сребрист лъч. Нито бледорозова
следа от ракета. Нито пък фантом комета.

Вандервеен стоеше до един люк и
поглаждаше брадата си.

– Никакви слънца, никакви планети,
зелени поля, пеещи птици – продължаваше
Лоодър. Той наля щедра глътка в гърлото си.
– Бог дал – бог взел.

– Започва да се напива – предупреди
Сантел.

– Нека – Вандервеен дори не се обърна. –
Всяка коза за свой крак.

Сантел спокойно изрече:

– Може би аз реагирам по-бавно. Още не
чувствувам отчаяние.

– Не, естествено. Ти си инженер и
следователно имаш инженерен мозък.
Знаеш, че можем да опитаме хипертечението
да ни отнесе нанякъде. Или пропулсорите.
Ние сме откъснати от човешкия род, но още
не сме победени.

– А, да, хипертечението! – най-после
включи Лоодър. – Двадесет светлинни години
в час. Това ще ни спаси. Каквото е влязло,
може и да излезе – той се усмихна,
ощастливен в един миг.

– Като самолет, гмурнал се в морето –
подсказа Сантел. – Пъхва се. Не му харесва.
Изхвърча.

Лоодър се люшна към него, стиснал в
ръката си шишето като сопа:

– Не ти пука дали ще изгнием тук. Ти пък
за какво ли да се връщаш? Гадна стая в
общезитие за гадни космонавти. По някой
месец на Земята, колкото да си събереш
зъбите и да похъркаш в сънената библиотека
на заспали образователи, да помечтаеш за
големите полети, до които никога няма да се
добереш. Живееш и копнееш за полети,

които никъде няма да те приземят, когато се
свършат дните ти...

– Достатъчно, Лоодър! – пресече го
Вандервеен.

– А пък ти... – обърна се Лоодър към него.

– Достатъчно! – щръкна заплашително
брадата на Вандервеен. Ръцете му бяха
свити в юмруци.

Лоодър диво размаха бутилката и
захълца:

– Как смееш да ми говориш така!

Капитанът изръмжа дълбоко в гърдите си
и посегна с огромната си лапа. Нищо повече.
Нищо повече не направи, но и това беше
достатъчно, за да го отхвърли в другия край
на стаята.

Тишина. Те гледаха тежко отпуснатото
тяло в ъгъла, дишашо бавно и беззвучно със
затворени очи. Обърнаха се и се взряха през
люка. Тишина. Мрак. Никакви далечни
светлини. Нито следа от бледата блещукаща
светлина на Млечния път. Само пълната
пустош на дните преди Сътворението. Те
бяха тела, забравени на брега на тих океан
без време и край. Траурен океан, тъмен и
спокоен като смъртта.

– Един космонавт не постъпва така –
посочи с палец Сантел назад към ъгъла. –
Той не е в ред.

– Него го чакат. А това значи много.

Сантел му хвърли едно око:

– А вас?

– Няма скоро да се женя. – Капитанът гледаше в тъмното и виждаше само миналото. – Освен това аз съм различен. И ти си различен. И в това е красотата на хората – че те са различни. Всеки прави каквото може. Никой не може да направи повече.

– Да, сър – съгласи се Сантел с уважение.

Лоодър се свести след известно време, замига със замъглени очи и нищо не каза. Изпълзя до койката си и хърка там четири часа. Събуди се и погледна хронометъра.

– Вие все там ли стояхте?

– Почти.

– Зяпате в черното нищо? И какво ще помогне това?

Сантел не си направи труда да отговаря.

– Мислехме – изрече Вандервеен. – Задълбочено.

– М-да? – измъкна се оттам Лоодър, изправи се и леко се опипа по челюстите. – А кой ме нареди така?

– Може да съм аз. А може би Сантел. А може и сам да си се цапнал, както размахваше бутилката...

– А-ха. Не казвате.

– Докато съм капитан, няма да позволя никакви взаимни обвинения и никакви

вражди. Поне докато сме в тази задънена улица. Прекалено малко сме и сме прекалено сами.

Лоодър го изгледа и облиза сухите си устни:

– И аз така мисля. Е, ще отида да пийна нещо. Чувствувам се дехидратиран.

– Полека с водата! – посъветва го Вандервеен.

– А?

– Запасите ни са ограничени.

Полека с водата – ограничени са запасите. И това още в първия ден. А утре, другата седмица, другия месец – какво? Порции на капки, всяка от които – по-скъпоценна от предишната. Всяка глътка се брои от другите, гледаш как всяка капка се проточва и капва, чуваш сладкото, прекрасно „кап“.

И три мозъка все по-вглъбени над простата сметка: ако делим на две, ще стигне за по-дълго, отколкото ако делим на три. И след това: за един ще стигне по-дълго, отколкото за двама. Каква ли част от кръвта може да се консумира? Дали най-едрият ще издържи най-дълго? Колко ли топла течност има във Вандервеен?

Капитанът го проследи с очи, докато отиваше за вода. Погледът му би се понасял по-лесно, ако обвиняваше, подозираше или заплашваше. Но не. Той беше хладен,

спокоен, храбър. И това го правеше твърд, непоносимо твърд. Лоодър се задоволи с една глътка – колкото да си изплакне устата. Той бавно се върна.

– Така ли ще клечим тука – докато се мумифицираме? Защо не опитае пак хипертечението?

Вандервеен посочи с дебелия си пръст навън:

– Защото не знаем накъде да тръгнем. Посоката е нещо относително спрямо видими неща. Няма нищо видимо, следователно няма как да се съотнесем с нещо, нямаме чувство за посока.

– Знаем как сме застанали. Трябва просто да се измъкнем назад по посоката, по която сме дошли.

– Да беше толкова лесно! – Дори и да се тревожеше, капитанът не го показваше. – Не знаем как сме застанали и дори не знаем дали стоим. Може да сме неподвижни, а може и да не сме. Може да сме се завъртели стотина пъти по дължината или около оста и да не сме го усетили. Може би се плъзгаме нанякъде по права линия с висока скорост, или пък да се въртим по спирала с огромен радиус. Няма как да разберем.

– Но уредите...

– ... са направени така, че да работят в условията на пространствено-временния

континуум, където са създадени. А сега ни трябват нови уреди за съвършено различни условия.

– Добре, с това съм съгласен. Но все пак хипертечението остава като възможност – размахваше ръце Лоодър. – То може да ни отнесе през четири последователни слоя хиперпространство, през четири успоредно съществуващи вселени. Те няма да са всичките затънтени като тая адска дупка. Там ще има светлини, маяци, които ни зоват към дома.

– Маяци – отвърна като ехо Сантел. – Даже някое старо, стерилно червено джудже без никакви планети ще ми изглежда рай.

– Можем да опитае, нали? – настояваше Лоодър. – Нали?

– Можем – Вандервеен беше замислен и съвсем не изпълнен с желание. – Но ако изберем грешна посока...

– ... ще отидем още по-далеч, още по-дълбоко в тъмнината – довърши Сантел вместо него. – После ще се подплашим и ще опитае пак и пак. Ще отиваме по-далеко и по-далеко в опитите си да стигнем по-близо. Ще се борим по-силно и ще потъваме по-дълбоко като мухи, лепнали се в гъста бира.

– Мухи! – изкрещя Лоодър. – Не ми говори за мухи! Ти...!

Вандервеен се приближи и почти допря гърдите си до неговите.

– Тихо! Слушай! – той прокара няколко пъти пръсти през брадата си. – Имаме много голям избор. Надясно, наляво, напред, назад, нагоре, надолу и хилядите им вариации. Освен другите координати, които превръщат списъка от възможности в една редица числа, дълга десет години. И само едно от тези числа е правилното. Само едно може да значи спасение, живот, дом, зелени поля, топло слънце, близостта и приятелството на други хора. Кое да е от другите може да направи объркването още по-объркано и проклятието ни още по-проклето. Ясно ли ти е?

– Да – прошепна той.

– Много добре. Тогава избери една посока и ще я пробваме.

– Аз? – Лоодър беше потресен. – Защо аз?

– Защото ти си този, който мрънка през цялото време – отвърна му Сантел.

Капитанът се обърна към него:

– Това не беше необходимо! – и после пак към Лоодър: – Хайде, избирай!

– Как? – печелеше време Лоодър, скован от страх да не сгреша.

– Посочи! – устните му заповеднически повториха: – Посочи!

Лоодър пое дълбоко дъх и протегна ръка напосоки. Изглеждаше като знак да се спусне гилотината.

– Дай едно трицифрено число! – заповяда Вандервеен.

– 237.

– Буква!

– В!

– И един ъгъл.

– Четиридесет и седем градуса.

– Чу какво каза. Нагласи според избраната посока и включи, щом си готов! – каза той на Сантел.

Сантел церемониално измъкна мъничка рошава майmunка от предния си джоб, потупа я три пъти, целуна я и я напъха обратно. Седна пред командното табло, нагласи го и включи.

Другите седяха и чакаха, като че ли беше съвсем нормално хипертечението да действа със закъснение. Просто им трябваше време да осъзнаят, че няма никаква промяна. Нито следа от странното гъделичкащо усещане, което винаги съпровожда ултрабързото пренасяне от една система на организация на нещата в друга. Никакво потрепване в материята на кораба.

Сантел тихо изруга, отново нагласи уредите, опита пак, нагласи, опита трети път.

После потъна в машинното отделение, върна се след двадесет минути и пак опита.

– Не иска! – лицето му, извърнато през рамо, беше напрегнато и озадачено. – Няма повреда в апаратурата. Всичко си е наред. Но не работи.

Лоодър избухна:

– Трябва да работи!

– В такъв случай – предложи Сантел, ставайки от таблото, – ти го накарай!

– Аз не съм инженер. Това е твоя работа.

– Е, аз направих каквото можах. Не мога да поправа нещо, което не е повредено. Не мога да отстранявам механични или електронни повреди, които не съществуват. Може пък ти да можеш.

– Ще опитам! – избута го Вандервеен, седна пред командното табло и търпеливо набра няколко серии координати. Включи всяка поред. Корабът не помръдна. Люковете останаха все така черни и пусти, като потопени в сажди. – Нямаме късмет – надигна се той тежко и безчувствено. Изглеждаше някак остарял и уморен. – Трябва да изключим възможността за хипертечението.

Сантел приглади червената си коса:

– Това не ми харесва, капитане. Хипертечението действа от вселена във

вселена. Теоретически има само едно място, където не може да действа.

– Е?

– И това място е чисто имагинерно.

– И?

– Извън пространството, или в непространството, или, както искаш го наричай. Някъде, където няма пространствени свойства.

– Глупости! - отсече Лоодър. – Навсякъде трябва да има някакъв континуум. Къде ще е това непространство?

– Отвъд цялата Вселена – каза Вандервеен.

Това хипнотизира и двамата за миг. Те стояха един до друг и го гледаха с изумени погледи, мислите им – водовъртеж, езиците им – заключени и пресъхнали.

Най-после Лоодър придоби дар слово.

– Големите кораби се движат по-бързо и по-далеко от нас. Могат да прекосяват теченията между островни вселени чрез хиперпространството. Те се плъзгат от галактика до галактика и намират още и още. Винаги има нещо отвъд, което блещука в тъмнината. Сътворението няма граници.

– Няма ли?

– Не – рязко отвърна Лоодър.

– А ти можеш ли да си го представиш без граници?

– Човешкият мозък не може да възприеме безкрайността. Но какво следва от това?

– От това следва, че ти догматично поддържах това, което не можеш да възприемеш – изгледа го Вандервеен изпод дебелиите си вежди. – Не че това доказва или отхвърля каквото и да било.

– Опитай се ти да го докажеш – покани го Лоодър. Той започваше да нервничи, защото мозъкът му постепенно започваше да схваща ужасните изводи от предположенията на капитана.

Вандервеен тихо каза:

– Хипертечението е изключително ефикасно, когато действа, но то не действа в сто процента от случаите. То действа в пространството и чрез него. Тук то не действа. Тук и светлината не се предава непосредствено извън кораба. Нито пък радиото отговаря.

– Радиото! – плесна се Лоодър по челото с укор. – Бях го забравил.

– Ние го опитахме, докато ти хъркаше. Тихо е като гроб – капитанът крачеше из помещението с ръце на гърба. – Намираме се някъде, където не е пространство, както сме свикнали да го разбираме. Някъде, където е студено и стерилно. Някъде, където няма никакви гравитационни и електромагнитни явления. Това, което е

извън всякакви съзидателни сили. В черната дупка. Мястото, забравено от бога. – Той се втренчи в тях с щръкнала напред брада. – Хипертечението е попаднало в някакъв коловоз и ни е изхвърлило в огромна черна дупка.

– И на мене така започва да ми изглежда – призна Сантел.

– Всички познати ни неща – светлина, гравитация, въздух, храна, топлина, контакт с други хора и така нататък – всичко това е ограничено до рамките на кораба. Отвън е нищото – освен, може би, заровените някъде далеко в тъмнината четиридесет и няколко кораба, изчезнали безследно през трите хиляди години – откак хипертечението се ползува масово.

– Изчезнали завинаги! – избоботи Сантел с мрачно удоволствие. – Завинаги, завинаги, амин!

Лоодър гневно запротестира:

– Ще се измъкнем. Ще се върнем, покрити със слава. Няма да стоим така, докато „се възцари царството му“! И знаете ли защо? – изгледа той първо единия, а после другия, като ги подканваше да оспорват. – Защото ще пусна моторите.

– Безполезно е – каза му Сантел. – Хипертечението изминава за един час толкова, колкото може да се измине с

моторите за двадесет години, ако предположим че горивото...

– По дяволите горивото! Дано изгорите в него и двамата!

Те мълчаха. Очите им го проследиха до мястото на пилота, гледаха как включва апаратурата, натиска копчето за палене. Корабът изрева и потръпна.

– Видяхте ли? – стана той от мястото, надвика шума и затанцува от радост. – Видяхте ли?

– А ти виждаш ли? – закрещя Сантел още по-силно и посочи апаратите. Стрелките потрепваха леко с тръпките на кораба, но нищо повече. Никакво движение напред. Никаква скорост. Никакво ускорение. Само термометърът реагираше. Започна бързо да се покачва. Топлината нахлу откъм опашката, тъй като не можеше да се излъчи навън.

– Изключи, Лоодър! – изкомандува Вандервеен, като забеляза издигането на стрелката до червената линия. – Изключи! Ако го оставим, ще се опечем живи.

– Ще се опечем – изви се Лоодър в налудничав танц, без да обръща внимание на стрелките. – Не ме интересува. Връщаме се. В къщи. Сред цветята. При Унифред – усмихната и щастлива. – Дюзите ревяха. Топлината настъпваше. Пот започна да се

стича по бузите му, но в ликуването си той не я забелязваше. – Моята Унифред. В къщи. Отиваме си.

– Космическа лудост – мрачно изкоментира Сантел.

– Лоодър, казах: стига!

– Пак при слънцата, луните, моретата, облаците! Пак при хората, милионите хора. Благодарение на мене! Бутилката е отпушена благодарение на мене!

– Изключи! – тежко пристъпи напред Вандервеен. Косата му беше слепнала, от брадата се стичаха капки. Стрелката показваше три четвърти над червената линия.

– Никога! Никога! Връщаме се, казвам ти! И да ти харесва и да не ти харесва – очите му станаха лукави, като видяха, че капитанът се приближава. – Стой там! Дюзите ще работят без твоя заповед. Стой далеко! – той отвори чекмеджето на пилота, опипа и взе оттам нещо тежко, синкаво-метално.

Тънка огнена струя се стрелна от кръста на Вандервеен.

Лоодър се спря до чекмеджето, едната му ръка остана подпряна на него. Той зяпна Вандервеен. Лицето му беше мокро, погледът омекваше. Дюзите тътнеха и гърмяха. Той бавно се смъкна на колене, дръпна със себе си чекмеджето и то се

разсипа. Сантел се протегна над него и спря двигателите.

В последвалата гробовна тишина Лоодър извинително промълви:

– Искях само у дома... Унифред! Разбирате ли? – гласът му беше като на дете. Той поклати глава сяпко, килна се и престана да диша.

– Последно пътуване – изрече Сантел над него със сведен поглед. – Това беше неговото последно пътуване.

Вандервеен избърса челото си:

– Имах намерение само да го сплаша с близък изстрел. Лош прицел.

– Не, съдба!

– Лош прицел! – настоя Вандервеен. – Нямах време за мислене. – Той тъжно се извърна. – Болката беше за него, но за мене остана наказанието. Аз убих част от себе си.

Сантел го наблюдаваше как излиза с натежали крака.

Човек не е остров.

* * *

Пет седмици. Осемстотин и четиридесет земни часа. Двадесет междугалактически временни единици. А отвън все същата непроницаема тъмнина, плътна, наситена, непознала никога светлина или живот.

Сантел влезе в навигационната стая и се отпусна в едно кресло. Беше слаб, блед, с

измъчения вид на човек, обхванат прекалено дълго от тревога.

– С храната сме добре. Имаме за цяла година. Но каква е ползата от нея щом нямаме толкова кислород?

Вандервеен не отговори – пишеше задълбочено на бюрото си.

– Ако бяхме снабдени с половин акър сирийски кактуси за производство на кислород, както са големите кораби, всичко щеше да е наред – поне в това отношение. Щяхме да се занимаваме с отглеждането им. Тревогите ни щяха да са само за водата.

„Скръц, скръц“ – продължаваше Вандервеен.

– Смятам, че водата ще ни стигне за около три седмици, освен ако решим да намалим още повече дажбите.

Мълчание.

– След това – завеса! – той се раздвижи раздражено зад гърба на капитана. – Какво, не ви ли интересува?

Вандервеен въздъхна, остави писалката и се завъртя на стола.

– Делим и ще делим по равно до края.

– Това – ясно – съгласи се Сантел.

– Не е ясно – острият поглед на Вандервеен сякаш проникваше през него. – Опитайте се да ме измамиш. През последните дни пиеш по-малко, отколкото ти се полага.

Знам, защото проверявах – той замълча и после добави: – Съответно и аз вземах горедолу колкото тебе. Така сме квит.

Сантел се изчерви и каза:

– Не трябваше да го правите.

– Защо?

– Вие сте два пъти колкото мене. Имате нужда от повече.

– От повече живот ли? – очакваше той отговор, който така и не дойде. – По-стар съм от тебе. Живял съм повече.

Победен, Сантел с готовност промени темата:

– Пишете, пишете, все пишете. Необходимо ли е това?

– Вписвам в дневника всичко с най-големи подробности.

– Никой няма да го прочете в близките един милион години, ако изобщо някой го прочете някога. Ние сме извън спиралата на смъртта. Мъртви сме, само че още не сме готови да умрем, макар че не ни остава много време дотогава. И вие си губите времето и напразно хабите сили за дневника.

– Това е мой дълг.

– Дълг! – презрително изсумтя Сантел. – Нима Лоодър помисли за дълга?

– В известен смисъл. – Капитанът за момент размисли. – Той имаше една всепоглъщаща цел – естествена, безвредна,

свързана с една жена и един дом на Земята. Години наред се е борил за тази цел, години наред са му я отказвали и най-после я е видял съвсем близка. В кризисния момент той изпълни своя дълг към мечтите си, а ние го помислихме за малко луд само защото неговите мечти не бяха наши. – Той посочи дневника. – И затова съм записал, че е умрял в изпълнение на дълга си. Това е всичко, което мога да направя сега за него.

– А то е напразно губене на сили – поддържаше Сантел.

– Ти вече пет седмици опитваш разни комбинации за хипертечението. Това не е ли напразно губене на сили?

– Човек трябва да прави нещо – иначе ще се побърка. Освен това по-добре е да живееш с надежда, отколкото да умреш в отчаяние.

– Точно така! – извърна се отново Вандервеен към бюрото си и почна пак да посърцва с писалката си: „скръц, скръц“. – И поемам докрай отговорността си като командир на кораба. Съществува макар и далечна възможност пълният, завършен разказ за случилото се да е полезен някому някой ден. Ако послужи за спасението дори само на някой невеж дивак, той няма да е безсмислен.

Попълването на дневника. Може би ще е полезен някога, някъде, по някакъв начин. Скучно спазване на установения ред тогава, когато животът е сведен до някакви три седмици, а може би и по-малко. Надеждата едно към милион да спасиш някой варварин след хиляди поколения. Невъзможната далечна цел да спасиш един единствен кораб, един човек в далечното време, когато може би хипертечението ще е безнадеждно остаряло, а съществуването – измерено, претеглено и изчислено.

– Човек трябва да изпълнява дълга си така, както го разбира! – добави Вандервеен. – Това е най-малкото, което може да се направи.

Сантел стана и погледна през рамо – виждаше се рамката от брада, стърчаща над упоритата брадичка. „Скръц, скръц“, продължаваше писалката. Звучеше като драскането на човешките орди в зората на Сътворението. Драскай, бори се, никога не се предавай!

И като драскането на сухия му език по небцето. Три седмици. Две по три е шест. Три по три е девет... „Как си, лельо, как е градината? – Все я поливам с вода...“ „Три седмици. А две по три е шест...“ „Съответно и аз взимах по-малко. Така сме квит...“

Сантел излезе тихо и затвори вратата. Движеше се вдървено, като робот, чертите на лицето му бяха замръзнали. Погледът му беше далечен. Мечтата му – неговата мечта. Парче хартия. Тънко руло пергамент с големия транскосмически печат върху името му. Инженер първа категория. Може би щяха да го напишат със скърцаща писалка. И всичко това – за нищо. Мечтата му. Колко безполезна.

Малко по-късно от предницата се чу тихо свистене на въздух. Звукът се издигна и спадна с тихо хлипане – като безутешен, самотен плач.

Вандервеен чу последната му извивка и изпусна писалката. Озадачен, изпълнен с предчувствия, отиде до вратата и я отвори:

– Сантел!

Тишина.

– Тук ли си?

Ужасно свистене.

– Сантел!

Втурна се към носа, натезжалите му ботуши трополяха, а брадата му стърчеше напрегнато напред, очите му – тревожни.

Ето предния въздушен люк. Отвътре заключен, а отвън – отворен, отворен към вечния мрак. Огледа се. Големите му ръце се закършиха. Наблизо висяха три скафандъра,

издути, но празни – като кухи железни хора. На средния беше закачена бележка:

„Аз нямам никого. А ти имаш много. Сбогом.“

Той я свали, отнесе я в навигационната стая и дълго, дълго я държа в ръце, с празен поглед, забит в стената. После взе писалката си.

Още шест и половина седмици. Двадесет и шест интергалактични временни единици. Вандервеен пишеше бавно и старателно с неподвижни очи и чести паузи, за да поеме дъх. Не се занимаваше вече с дневника. Официалното томче стоеше изоставено настрана, изписано до последната страница. В това отношение дългът беше изпълнен докрай. Но той продължаваше да пише.

Календарът висеше на стената – всичките му показатели бяха остарели с един земен месец. Хронометърът беше спрял. Десетина кислородни контейнера зееха празни и по тръбите откъм изчерпаните резервоари не излизаше нито лъх. Съвършеният мрак на несъществуването все така тегнеше откъм люковете, готов да нахлуе и завладее кораба, щом мъждукащите вече светлини угаснат завинаги.

Той усърдно записа: „Не съм сам, докато виждам пред себе си лицето ти. Не съм сам, докато си спомням за теб. Благодаря ти, моя

мила, за нещата, които си ми дала и с които не съм сам.“ Спря, за да овладее вече несигурната си ръка. „Трябва да свършвам. С най-топла обич към тебе и децата.

Ваш любещ баща

Конрад В...“

Направи усилия, за да завърши името си, но не успя.

Мракът навлезе.

* * *

Многобройните години не могат да се измерят в смъртта. Времето е мярка на живите.

И затова Вандервеен нямаше усещане за отлетелите хилядолетия, когато се събуди. Усещаше само ослепително ярката светлина и силната болка, и много блестящи предмети, пълни с цветна подвижна течност, пълна с мехурчета. Чуваше и гласове.

– Нищо повече не можем да направим. Сега или никога. Изключете апарата и да видим дали ще живее.

Болката го беше обхванала изцяло – по всеки нерв и артерия, във всеки мускул, но постепенно заглъхваше. Беззвучните гласове добиваха сила.

Нещо наблизко изщрака. Мъчителното туптене в него спря. Чувстваха се само леките удари на сърцето му. Беше слаб, странно уморен.

– Вандервеен!

Заповедта проникна дълбоко в мозъка му и го насили да отвори очи и да се стегна.

Беше легнал на топла и мека повърхност. Трима мъже стояха край него. Всъщност, инстинктът му подсказа, че са мъже, макар че не приличаха на мъжете, които познаваше. Никой от тях нямаше такива големи очи, не излъчваше такава умствена сила.

– Чувате ли?

– Да – прошепна той.

– Отвъд Рамките нищо не се променя, нищо не загива. Това ви е спасило.

– Спасило? – мъчеше се той да разбере.

– Вие сте съживен.

В главата му колебливо се оформяха въпроси. Къде съм? Кои са тези хора? Как съм попаднал тук?

Вероятно можеха да четат мисли, защото му отговориха:

– Няма изход за попадналия в непространството. Но Вселената прониква в него с огромна скорост. Най-после границите ѝ достигнаха и вашия кораб и животът си възвърна своето.

В момента това надхвърляше възможностите му да схваща. Той не се опита да прониква в смисъла на казаното, а продължи да слуша по-нататък.

– Така от време на време се връщат кораби, разделени с векове – като реликви от зората на историята. Вашият се оказа неоценимо богатство, защото съдържа данни, които ще ни дадат възможност да предотвратим изчезванията в бъдеще. Изчезнали кораби вече няма да има. Никога.

Това не го задоволи. Други страхове му пречеа да свърже вчерашния изпълнен дълг с днешното му възнаграждение.

– Жена ми? – мъчително започна да разбира той.

Те тъжно поклатиха глава и замълчаха.

Той се опита да седне:

– Децата ми?

Един от тях погали ръката му и каза:

– Ние сме ваши деца.

Разбира се, че трябва да са. Той се отпусна назад и затвори очи. Мои деца. Който служи на човечеството е част от него и децата на човечеството са истински негови деца.

Един от тях дръпна огромна камера поблизо и показа на очакващия с надежда свят, че човекът отпреди 17000 години е отново жив.

И докато камерата се фокусираше върху него, капитан Вандервеен заспиваше, уверен, че не е сам.

Ураган

Научно-фантастична повест

Игор Росоховатски

Вместо предговор

В Големия космически архив за тази планета имаше само няколко откъса от съобщението, което бяха приели на изкуствения спътник на Юпитер: „...трябва да се пазите... аборигени... пещери... особена опасност... урагани...“

Корабът, от който беше прието това съобщение, не се завърна на Земята.

Като изследвах текста, паузите, дължината на вълната и условията, при които е било прието съобщението, учените го възстановиха приблизително така: „Трябва да се пазите от местните жители. Аборигените живеят в пещери. Особена опасност представляват ураганите.“

На планетата беше изпратен втори кораб. Неговият екипаж подробно се запозна с предупреждението и различните тълкувания на текста. За командир на кораба бе избран ветеранът от звездния флот Пьотр Колесов, известен още с прякора Коперник.

Пещерата

Ураганът приближаваше. Черни облаци от прах се виеха във виолетовото небе. Когато мълниите ги осветяваха отвътре, те напомняха на земни доменни пещи, пълни с разтопен метал. Но ето че облаци започнаха да се разкъсват, да се гърчат като гигантски гъсеници.

Пьотр разбра, че няма да успее да стигне до кораба. Трябваше да търси убежище тук в каменистата пустиня, където растяха само жалки хрусталаци. Космонавтите ги наричаха антилюляци заради дребните им петолистни цветчета и неприятна миризма, която издаваха.

Пьотр си помисли, че не трябваше сам да се отдалечава толкова, но закъснелите съжаления нямаше да му помогнат. Той се затича, като се оглеждаше с надеждата да намери пещерата в разломките между скалите или в грамадата от големи камъни.

Защо се спря при тази скала? Тя по нищо не се отличаваше от другите и въпреки това не му се искаше да се отдели от нея. Огледа

се внимателно и видя отвор. Значи окото още преди това го беше забелязало. Без да се бави, космонавтът се запъти натам, като за всеки случай приготви лъчевия си пистолет. Тази мярка за безопасност не беше излишна, защото от тъмната дупка се показва свирепата и озъбена муцуна на урав. Земляните вече бяха срещали тук тези малки зверчета, които приличаха на ангорски котки. Щом съглеждаха хората, уравите тутакси изчезваха с разперени опашки.

Но пещерният звяр се отличаваше от събратята си. Беше три пъти по-едър, със синьозеленикава козина. Звярът изръмжа и се вдигна на задните си лапи. Пьотр усети смрадливото му дихание и реши, че това е друг вид урав, пещерен.

Звярът не позволи да бъде разгледан. Спусна се към човека, като ръмжеше свирепо. Пьотр успя да отстъпи и като гледаше животното в очите, каза миролюбиво:

– Бягай, глупчо, няма да се караме, я!

Уравът тракна със зъби, изфуча и се хвърли към него. Пьотр не натисна спусъка, а размаха лъчевия пистолет като цепеница. Улучи урава по носа. Оня изквича и падна върху камъните. Но и сега не избяга, а се надигна и отново се нахвърли на космонавта.

Пьотр едва успя да отскочи. Зъбите на звяра тракнаха съвсем близо до врата му.

Ураганът настъпваше. Единственото скривалище беше пещерата. С един ритник Пьотр отхвърли урава от пътя си. Ударът беше силен, защото животното зави и запълзя, като влачеше задните си крака, но не встрани, а към човека. Очите му бяха станали кръгли и злобно горяха.

„Сигурно е бесен“ – помисли си Пьотр. Пръстът му автоматично натисна спусъка на лъчевия пистолет. Лек дим се разтвори във въздуха на мястото, където беше звярът. Космонавтът запали фенера, окачен на врата му, и влезе в пещерата. Лъчът мина по гола каменна стена. Нито звук. „Урав-единак. Такъв вид още не сме срещали“ – учуди се космонавтът. Силен порив на вятъра го тласна в гърба. Пьотр надяна очилата, свързани чрез жица с фенера, придвижи ръчката до най-долното деление и по този начин включи апарата за инфразвучие. Разгледа покритите с плесен, мъх и виещи са растения стени. В дъното на пещерата откри издатина, която приличаше на миндер. Седна на него и едва тогава почувствува умора. Болеше го десният крак. Беше го ударил при падането.

„Колко ли километра съм извървял?“

Погледна часовника си. Беше тичал около петдесет минути. Преди години това за него бе дреболия, но тогава едва беше навършил седемдесет.

Воят на урагана стана по-тънък и пронизителен. Пьотр за миг си представи какво би станало с него, ако не беше намерил убежище. Стана му студено. Опря се на стената и му се стори, че камъкът стана по-мек. Може би защото възприемаше пещерата като контраст на онова, което ставаше вън, тя му се стори твърда уютна, някак си доброжелателна към него като стая в бащин дом. И наистина сякаш беше в детската стая и чуваше шепота на майка си: „Почивай си, чедо, тук ще ти бъде добре.“ Думите бяха толкова ясни, сякаш някой ги беше произнесъл наистина. „Глупости – помисли си той, – шеги с паметта.“

Извади от пакета „неприкосновен запас“ туба с хранителна паста и се подкрепи. Отпи от манерката малко вода. Сложи лъчевия пистолет под лявата си ръка (беше левак) и се прислони към стената. Ако успее да отдъхне поне половин час, щеше да бъде готов за всякакви изненади. Изключи апарата за инфразвучие, за да пести батерийките. Очите му бяха привикнали с тъмнината. Дори през тясната цепка между клепачите

виждаше светлото петно, където беше входът на пещерата.

Минутите течеха бавно. Пьотр си помисли, че другарите му от кораба вече се безпокоят за него. Предавателят се беше повредил при падането, беше се счупил стабилизаторът, а запасен нямаше. Ако Бен беше на негово място, щеше да измисли нещо... Представи си слабото лице на добряка Бен и изражението му, когато оня узнае, че командирът му не е могъл да си поправи радиостанцията. Бен, по прякор Антената, беше мърморко и можеше до безкрайност да дава наставления как би трябвало да се постъпва при подобни случаи. И никога не забравяше да спомене как би постъпил той самият. Бен би започнал така: „Когато на едно момче му казват да ходи на кръжок по радиодело, а то вместо това рита топка, такова момче трябва да се напердаши. Каж ми честно, Коперник, какво правеше, когато твоите връстници ходеха на кръжок?“

Пьотр се усмихна. Толкова много кръжоци е посещавал, но на радиодело е бил само пет или шест пъти. Изобщо не обичаше техниката и се занимаваше с нея само по задължение. Обичаше да си мисли. Сгущваше се в креслото и си играеше на „вселени“. Рисуваше във въображението си различни звездни системи, след това си

избираше най-добрия вариант. Обичаше и да пътешествува, да разглежда нови страни, нови планети, нови зверчета и най-главното да си мисли за видяното, да подбира детайли за своите „вселени“. Но обичаше да бъде и командир, да се преструва, че знае как да действа, когато другите не знаят. Но нали все някой трябва да бъде командир и от него до зависи животът на другите.

Пьотр си спомни кацането на Арс. Корабът загуби управление и отиваше към скалите. Всички космонавти трескаво търсеха изход, действаха, а той мислеше. Наложих си да мисли, защото така за най-кратко време можеха да се прехвърлят повече варианти. И той намери единствения вариант, категорично забранен в инструкциите – кацане в блатото. Точно това ги спаси. Но днес Пьотр не се харесваше. Малко мислеше. Разбира се, ураганът не му остави време, уравът също, затова избра най-примитивния вариант – убийството. Той мислеше дори в момента на включването на АС...

Пьотр се навъси. Той не обичаше да си спомня онзи ден, за ужаса, който и досега не беше забравил, и болката, която не усети дори в мига, когато зъбчатите колелета на предавката раздробиха пръстите му. Не искаше да си спомня, но някаква сила го

заставяше да прави това. Непоправимият твърдоглавец Коперник се съпротивляваше, опитваше се да излъже паметта си, да извлече съвсем други спомени от нея. Но пред очите му се въртеше само онзи ден, когото остана без пръсти на дясната ръка. Грешката беше на механика. Беше включил машината за пускане четири секунди порано. Трябваше на всяка цена да я спре. От това зависеше животът на шестима души. Пьотр не се погаждаше с техниката, но успя да определи момента и дръжката, под която да мушне ръката си. Колелетата едно по едно смляха пръстите му и спряха. Това трая две секунди. Шест живота бяха спасени с цената на пет пръста. Цената не беше кой знае колко високо. За шест живота...

Пьотр почувствува как главата му ще се пръсне от усилията, които правеше да не си спомня, но разбра, че съпротивлението е безполезно. Невидимият телеграфен ключ чукаше в мозъка му две букви – АС, АС, АС – анализатор на средата...

Можеше да не включва апарата непосредствено към мозъка си, не беше крайно необходимо. Още повече, че това беше много строго забранено в правилата за безопасност. Ако се беше подчинил, щеше да знае много по-малко неща за атмосферата на Арс. Нямаше да знае най-главното: Арс

диша, като вдишва един газ, а издишва друг. Вдишването на планетата продължава шест зимни часа, е издишването – осем. За това време става прераждането на микроорганизмите в атмосферата.

Свързвайки апарата със себе си, Пьотр се подлагаше на смъртен риск. Съзнанието му можеше да не се възвърне след изключването на АС. А защо рискува? За да направи едно от най-великите открития в космологията? Много пъти си задаваше този въпрос и не можеше да намери еднозначен отговор. Не беше за слава, просто искаше да знае за Арс повече, отколкото можеха да му покажат уредите. Да знае това, което никой друг не знае. В тоя си стремеж той отиде против природата, която никога не поставяше пред човека такава абстрактна цел. Необходими бяха много поколения учени, за да се появи онова своеобразно дружество от хора, които желаят да вкусят от храната на боговете. Може би защото от малък си беше твърдоглав и искаше да знае това, което другите не знаеха.

„Не се разхождай по улиците, когато има буря. Мълнията може да те убие“. Бушуваше буря, а той, малкото момченце, седеше в скута на баба си. Но защо тя говореше за мълниите? Какво бе станало преди това?

„Още един Коперник са намери...“

Кога за пръв път чу тези думи?

Беше ги казал отговорникът на кръжока за млади ракетчици Васка Сидоряк. Пьотр започна да му доказва, че системата за управление на ракетата трябва да бъде построена на друг принцип. Спорът им свърши със сбиване, а прякорът „Коперник“ завинаги му бе лепнат. В този прякор се вместиха всички синини и цицини, получени в битките с цели тумби момчета, а и по-късно, когато вървеше право натам, където можеше да заобиколи. Но тогава щеше да загуби нещо по обиколната извита пътека...

„Ама че си глупав, синко. Как можеш да се биеш сам срещу четирима“ – упрекуваше го майка му, докато налагаше с компреси наранените места. А когато порасна и завърши училището и института, тя вече беше свикнала с мисълта, че не ще успее до го промени. Тогава започна да го съветва: „Защо трябва да се втурваш така, неразумна главо. Все едно с думи няма да им докажеш. Щади нервите си, здравето си...“

„...Безумието на храбрите? – попита веднъж Красивото момиче, в което беше влюбен чак до девети клас. – Безумие и мъдрост? Парадокс! Безумието на храбрите мъже може да изглежда великолепно, оригинално, може да се нарече и подвиг. Но каква мъдрост може да се заключава в

безумието? Това са различни понятия, противоположни по значение. Безумието на храбрите – ето мъдростта на живота!“ И тя разсмя със сипкав смях, в който звъняха сребърни камертони. Тогава Пьотр я разлюби.

Почувствува студено хлъзгаво докосване до крака си. Инстинктивно се отдръпна и скочи. Две зелени змии се бяха покатерили до неговото ложе. Първият подтик беше да ги унищожи. Но той никога не следваше първите си подбуди. А след секунда беше готов до се надсмее над себе си. Зелените змии се оказаха два дълги израстъка от растението, което се виеше по стените на пещерата. Пьотр забеляза и една съществена подробност – всяка змия имаше на крайчето си по няколко мощни чашки-смукала...

Космонавтът отблъсна растенията от миндера си и отново легна. Чу няма, но съвършено ясна заповед: „Спомняй си!“

„Кой си ти?“ – мислено попита Пьотр и чу отговора:

„Защо ти е да знаеш? Тук е хубаво, приятно, безопасно...“

„Ако не кажеш кой си, няма да си спомням“ – възрази раздразнен.

„Глупчо, ти отново упорствуваш.“

Думите бяха ласкави, в тях усещаше познатите майчини интонации. Всеки друг не би упорствувал. Всеки друг, но не и Коперник. Той вложи цялата сила на волята си в нервно усилие, в заповедта до паметта си: „Не си спомняй!“ Стори му се, че усеща нервните си влакна, че те се напрегнаха като мускули. Така минаха няколко секунди и отново чу същия глас: „Не зная как да отговоря на въпроса ти. Никой досега не ме е питал за това. Може ли с черно и бяло да се изрази цветно?“

„То са знае! – отвърна Пьотр. – Не протакай!“

„Ако се опростят нещата, може да се каже, че аз се състоя от милиони живи същества, както ти се състоиш от клетки. Те се допълват едно друго и имат нужда от колективна защита. Достатъчно ли ти е това, което узна? А сега си спомняй... Е, хайде де, спомняй си!“

Усети някакво движение в тъмнината, сякаш не беше сам. Но това не го изплаши, дори го успокои. Спомни си за дома си на Земята. Уютен дом на колела с мощен двигател, който можеше бързо да го отведе от гората до морския бряг. Жалко, че не можеше да вземе със себе си Дома, който сякаш се беше сраснал със стопанина си и

беше станал негова броня. В трудни минути можеше да се скрие в него.

Собственото му въображение построи този Дом. Той го спаси от най-тъжното, от което се опасява човекът – от самотата. Той беше негов сърдечен приятел и заклет враг. Трябваше да придобие най-рядкото и най-трудното умение – навреме да го извика и навреме да го отстрани. Ако човек се научи да прави това, неговият Дом си остава негов Дом.

„Помниш ли го?“

Стори му се, че гласът наистина прозвуча. Но на кого са нужни неговите спомени за Дома? Какво тук може да бъде свързано с него? И какво трябва да си спомня? Та нали Домът не са само стаите, стереокартината с късче море, фуниите на климатичната инсталация в нишите. Протегна ръка. Стори му се, че се намира в къщи и може да докосне стената, на която виси картината. Той действително докосна стената – гладка, топла, здрава. Почувствува се уверен, беше му уютно, изтегна се на миндера и продължи да дреме.

Спомни си слабия и зъл човек в сива униформа на космичните метеорологични служби. Това беше заместник-началникът на управлението. Преди да прекрачи прага на неговия кабинет, Пьотр се беше постарал де

събере повече информация за този човек. Узна, че заместникът не е много умен, но е много упорит и не обича самохвалковците. Затова започна молбата си с хвалби. Подробно изброи заслугите си и не пропусна да подчертае, че никак не уважава разните там чиновници в управлението. Като видя как почервеня лицето на заместника, той с удоволствие си помисли, че информацията се оказа вярна.

Пьотр замисли този „ход на коня“ в кабинета на Рон, когато дойде да моли за назначение на кораба за Арс. Рон веднага се почувствува неловко, започна да говори за натоварванията при кацането, за магнитните бури. Говореше много бързо, без да си поеме дъх, като не позволяваше на събеседника си да вмъкне нито една дума. Тогава Пьотр свали от бюрото му няколко карти и докато Рон ги вдигаше, каза:

– Не увъртай, Рон. Режи направо – стар съм, ставам за бунището.

– Е, не се преструвай! Я го виж ти, натрапва си цената и си изпросва комплименти – продължи да лъже Рон.

Той дълго увърташе и избягваше прекия отговор, докато Пьотр не спомена, че го „заплашва“ назначение в „тих, глух завод“ на метеоспътника. Рон веднага се хвана за това:

– Поздравявам те, старче. Отговорно място е. Кого ще назначат, ако не теб, човек с такъв опит...

И после на всички доводи на Пьотр отговаряше:

– Донеси ми документ, че ти отказват да те назначат на метеоспътника. Иначе нямам право.

А той добре знаеше, че няма да му откажат.

Тогава Пьотр замисли „ход на коня“. Той дойде при заместника и рече:

– Аз съм заслужил командир на кораб, ветеран, а не някакъв си чайник от управлението. Вземам съм участие в най-опасните експедиции, аз, аз... На мен никой не ми е отказвал... – и зорко следеше как лицето на заместника почервенява, очаквайки да стигне до „кондициото“. А после рече: – Сега са ми омръзнали полетите. Разбрах, че има място на метеоспътника. Вие няма да посмеете да ми откажете, нали?

И сега го напушваше смях, като си спомняше как заместникът изрече дългоочакваното „Мястото е заето!“ „Няма да посмеете – извика тогава Пьотр фразата, прочетена в стара книга – Ще се оплача!“ „Оплаквай се“ – беше отговорът на заместника и Пьотр реши, че е готов. „В такъв случай напишете отказ на моето

заявление“ – заплашително произнесе той, като му поднесе предварително приготвения документ.

Космонавтът се смееше, и му се струваше, че някой приглася или пък обратното – надсмива се над неговия смях. Вгледа се в полуздрача на пещерата и видя нещо като бюро, точно такова, каквото бе оставил в Дома си. Стана бавно и се запъти към него. Но още преди да успее да го разгледа, знаеше че този предмет не го заплашва, че това е издатина, която се е образувала тук, за да стане неговото бюро. Пьотр седна до „бюрото“ на другата издатина с облегалка – на „креслото“. Извади от пакета НЗ, изсмука остатъците от хранителната паста и допи водата от манерката.

Внезапно в мозъка му зазвуча камбанен звън. Тревога! Хвана лъчевия пистолет и се втурна към изхода. Опасността идваше оттам.

„Не излизай! Убий го оттук“ – заповяда гласът.

Към пещерата се приближаваше урав. Но сега не беше сам. Зад водача следваше цяло стадо. „Доста са. На пещерата не й трябва – ЗНАЕШЕ Пьотр. – А пък на тях им трябва Дом.“

Пусна в действие оръжието. Уравите са бързи, но лъчът беше още по-бърз. Той

изпепеляваше зверовете и всичко, до което се докоснеше: камъни, храсти. Жалост и съмнение нямаше, та нали убиваше не заради себе си, а заради Дома. А какво ли не прави човек заради него!

Пьотр беше щастлив. Беше защитил себе си и своя Дом. Домът беше свързан непосредствено чрез хиляди живи нишки със сърцето и мозъка му. Какво е той без своя Дом? Самотно слабо стъбълце, което няма къде да прислони глава и да се скрие от бури и зверове.

Ураганът отдавна беше преминал, но Пьотр знаеше, че не трябва да излиза. Опасността бе там, а спасението – тук. Той беше разбрал това още когато намери Дома, в който можеше да живее, да го чувства част от себе си, да усеща неговите стени, така както усеща кожата си.

Пьотр пак се настани на миндера, протегна крака, но не забеляза, че той бе приел форма най-удобна за тялото му. Спомни си небето на Земята в оня ден, когато корабът стартира. Чувствуваше, че на някого тук са му нужни неговите спомени с много подробности, за да се запълни нечия съществена празнина. Той не се противеше и отново виждаше облаците, които плуваха в синевата, птиците, които се премятаха, слюдените отблясъци на слънцето по

скалите. Виждаше съвършено ясно всяка подробност, но не можеше да определи кой се намираше там и му предаваше своите видения.

Как можеше този човек, когото наричаха Коперник, да води кораба към застрашителните мрачни простори? Защо? На съществата от Слънчевата система им бяха необходими нови места за размножаване? Не, не е това. По-точно не е само това. Планети за тази цел можеха да се намерят и по-близо, без да се изминават излишните парсеци от смъртна опасност: магнитни и гравитационни капани, ями от изкривено пространство, метеоритни бури, твърди лъчения, които проникваха през обшивката. Но имаше и по-големи опасности – тези, които носеха в себе си и в своя огнедишащ дом. Те се криеха в самите конструкции на механизмите, в конструкцията на техните тела, в незащитеността, в работата и взаимодействията на организмите, в отношенията със средата.

Защо вършеха всичко това? Защо бяха оставили Домовете си? Заради какво? Заради познанието ли? Но познанието е необходимо само за живота. Всяко същество трябва да знае как да се придвижва, как да си намира храна, да се крие от опасности. За това природата е дала на човека мозък –

изчислителна машина. Излишните знания никому не са необходими. Природата е отредила на чедата си напълно определена роля: яжте и се размножавайте. Изяждайте се един друг и нека силният побеждава слабия. А какво ще стане по-нататък, докъде ще доведе този подбор, на теб, човече, не ти е необходимо да знаеш.

Но къде се вреш като смахнат? Нали вече имаш горчив опит. Познание заради познанието? По този път ще намериш само мъка и неудовлетворения, тъга и самота. Имаше вече златен век и той се наричаше пещерен. Не трябваше в зората на цивилизацията да излизаш от пещерата. Ярката светлина те ослепи и ти създаде миражи. Върни се обратно в пещерата, наречи я уютно гнезденце или както искаш, но се върни! В това е спасението и щастието ти. Създай там всичко, за да изпълниш най-добре това, което ти е отредила природата – комфорт, повече храна. И в никакъв случай не излизай на светлина, защото тя за човека е по-опасна и от отровата. Тя ще отрови ума ти, като всели в него несбъднати надежди. Ще се втурнеш към илюзията и няма да забележиш пропастта по пътя си.

А колко хубаво си живееше в пещерата...

Пьотр затвори очи. В синия здрач изникна дълга маса, отрупана с бутилки и чинии за

ядене. Там имаше обвити в хрускаща кожичка задушени пилета и димящи шишчета, които пробуждат през стомаха мъжеството на душата, особено ако ги подправиш с чаша възкисело вино, в което е ферментирала слънчевата кръв. Там червенееха домати, примамваха сините сливи и прасковите, покрити с нежен мъх, символ на зрелостта. Там имаше и бонбони, възплътили човешката мечта за сладостта на живота – ромови, шоколадови, с лешници...

Безшумно работеше климатичната инсталация, напълвайки стаята ту с аромат на степ, ту с озониран въздух като след буря. Подвижните кресла, които приемаха формата на телата, чакаха своите гости.

Почакай! Но тук има всичко! Беше му така хубаво, както никога досега. Не дръпна крака си, когато го докоснаха студените хлъзгави пипала на лианите. Той знаеше, че така трябва. Отсега нататък нямаше да търси нито храна, нито вода – Домът щеше да го храни и пои чрез тези зелени артерии.

Щом пипалата залепнаха за краката му, Пьотр почувствува в устата си вкуса на изискани блюда, точно такива, каквито преди това си беше спомнил, а също така и вкуса на нови ястия, още по-изискани и приятни. Помисли си, че всъщност никога не е познавал истинския вкус на храната и водата,

така че не можеше да си представи върха на насадата. Истинския вкус усети точно тук, в своя идеален Дом.

Усети на раменете си допира на нежни длани. Докосването беше познато. Устните нашепваха името ѝ. Сега нейното докосване нямаше да го излъже, нямаше да спори за глупости.

„Нима успя да измамиш инстинктите, самата ми природа? Докъде се простира твоята власт?“ – запита Пьотр Дома и чу отговора. Не знаеше кой му отговаря – дали самият той или Домът. Отговорът идваше направо в мозъка му и той реши, че си отговаря сам: „Е, не е чак толкова трудно. Малко повече или малко по-малко от някакво вещество: фермент, хормон, витамин и твоята изчислителна машина, която се намира в черепната ти кутия, започва да търси как да запълни недостатъка или да се избави от излишъка. И тъй като си сапиенс, се стараеш да не признаваш дори пред себе си какво именно командува твоята мисъл. Ти наричаш своите търсения и суетни с красиви думи като печал и нежност, а микродозите от веществата, които те подтикват към търсенията, наричаш „най-съкровено“. И ти се струва, че си надхитрил някого, а си измамил сам себе си.

Но все пак ти невероятно си се усложнил, човече. Над древната програма, която е била записана в тебе, си създал толкова много програми – психологични, чисто човешки, че те понякога могат да заглушат първата, най-древната, най-жестоката. Тогава илюзиите се превръщат в реалност, и тя е по-важна за тебе от самия живот. И после започваш мъчителни търсения, които природата не ти е отредила – търсенето на знания...“

Пьотр почувствува, че в него се борят две сили – метежният дух на Коперник, пробуден от спомените, и нещо спокойно и застояло, като блатото, приспивно и всепоглъщащо. То именно го заставяше да си спомня, а същевременно искаше да го предпази от спомените, искаше да сложи някаква граница, преграда, но не знаеше точно на кое място да ги постави. Мускулите му се напрягаха и свиваха като пружини. Искаше му се да разкъса нещо, но не знаеше какво. Трябваше някъде да отиде, но къде?

„Успокой се, глупчо – зашепна майчиният глас. – Ти доста неща знаеш, защо ти трябват други. Намери си идеалния Дом, цени го. Той струва повече от теб и те е прибрал да му служиш за мозък вместо твоя предшественик в този Дом.“

„Предшественикът? Уравът, който унищожих?“

„Може би е така, а може и да не е – чу се глас. – Във всеки случай ти си по-интересен от него. Твоите спомени са оригинални. А това за мен е най-главното. Чувствата изчезват в момента, в който престанат да бъдат необходими, а спомените остават завинаги в живото същество. И те са всичко, което то спечелва. И никак не е важно дали неговият живот е бил дълъг или кратък. Ако спомените заслужават, аз ще ги взема в своята спестовна касичка и ще ги пазя вечно.“

„Къде е тази касичка?“ – попита Пьотр.

„Около тебе, също както черепната кутия се намира около мозъка ти. Но престани с въпросите си, мозъко! Защо ти, частице, искаш да ти отговаря цялото?“

„Аз съм мислеща частица.“

„Ти си дръзка и упорита частица, Коперник. Затова си страдал повече от другите. Новите неща си проправят с мъка пътя. Всичко оригинално минава през проверката за трайност и трябва да се защитава в борбата. Не се отличавай от другите, и те няма да те тровят. В мен намери своя покой, защото тук си частица от частиците, равнозначна с другите, такава като стените и покрива, които те защитават, като мъха и плесента, които ти приготвят храна...“

„Ето и отговора на загадката на планетата – си помисли Пьотр. – Не аборигените в пещери, а аборигени-пещери. Като коралов риф – симбиоза на различни същества. И аз съм включен в това сдружение, като клетка в организъм. Нещо повече, станах мозъкът на този организъм, мозъкът на пещерата. А защо не? Не се ли стреми човечеството да стане мозък на гигантската пещера, наречена Вселена? От какво съм недоволен?“

Чувствуваше, че тези мисли не са само негови. Нещо се вмъкваше в мозъка му, опитваше се да направлява неговата дейност. Може би това нещо му желаше щастието, но чуждо щастие.

„Пак упорствуваш, Коперник – чу отново ласкавия глас. – Но тук твоята позиция е невъзможна, повярвай ми, абсолютно невъзможна. Единият организъм, частица от който ти вече си, ще те отхвърли. Ще те остави в неустойчивото, в лапите на смъртта. Помниш ли урагана? Той помиташе всичко по пътя си. Може би искаш да изпиташ силата му? Аха, изплаши се! Тогава престани да се бунтуваш, смири се!“

Нещо огромно и тъмно, меко и приспиващо се надвеси над него и започна да го убеждава: „Имаш всичко, което е нужно на човека. Нахраних те, напоих те и изпълних желанията ти. Можеш да ти върна това, което

не се връща. Аз съм ти, и нещо повече от ти – твоят Дом, уютен сигурен, несъкрушим...”

Миришеше на влага и трева. Забрави за търсенията и стана обикновен като тревата и мъха, като безразличната към всичко плесен. Овладея го състоянието на пълна удовлетвореност, Само едно мъничко като карфица споменче от време на време го убождаше: някога седеше на коленете на баба си, а тя му казваше: „Мълнията може да те убие...” А какво беше преди това? Преди това?

Отпусна се на миндера. По устните му играеше блажена усмивка. Домът му беше дарил радост, щастие, покой. Домът му служеше и той служеше на своя дом. Той и Домът бяха едно цяло, той и домът и всичко, което се намираше в него: дрождите, които живееха в мъха, плесента, бактериите, които населяваха растенията. Дори кристалите на камъните. Той е в тях и те са в него. Пълна хармония...

Някъде бушуваха бури, тичаха насамнатам живи същества, търсеха нещо... Суета на суетите... А тук – блаженство и благодат.

СЛАБО ПРИЯТНО ПУЛСИРАНЕ...
ТОПЛИНА... ПОКОЙ...

И изведнъж като токов удар: ТРЕВОГА!
ТРЕВОГА!

Непосредствено в мозъка: ТРЕВОГА!
ОПАСНОСТ! Скочи. Ръката му напипа оръжието.

„Гледай, там има враг. Приближава се. Страшен е, не прилича на урава. Прилича на... Стоп! Няма защо да си спомняш на кого прилича. Главното е, че знаеш как да го сразиш, да го направиш неподвижен и безопасен. Стреляй оттук, от прикритието, от своя Дом. Не излизай!”

Пьотр не беше съгласен с Гласа, дори отрицателно поклати глава. Не, трябва да излезе. Само така може да разпознае врага.

„Защо ти трябва? Достатъчно е да знаеш, че е враг. Убий го!”

Почувствува, че не може да се съпротивява на заповедта, на вълната от ненавист, която бушуваше в него и беше омотала като паяжина волята му. И тогава се хвана за тъничката нишка, блеснала в тая паяжина. Добре, ще се подчини, ще убие врага, но не с лъчевия пистолет. Ще внесе най-значителния дял в Спестовната касичка, ще покаже как са убивали в древни времена. Не можеше да си го спомни, защото никога не беше убивал с голи ръце и зъби. Но в неговия организъм, в наследствената памет на звяра, какъвто е бил неговият прародител, навярно се пази запис. Щом почне да действа и тя щеше да заговори, да се

разшифрова в действието. Тогава няма да използва лъчевия пистолет, а ще пусне в ход ръцете и зъбите си. И когато изхрущят костите на врага, когато види димяща кръв, тогава Спестовната касичка ще усети истинската радост от победата.

Почувствува, че уловката му успя. Гласът, който му забраняваше да излиза, стана по-глух.

Пьотр се измъкна от пещерата и заплашително заръмжа, като очакваше да чуе в отговор ръмженето на врага и да определи според него силата на противника.

Но врагът не заръмжа, а отстъпи, като се приготви за бой.

Пьотр скочи към него, врагът направи маневра и му отрязва пътя към пещерата. Неговите движения му бяха познати. Пьотр знаеше: сега ще се случи страшното. И за да не се случи, той вдигна лъчевия пистолет.

Търсения

Радиощурманът Бен, наричаха го още Бен Радиото, Бен Антената, Добрият Бен, погледна часовника си и прати сигнал на кораба: „При мен всичко е наред, продължавам търсенето.“ Бяха минали вече шестнадесет часа и той не намери дори следи от командира. Но щурманът знаеше,

че Пьотр е тръгнал към езерото, което бяха забелязали при кацането. Космонавтите успяха да го разгледат: бреговете му бяха покрити с тъмни петна от растителност. Точно нея смяташе да изследва Пьотр.

Нямаше особени възражения относно неговия поход. Космонавтите дотогава бяха събрали съвсем малко сведения за планетата, а до езерото беше близо. Нищо не предвещаваше опасност. Ако не беше предупреждението в космическата архива! Но то би могло да възникне в резултат на някоя от следните три грешки: изкривяване при изпращане на съобщението, неточност в приемането, неправилна разшифровка. Във всеки случай уредите на кораба и тези на сондите-разузнавачи бяха доста чувствителни, но не откриха нищо, което да потвърди предупреждението в архивата. Изводът беше един: на планетата няма същества, които да заплашват земляните. От по-големите животни тук се срещаха само урави.

Бен беше стигнал до мястото, откъдето бяха получили последния сигнал на Пьотр. Изследва малкото плато и накрая се натъкна на следи от командира – парче пластмасова обвивка на шоколад с орехи, любимото лакомство на Пьотр. Бен се усмихна. Командирът не обичаше другите да знаят за

слабостта му към сладки неща. Той страшно навъсваше вежди, когато за рождения му ден другарите му носеха кутия с бонбони и торта. И много се разлюти, когато една известна сладкарска фирма пусна шоколад с орехи, на обвивката бе изобразен космонавт, който много приличаше на Пьотр.

Бен внимателно огледа разлома между камъните, където намери обвивката. Откри антилюляков храст с изпочупени клони. А, ето и объркат камък, обрасъл с плъзгав мъх. Изглежда, че командирът се е подхлъзнал и паднал. Паднал е на дясната си страна, иначе камъкът щеше да бъде обърнат на другата страна. А на дясната страна е радиостанцията.

На Бен му беше ясно, че тези заключения можеха да бъдат лъжливи, ако само едно наблюдение е изтълкувано неправилно. Той просто разработваше оптимистичния вариант на причината, поради която Пьотр не беше пратил съобщение на кораба: беше повредил радиостанцията. Ако повредата беше сериозна, то Коперник едва ли би могъл да я отстрани.

Бен неведнъж се беше учудвал на неприязънта на Пьотр към техниката. Коперник знаеше само нещата, които като командир на кораб нямаше как да не знае: системата за управление, осигуряването на

безопасност. Но всичко това знаеше и Бен, макар да не беше задължен да се запознава с тези неща. А ето че в радиотехниката Пьотр, както се казва, „вървеше слепешката“, като разчиташе на помощниците си и на учебниците. И навсякъде, където ръцете на командира не можеха да оправят уредите, на помощ идваха дългите и силни пръсти на добрия Бен, на Бен Радиото. Те като най-чувствителния уред напипваха най-малката неточност и сякаш сами си намираха най-доброто положение сред бъркотията от жици и теснината между детайлите.

Бен често се учудваше от безпомощността и непохватността на Коперниковите ръце и си мислеше: „Всеки знае как се завинтва гайка, но не всеки може да я завинти. И тук се налага въпросът: кое е по-важно, знанието или умението? Винаги можеш да придобиеш знания, но да не можеш да ги приложиш. Честичко започнаха да се срещат „кабинетните учени“ и Коперник е нещо като тях. И все пак, ако трябваше отново да се избира командир, пак бих гласувал за него. Само за него, колкото и да го премерваш. Към кого друго ще се обърнеш, когато си притиснат до стената и часовникът бие дванадесет? Само Коперник ще те разбере, дори когато ти сам себе си не разбираш. Ще

застане на твоята гледна точка и търпеливо ще ги обясни грешката.

Е, старче, бъди справедлив и към останалите. Защо обиждаш например Ив? Той също е отличен другар и мъдър съветник. А понякога превъзхожда Коперник почти по всички точки. Значи работата не е само в уменията да разбираш другия. Какво още умее Коперник, което не умее никой друг? Е, размърдай си мозъка, а не ушите, старче. Тук няма кой да ти подсказе, да ти го обясни авторитетно. А, ето че в тази, последната думичка е скрита загадката. Да, за Коперник не съществуват неоспорими авторитети и железни истини. Той винаги е готов да преразгледа всеки извод, ако се окаже, че съжденията не са верни. Само му дай фактите, и той ще спусне клепачите като щори и за броени секунди ще измоделира в своя мозък стотици положения, които дори не си сънувал. Ще премери всяко и така и иначе, докато избере единственото. Е да, той умее да мисли по-добре от мен, по-добре от Ив, по-добре от Кир... Но това още не е всичко...

Той умееше да ни ядосва. И преди всичко с това, че понякога нарочно изостряше отношенията си с хората. И най-чудното е, че Коперник често не беше прав по отношение на подробностите, но в основното винаги

имаше право. И докато това основно се доказваше, минаваха години и всички забравяха кой пръв е подхвърлил новата хипотеза. И той си оставаше насаме със своите синини и цицини, общопризнат твърдоглавец, волнодумец, бунтар, побойник, смутител на спокойствието, с една дума – Коперник.

И ние също бяхме нащрек с него, гледахме го подозрително, понякога ни дразнеше с несговорчивостта си, която ни се струваше високомерие. Приемахме неговите изказвания против целите на колектива като изключителна самонадеяност, може би защото ние самите никога не се осмелявахме да направим това. А пък не бяхме от страхливите. Всеки дълбоко в душата си се смяташе за не по-лош от другите. Той трябваше да ни разбира и да ни щади, но не щадеше никого. И ако трябва да говорим честно, не бихме го избрали нито в Президиума на Академията за космически полети, нито в Съвета.

Променяхме отношението си към него само преди полетите, когато ни очакваше неизвестното. Да разчитаме на Корифеите и Учителите би било глупост, защото никой от тях не е бил там, та на нищо не можеха да ни научат. От командира на кораба зависеше животът на всички нас, затова ние избирахме

за командир не най-добрия, не най-сговорчивия, а Коперник.“

Докато си мислеше тези неща, Бен продължаваше да търси и намираше постоянно нови следи от Пьотр. На едно място, където почвата беше мека, той откри явни отпечатъци от ръбести подметки. На лицето му се разля обичайната разсеяна усмивка: не беше се излъгал в предположенията си – радиостанцията на Коперник беше замлъкнала, защото не беше успял да я поправи. А после е започнал ураганът.

„Командирът е бил принуден да търси прикритие – помисли си Бен. – Но ураганът отдавна утихна, а него го няма. Предполагам, че се е натъкнал на нещо много интересно...“

Беше уверен, че много скоро ще намери своя командир и ще има повод да го наругае както заслужава. Ще му каже: „Когато човек има ръце от кашкавал, не трябва да се разхожда сам...“

Бен се настройваше на бодра вълна, но тревогата не го напускаше. Тя си нашепваше своето и за да заглуши гласа ѝ, той си мислеше за различни неща. Мислите му обаче стигаха до една и съща точка: „По-добре беше да тръгна аз. Първо бих поправил радиостанцията и най-главното – по-добре щеше да бъде Коперник да

организира търсенето, ако имаше време за губене за такъв мърморко като мен.“

Следите го доведоха до пещерата. Известно време той наблюдава черния правоъгълен отвор. После повика по радиото кораба и говори с Кир. Остави радиото включено и бавно започна да се приближава към пещерата. Стори му се странно, че там в тъмнината усеща някакво движение. Това би могло да бъде или Пьотр, или оня, който го е пленил. Бен не искаше да мисли „убил“, но за всеки случай пригответи оръжието си.

От пещерата излезе синьозелено чудовище. От главата и раменете му висеше гъста дълга козина, а зад него, сраснали с краката му, се точеха тънки лиани. Чудовището ги влачеше след себе си като каторжнически вериги, вторият край на които беше привързан за нещо в пещерата. Бен моментално си спомни предупреждението: „аборигените живеят в пещери“. Значи съобщението е било прието и разшифровано правилно!

Чудовището скочи към него. Бен се отдръпна и се скри зад голям камък. Животното заръмжа и спря. То стоеше на двата си задни крайника, а в един от предните държеше цепеница. Клепачите му бяха затворени и Бен не можеше да определи дали то го вижда. Но ето че

чудовището вдигна цепеницата, от нея изхвъркна лъч и камъните близо до радиощурмана задимяха. Ако беше Кир на негово място, веднага би отвърнал на изстрела. Ив и Пьотр биха помислили, преди да извършат непоправимото. Бен се въздържа от изстрела по друга причина. Не напразно го наричаха Добрият Бен.

„Но в лапата му има лъчев пистолет. Отнел е оръжието от Пьотр? А какво е станало с Коперник? Но по какъв начин се е научило да си служи с оръжието? Пьотр ли му е показал? И защо?“

Зави му се свят. Чу тихо изскимтяване.

„Щом се е научило да си служи с пистолета, значи има разум. Ще се опитам да поговоря с него.“

Бен закрепил на камъка фар-мигалка с набор от програми и бързо изпълзя встрани. Фарът работи кратко. Чудовището го изпепели с лъча. То ръмжеше и беснееше, от неговата паст летеше обилно слюнка. То търсеше противника си, но живите въжета, които се бяха срасли с лапите му, не му разрешаваха свободно да се движи.

„Бен, връщай се незабавно на кораба – заговори радиото. – Наближава ураган. Връщай се!“

Бен огледа хоризонта. Небето беше ясно и чисто. Нищо не предвещаваше лошо време. Може би на кораба са се объркали?

Скимтенето звучеше по-високо, после премина в шепот. Вече ясно можеше до се разбере:

„Не бой се, не бой се...“

„А ако то разговаря така с мен?“ – помисли си Бен и в главата му узря план за действие.

Чудовището се приближи до мястото, където по-рано беше фарът. То въртеше глава, опитвайки се да открие противника. В тези мигове Бен, извивайки се като гущер, пропълзя между камъните и се шмугна в зеления отвор на пещерата. И съвършено ясно чу гласа на Коперник: „Ето ти се върна! Накрая се върна в своя дом...“

– Пьотр – повика го той.

„Почини си – прозвуча отговорът. – Тук има всичко, което ти е необходимо. Преди се грижеше за другите. Сега ще получиш награда. Тук те чакат.“

– Що за шеги? – завика Бен. – Ела при мен, Пьотр.

„Ало, Бен, намери ли командира?“ – попита радиото.

– А нима не чухте неговия глас? – сопна се радиощурманът.

„Чуваме само твоите викове. Къде се намираш?“

Той включи фенерчето. Освен него в пещерата нямаше никого. Но той вече ЗНАЕШЕ, че никой вече не му трябва. Загаси фенерчето, покорно се отпусна на камъните. Отначало седна, после легна. Той ЗНАЕШЕ, че постъпва правилно.

„Ало, Бен, защо не отговаряш? Къде си? Ще има ураган!“ – предупреждаваше радиото.

Бен го изключи. „Не ме е страх от урагана. Дойдох в своя дом, в своята крепост. Тук съм в пълна безопасност.“

Беше уверен, че най-после е намерил щастието си. Беше го търсил цял живот, докато старателно работеше в службата и се подчиняваше на командирите. Помогаше на непознати хора. Отначало това бяха пътешественици, закъсали по пътя поради повреда в двигателя на автомобила. Не чакаше да вдигнат ръка, а с бегъл поглед определяше кой има нужда от помощ и никога не отказваше. Правеше това не за да получи благодарност и не заради чувството за изпълнен дълг. Просто правеше каквото можеше и му правеше удоволствие да се вре в жичките, гайките, ръчките. Никога обаче не си беше представял, че може да получи такова удоволствие от покоя, когато се върне в своя дом. Само дето у него се прокрадваше чувството на тревога. Защо ли?

РАЗБРА: враг приближаваше към неговия дом.

Скочи, хвана лъчевия пистолет и се хвърли към изхода. Видя виолетовото небе в начертано с кървави сияния. Заизвиваха се черни смерчове. Бушуваше ураган. Но това не беше най-страшното. Към неговия дом се приближаваше враг. Оглеждаше се натам, където кръжаха вихрушките. Бързаше.

Бен насочи пистолета. Той ясно знаеше какво трябва да прави. Тук в неговия дом имаше уют, спокойствие, топлина. А там, навън бушуваха яростни стихии. Врагът искаше да завладее дома му и да го изгони при урагана.

Вече се беше приготвил да натисне спусъка, но нещо го задържа. Малка искрица бе останала от Добрия Бен. И той успя да забележи, че козината на чудовището не е козина, а израснали по кожата растения и мъх. Щурманът предупредително извика и драсна с лъча по камъните. Лъчът докосна лианите и от тях пръсна зелена течност.

Чудовището изрева и побягна.

– Отивай си! – извика Бен. – Отивай си, който и да си, или ще те унищожа! Бягай далеч от моя дом!

Лъчът изгори още една ивица. Чудовището престана да реве, вдигна глава, послуша се. Нима разбра нещо? Движенията

му и извивката на главата му се сториха познати на Бен. Щурманът не желаше смъртта му, той дори би го спасил от урагана, би го пунал в своя дом, ако в дома имаше място за двама.

Ураганът се приближи почти плътно до чудовището. Сега огнените сияния ще го изгорят и всичко ще свърши. Бен насочи пистолета, очаквайки звярът да се насочи към пещерата.

„Бедното животно! Огън отзад, огън отпред“ – помисли си той.

Случи се обаче нещо непредвидено. Чудовището му обърна гръб и закрачи срещу урагана...

„Особена опасност“

Пьотр биеше с лъча, като изгаряше камъните. Търсеше противника и през цялото време му се струваше, че някъде е виждал този враг, висок и слаб като върлина. Пещерата стенеше: „Убий го! Иначе ще се вмъкне в Дома и ще те лиши от блаженството.“ Плесента, която произвеждаше вкусна храна, твърдеше, че за двама няма място в пещерата. От бактериите, които живееха в мъха, Пьотр получи сведения за резервите си, увереност в своите сили. По зелените артерии, които го

свързваха с Дома, идваха безспир и храна и заповеди, едновременно мощ и ненавист.

Отново и отново Пьотр натискаше спусъка и треперещият от нетърпение лъч се устреми напред, като изгаряше и храстите, и почвата по пътя си. Но врагът успя да се скрие някъде. Пьотр го потърси зад близките камъни, но не го откри. Безпощадната дневна светлина режеше очите му, светлината проникваше и под полуспуснатите ресници. Прииска му се по-скоро да се върне в своя Дом, но не можеше да направи това, преди да е открил врага.

„Достатъчно, връщай се!“ – заповяда гласът.

Пьотр охотно би се подчинил, но искаше да разбере защо врагът му се струваше познат.

„Връщай се! – молеше гласът. – Надига се ураган.“

Ураган?

Небето на хоризонта беше вече черно... Пьотр почувствува, че краката му парят там, където се бяха сраснали зелените артерии. Гласът го заплашваше: „Върни се, или ще се отрека от теб и ще си взема друг мозък.“

Вече можеха да се различат смерчове. Приличаха му на тънък дим, който се издига от комина. Комините растяха, сливаха се с дима, въртяха се. Долетя вой. Там работеха

гигантски фунии, които всмукваха всичко, което им се изпречваше на пътя.

Пьотр се обърна към пещерата. Още като стигна до нея разбра, че там е проникнал врагът.

„Дотам ли я докара, Коперник? – говореше пещерата. – Нали те предупреждавах!“

Почувствува удар в крака. Силите му започнаха бързо да намаляват. Врагът в пещерата заръмжа и ръмженето му беше познато. Някога го беше чувал и сега разбираше какво означава...

Гласът на пещерата кой знае защо започна да отслабва, премина в шепот: „Последното, което мога да направя за теб, е да лиша твоя враг от оръжието. Убивайте се един друг с ръце и зъби, както обеща на Спестовната касичка. Много ми се иска да зная как става това...“

„Да знаеш? Ти искаш да знаеш? А аз? Още не съм разбрал защо врагът ми се струваше толкова познат. Но главното, което ми предстои да изясня е, защо баба ме предупреждаваше: „Мълнията може да те убие.“ А какво беше преди това?“

„Ела тук де, виж – врагът изпусна оръжието. Убий го и пак ще имаш Дом и всичко останало. Помниш ли колко ти беше хубаво?“

– Не – извика Пьотр. – Първо трябва да си изясня някои неща.

Значи умееше да възразява не само на другите, но дори и на своя Дом и на самия себе си. Изискваше от паметта си пълна яснота, преди да се завърне завинаги в Дома.

Смерчовете се виеха зад гърба му, дишаха във врата му. Обърна се. Черно-кървави гъсеници заплашваха там в небето. И изведнъж, точно в тази минута на ужас си спомни... Спомни си какво беше преди това, преди баба му да се опита да го наплаши. Нищо ново. Тя го беше плашила и преди това: „Не трябва да се разхождаш по време на буря. Мълнията може да те убие.“ И той искаше да провери думите ѝ и изскочи на улицата под мощните струи, а гърмежът и светкавицата не го убиха. Той жадно вдишваше удивително свежия въздух, скачаше на един крак и се смееше, като си пееше: „Палавнико, ураган, с теб шега не трябва.“

Пьотр вече предчувствуваше, че сега ще го направи и че не може да не го направи. Смъртен страх стягаше тялото му, а в ушите му чукаше фразата от предупреждението: „Особена опасност представляват ураганите.“ Особена опасност! Особена опасност!

Но Коперник отвръщаше: „Първо ще опитам! Първо ще опитам!“

И тръгна към урагана.

„Какво правиш? Ще се затриеш!“ – чу той вопъла на пещерата.

Ослепи го блясъкът и почувствува страшен удар. Само успя да си помисли „Край“. Но мъченията продължиха. Върху него се изсипа град от удари, кожата му гореше така, че той застана. Паренето внезапно се смени с мраз, сякаш го бяха потопили в ледена вана. Мълниите изгориха мъха по кожата му, а мощните струи вода я измиха като душ.

Краката му се подкосиха и щеше да падне, ако в този момент фунията на смерча не го беше всмукала, завъртяла, вдигнала нагоре. Пьотр излетя, като разпери ръце. Чу висок лаещ звук, сякаш блато бе пуснало неочаквано жертвата си. Пред очите му се стрелкаха ивици и огнени зигзаги. Лудият вятър издухваше от кожата му остатъците от мъха. Сякаш го обръщаха като ръкавица, нещо се изтръгваше отвътре, пукаше и му се искаше всичко да свърши по-скоро.

Не умря. Летеше като облак в надпревара с вятъра. Тежестта се отрони от клепките му и те се отвориха. Насреща му летяха огнени пръстени, без да му причиняват вреда. Той минаваше пред тях безпрепятствено и чувствуваше, че след всеки пръстен силите му се възвръщат и става предишният човек.

Видя хоризонта, който не можеше да види преди това. Разкъсаната мъгла се свличаше на парцали от него и той блестеше измит от струите на дъжда. И тогава сякаш от само себе си се роди отговорът на въпросите, които го бяха мъчили цял живот. Той разбра защо бяха необходими всички търсения, болката, упоритостта, новите трасета в Космоса и мъчително-сладостната жажда за знания. Само благодарение на тях, благодарение на дръзката и метежна мисъл, която не признава покой, Вселената придобива смисъл.

...Падна до самия вход на пещерата и видя в тъмнината зад камъните учудено отворени познати очи, които го гледаха със страх. Пьотр леко скочи на крака и извика:

– Ей, Бен, старче, излизай!